

Marcin Maciołek

Wybieram gramatykę!
Odpowiedzi i komentarze do zadań

Część 2

Fleksja

Wybieram gramatykę!

Odpowiedzi i komentarze do zadań

Część II

Opinia wydawnicza
Małgorzata Kita

**Europejskie
Miasto Nauki
Katowice 2024**

Marcin Maciołek

Wybieram gramatykę!

Odpowiedzi i komentarze do zadań

Część II

Fleksja

Katowice 2024

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
WYDAWNICTWO

Redakcja i korekta
OLGA NOWAK

Projekt okładki
ŁUKASZ KLIŚ

Opracowanie graficzne i łamanie
MAREK FRANCIK

Redaktor inicjujący
MARCIN BUCZYŃSKI i PRZEMYSŁAW PIENIĄŻEK

Wersją referencyjną publikacji jest wersja elektroniczna. Publikacja na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0)

Publikacja została sfinansowana
ze środków Funduszu Popularyzacji Nauki Typ dekretacji P (projekt) Element PSP MP* MP-2300-001-2-24-04-01-2
Źródło finansowania ZFIN00001024

<https://orcid.org/0000-0002-9147-1283>
Maciołek, Marcin
Wybieram gramatykę! Odpowiedzi i komentarze
do zadań : część 2 ; fleksja / Marcin Maciołek.
– Wydanie I. – Katowice : Wydawnictwo
Uniwersytetu Śląskiego, 2024

<https://doi.org/10.31261/PS.242>
ISBN 978-83-226-4588-8
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12 B, 40-007 Katowice
<https://wydawnictwo.us.edu.pl>
e-mail: wydawnictwo@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 12,0. Ark. wyd. 9,5. PS 242.

Spis treści

Wprowadzenie	7
Wymiany morfonologiczne	11
Kategorie gramatyczne	15
Deklinacja rzeczowników	26
Wyrażenia przyimkowe	46
Deklinacja przymiotników	49
Liczebniki	56
Przysłówki. Spójniki. Partykuły	59
Czasowniki. Koniugacja	64
Imiesłowy.	93
Literatura	97

Wprowadzenie

Ćwiczenie I

wyraz	morfem rdzenny	rdzenie oboczne	wyraz	morfem rdzenny	rdzenie oboczne
podzielny	-dziel-	-dział-	ojcowizna	ojc-	ojciec- ojcz-
psina	ps-	ps- pies-	śródmózgowie	śród- -mózg-	środ- -móźdz- -mózg’-
główkować	głów-	głow- głow’-	wykończeniówka	-kończ-	-końc- -koniec-
wymierzyć	-mierz-	-miar- -mier-	nadprzyrodzony	-rodz-	-rodź-
rozruch	-ruch-	-rusz-	niepiśmienny	-piś-	-pis- -pisz-
świadek	świad-	—	rozpuszczony	-puszcz-	-puść-
wygasić	-gaś-	-gas- -gasz-	uwierzytelnić	-wierz-	-wiar-
przeprać	-pr-	-pior- -pierz-	wytwórca	-twór-	-tworz- -twarz-
proszek	prosz-	proch-	mieszczuch	mieszcz-	-miast- -mieść-
rozłączać	-łącz-	-łąk- -łąc-	podczesywać	-czes-	-czesz-
podśluch	-słuch-	-słysz-	porozchwytywać	-chwyt-	-chwyć-
nadwozie	-woź-	-woz- -wóz- -wieź- -wioz- -wióz- -wieś- -woź- -woż-	przywóz	-wóz-	-woz- -wóz- -wieź- -wioz- -wióz- -wieś- -woź- -woż-
wyrywać	-ryw-	-rw- -rw’-	uwidocznąć	-wid-	—
nazwać	-zw-	-zw’- -zyw- -zyw’-	nasiadówka	-siad-	-siedz- -siedz-
uciąć	-cią-	-tn- -tń- -cię- -cin-	podmurować	-mur-	-murz-
prążki	prąż-	pręg- pręg’-	powydłużany	-dłuż-	-dług’- -dług-
senny	sen-	sn- śń-	szczerniały	-czern-	-czarn-
krążownik	krąż-	kręg- kręg’-	światlisty	światl’-	światl- światł-
niedospany	-sp-	-śp- -syp’-	codzienny	-dzien-	dzień- dń-
powynosić	-noś-	-nosz- -nieś-	kwiaciarnia	kwiać-	kwiat- kwiet- kwiec-

Ćwiczenie 2

Dla morfemów fleksyjnych

wyraz	morfem rdzenny	końcówka przypadkowa	końcówka osobowa	morfem bezokolicznika	morfem rodzaju	morfem czasu przeszłego	morfem trybu przeszłego
dogadałybyśmy się	-gada-		-śmy		-y-		-ł- + -by-
wydać	-da-			-ć			
szliśmy	sz-		-śmy		-i-	-ł-	
mówiący	mówi-	-y			-y		
wlec się	wlec-			-ø			
zabijać	zabij-			-ć			
mawiała	mawi-		-ø		-a-	-ł-	
biegnąc	bieg-						
powymyślalibyście	-myśl-		-ście		-i-		-ł- + -by-
piec	piec-			-ø			
liczyć	licz-			-ć			
nauczyliśmy się	-ucz-		-śmy		-i-	-ł-	
pisałbym	pis-		-m		-ø-		-ł- + -by-
robiło	rob-		-ø		-o-	-ł-	
dawaliby	da-		-ø		-i-		-ł- + -by-
mówiąc	mówi-						
(z) dziewczynami	dziewczyn-	-ami					
(w) duszy	dusz-	-y					
wielkiej	wielki-	-ej			-ej		
panien	panien-	-ø					
szedłem	szed-		-(e)m		-ø-	-ł-	
udający	uda-	-y			-y		
iść	iś-			-ć			
dokonały	dokon-		-ø		-y-	-ł-	
przyszedszy	szed-						
zechcieć	-chci-			-ć			
zakochaliśmy się	-koch-		-śmy		-i-	-ł-	
nawydawałybyście	-da-		-ście		-y-		-ł- + -by-
powlec	-wlec-			-ø			
przekonywać	-kon-			-ć			
mysz	mysz-	-ø					
(o) rodzinie	rodź-	-e					
biec	biec-			-ø			
piekącemu	piek-	-emu			-emu		
córeczki	cór-	-i					
pięknym	piękn-	-ym			-ym		
przemyśleć	-myśl-			-ć			
przemyśliwać	-myśl-			-ć			
dodały	-da-		-ø		-y-	-ł-	

pijąca	pi-	-a			-a		
(nie) douczyć się	-ucz-			-ć			
najładniejszej	-ładn-	-ej			-ej		
psu	ps-	-u					
wiedzieć	wieźć-			-ć			
(w) sądzie	sądz-	-e					
kocięta	koć-	-a					
zamyśliła się	-myśl-		-ø		-a	-ł-	
profesorowie	profesor-	-owie					
profesorskiego	profesor-	-ego			-ego		
zamyślonemu	-myśl-	-emu			-emu		
głupi	głup'-	-i			-i		
głupstwa	głup-	-a					
ofermie	oferm'-	-e					
ofiarowywać	ofiar-			-ć			
różowy	różow-	-y			-y		
czerwoni	czerwon-	-i			-i		
białym	biał-	-ym			-ym		
namawiałbym	-mawi-		-m		-ø-		-ł- + -by-
zapisali	-pis-		-ø		-y-	-ł-	
gadający	gad-	-y			-y		
kocham	koch-		-m				
biec	biec-			-ø			

Dla morfemów słowotwórczych

wyraz	temat słowotwórczy	przedrostek	przyrostek	postfiks
dogadałybyśmy się	-gadałybyśmy	do-		się
wydać	-dać	wy-		
wlec się	wlec			się
powymyślalibyście	-myślalibyście	po-, wy-		
nauczyliśmy się	-uczyliśmy	na-		się
przyszedszy	-szedszy	przy-		
zechcieć	-chcieć	ze-		
zakochaliśmy się	-kochaliśmy	za-		się
nawydawałybyście	-dawałybyście	na-, wy-		
powlec	-wlec	po-		
przekonywać	-konywać	prze-		
(o) rodzinie	rodź-		-iń-	
córeczki	córecz-		-(e)cz-, -k-	
przemyśleć	-myśleć	prze-		
przemyśliwać	-myśl-	prze-	-iw-	
dodały	-dały	do-		
(nie) douczyć się	-uczyć się	do-		
zamyśliła się	-myśliła	za-		się

profesorskiego	profesor-		-sk-	
zamyślönemu	-myśl-	za-	-on-	
głupstwa	głup-		-stw-	
ofiarowywać	ofiarow-		-ow-, -yw-	
namawiałbym	-mawiałbym	na-		
zapisaly	-pisały	za-		

Wymiany morfonologiczne

Ćwiczenie 3

wyraz	przykład	alternacje spółgłoskowe	alternacje samogłoskowe
<i>las</i>	<i>w lesie</i>	[s] : [ś]	[a] : [e]
umiał	umieli	[u] : [iʰ]	[a] : [e]
niosę	niesiesz	[s] : [ś]	[o] : [e]
kościół	w kościele	[u] : [i]	[u] : [e] = ort. ó : e
pole	pól	—	[o] : [u] = ort. o : ó
dąb	dębu	[p] : [b]	[om] : [em] = ort. ą : ę
chłopiec	chłopcze!	[pʰi] : [p], [c] : [č]	[e] : [ø]
płacić	placę	[ć] : [c]	—
prosić	proszę	[ś] : [š]	—
gościć	goszczę	[ść] : [šč]	—
jeździć	jeżdżę	[žǵ] : [žǵ]	—
lepsy	lepsi	[š] : [ś]	—
duży	duzi	[ž] : [ž]	—
ksiądz	księża	[c] : [ž] = ort. dz : ż	[on] : [ē] = ort. ą : ę
chlustać	chluszczyć	[st] : [šč]	—
głaszać	głaszczę	[sk] : [šč]	—
gwizdać	gwizdżę	[zd] : [žǵ]	—
chór	w chórze	[r] : [ž] = ort. r : rz	—
plakać	placzę	[k] : [č]	—
mazać	mażę	[z] : [ž]	—
ręka	ręki, ręce, rąk	[k] : [k], [k] : [c]	[eŋ] : [eŋ] = ort. ę : ą
ubogi	ubodzy	[ǵ] : [ž]	—
mucha	musze	[χ] : [š] = ort. ch : sz	—
męski	męscy	[k] : [c]	—
słup	na słupie	[p] : [pʰi]	—
słaby	słabi	[b] : [bʰ]	—
łamać	łamię	[m] : [mʰi]	—
kot	o kocie	[t] : [ć]	—
pas	o pasie	[s] : [ś]	—
szkoła	w szkole, szkół	[u] : [i]	[o] : [u] = ort. o : ó
szafa	w szafie	[f] : [fʰi]	—
wstrętny	wstrętnei	[n] : [ń]	—
gryźć	gryżę	[ž] : [z]	—
pies	psa	[pʰi] : [p]	[e] : [ø]
miara	mierze	[r] : [ž] = ort. r : rz	[a] : [e]
piec	piekę, pieczesz	[c] : [k], [k] : [č]	—

Ćwiczenie 4

przykłady	alternacja	przykłady	alternacja
powrót : powrotu zachód : zachodu stół : stołu wróg : wroga róg : rogi pieróg : pierogi	[u] : [o]	wesoły : weseli biorę : bierzesz anioł : anieli wiozę : wiesziesz niosę : niesiesz zielony : zieleń	[o] : [e]
koło : kół koza : kóz brzoza : brzóz krowa : krów jagoda : jagód nagroda : nagród	[o] : [u]	diabeł : diabła kotek : kotka pies : psa bez : bzu orzeł : orła palec : palca	[e] : ø

Ćwiczenie 5

mianownik liczby pojedynczej	dopełniacz liczby mnogiej	alternacja (alternacje)	mianownik liczby pojedynczej	dopełniacz liczby mnogiej	alternacja (alternacje)
jajko	jajek	ø : [e]	zapalka	zapalek	ø : [e]
światło	świateł	ø : [e]	matka	matek	ø : [e]
okno	okien	ø : [e], [k] : [k]	córka	córek	ø : [e]
piętro	pięter	ø : [e]	bajka	bajek	ø : [e]
lustro	luster	ø : [e]	torba	toreb	ø : [e], [b] : [p]
mydło	mydeł	ø : [e]	panna	panien	ø : [e], [n] : [ń]
słoneczko	słoneczek	ø : [e]	wanna	wanien	ø : [e], [n] : [ń]
słówko	słówek	ø : [e]	ćma	ciem	ø : [e]
drzewko	drzewek	ø : [e]	jedynka	jedynek	ø : [e]
lalka	lalek	ø : [e]	dwójka	dwójek	ø : [e]
widły	wideł	ø : [e]	trójka	trójek	ø : [e]

Ćwiczenie 6

mianownik liczby pojedynczej	mięscownik liczby pojedynczej	alternacja (alternacje)	mianownik liczby pojedynczej	mięscownik liczby pojedynczej	alternacja (alternacje)
sklep	w sklepie	[p] : [p'ɪ]	choroba	o chorobie	[b] : [b'ɪ]
kot	o kocie	[t] : [ć]	wata	o wacie	[t] : [ć]
śpiew	o śpiewie	[f] : [v'ɪ]	winda	w windzie	[d] : [ż]
czas	w czasie	[s] : [ś]	matka	o matce	[k] : [c]
baran	o baranie	[n] : [ń]	waga	na wadze	[g] : [ż]
kasjer	o kasjerze	[r] : [ż]	szafa	w szafie	[f] : [f']
tempo	w tempie	[p] : [p'ɪ]	Warszawa	w Warszawie	[v] : [v'ɪ]
niebo	w niebie	[b] : [b'ɪ]	rosa	w rosie	[s] : [ś]
żyto	w życie	[t] : [ć]	pora	w porze	[r] : [ż]
prawo	o prawie	[v] : [v'ɪ]	mucha	o musze	[χ] : [ś]
mięso	o mięsie	[s] : [ś]	strzała	o strzale	[u] : [l]
mapa	na mapie	[p] : [p'ɪ]	iskra	o iskrze	[r] : [ś]
ręka	na ręce	[k] : [c]	plama	o plamie	[m] : [m'ɪ]

Ćwiczenie 7

wyraz	inna forma ramatyczna	alternacja	wyraz	inna forma ramatyczna	alternacja
<i>stopień</i>	<i>stopnie</i>	[p'i] : [p]	grzebie	grzebać	[b'i] : [b]
głupiec	głupca	[p'i] : [p]	piszą	pisać	[š] : [s]
skarbiec	skarbcą	[b'i] : [p]	bierze	biorą	[ž] : [r]
przechodzień	przechodnia	[ž] : [d]	gwizdże	gwizdać	[žž] : [zd]
dzień	dnia	[ž] : [d]	nosi	noszą	[ś] : [š]
Niemiec	Niemca	[m'i] : [m]	plecie	plotą	[ć] : [t]
dworzec	dworca	[ž] : [r]	jedzą	jedli	[ž] : [d]
ojciec	ojcze!	[c] : [č]	chcieli	chciały	[l'] : [u]

Ćwiczenie 8

Tekst 1. [Tadeusz Konwicki *Zwierzoczekoupiór*]

wyraz	inna forma gramatyczna	alternacja (alternacje)
staruszek	staruszka	[e] : ø
siadł	siedli	[a] : [e], [u] : [l']
mchem	mech	[e] : ø
pniu	pień	[e] : ø
zaczął	zaczęli	[o] : [e] = ort. ą : ę, [u] : [l']
kręcić	kręcę	[ć] : [c]
papierosa	o papierosie	[s] : [ś]
pudełeczkiem	pudełeczko	[k] : [k]
bibułka	bibułek	ø : [e]
liżąc	lizać	[z] : [ž]
mówił	mówili	[u] : [l']
namysłem	o namyśle	[su] : [śl]

Tekst 2. [Tadeusz Borowski *Dziewczyna ze spalonego domu*]

wyraz	inna forma gramatyczna	alternacja (alternacje)
murami	o murze	[r] : [ž]
pole	pól	[o] : [u] = ort. o : ó
puszystą	puszyści	[st] : [ść]
trawą	trawie	[v] : [v'i]
wyblakłe	wyblakli	[u] : [l']
stare	starzy	[r] : [ž] = ort. r : rz
kanapy	na kanapie	[p] : [p'i]
stała	stali	[u] : [l']
trawy	w trawie	[v] : [v'i]
odpryski	odprysk	[k] : [k]
szyb	na szybie	[p] : [b'i]
rudziały	rudzieli	[a] : [e], [u] : [l']
płaty	o płacie	[t] : [ć]
gruzu	w gruzie	[z] : [ž]
pochłonać	pochłonięci	[oń] : [eń] = ort. ą : ę
przechodniów	przechodzeń	[e] : ø, [ž] : [d]

Tekst 3. [Anna Przemyska *Niebieskie niebo*]

wyraz	inna forma gramatyczna	alternacja (alternacje)
niebo	w niebie	[b] : [b'i]
chabry	o chabrze	[r] : [ž] = ort. r : rz
królewskie	królewska	[k] : [k]
nosi	noszą	[ś] : [š]
koronę	o koronie	[n] : [ń]
głowie	głowa	[v'i] : [v]
leci	leczą	[ć] : [c]
strzała	o strzale	[u] : [l]
wiatr	o wietrze	[a] : [e], [r] : [š] = ort. r : rz
płynie	płyną	[ń] : [n]

Tekst 4. [Anna Przemyska *Broszka*]

wyraz	inna forma gramatyczna	alternacja (alternacje)
brzózka	brzózki	[k] : [k]
woda	w wodzie	[d] : [ž]
wodzie	wód	[o] : [u] = ort. o : ó, [ž] : [d]
posiedź	posiedzę	[ć] : [ž]
gałązkach	gałązki	[k] : [k]
motylku	motylek	[e] : ø
sukience	sukienka	[k] : [c]
broszkę	broszce	[k] : [c]

Tekst 5. [Jan Brzechwa *Na Wyspach Bergamutach*]

wyraz	inna forma gramatyczna	alternacja (alternacje)
Wyspach	na wyspie	[p] : [p'i]
kot	o kocie	[t] : [ć]
butach	w bucie	[t] : [ć]
widziano	widzieć	[e] : [a]
osła	osioł	[o] : ø, [ś] : [s]
którego	którzy	[r] : [ž] = ort. r : rz
mrówka	mrówek	ø : [e]
niosła	nieśli	[o] : [e], [sɯ] : [śl']
kura	o kurze	[r] : [ž] = ort. r : rz
samograjka	samograjce	[k] : [c]
znosząca	znosić	[ś] : [š]
złote	złoci	[t] : [ć]
jajka	jajek	ø : [e]
czapkach	czapce	[k] : [c]
wieloryb	wielorybie	[b] : [b'i]
stary	starzy	[r] : [ž] = ort. r : rz
nosi	noszą	[ś] : [š]
trąbami	trąbie	[b] : [b'i]
dwoma	dwu	[v'i] : [v]

Kategorie gramatyczne

Ćwiczenie 9

Opowiadanie (rzecz.) przerwał (czas.) sędzia (rzecz.).

– Proszę (czas.) pana (rzecz.), jeżeli (spój.) mi (zaim.) pan (rzecz.) jeszcze (part.) czwarty (licz.) raz (rzecz.) powtórzy (czas.) – „szczenie (rzecz.) szczeka (czas.) w (przyim.) szczawiu (rzecz.)”, to (spój.) za (przyim.) siebie (zaim.) nie (part.) odpowiadam (czas.)! Bo (spój.) rozumiem (czas.): nie (part.) wszystko (zaim.), o (przyim.) czym (zaim.) mówimy (czas.), ma (czas.) mieć (czas.) myśl (rzecz.) głębszą (przymiot.). Ale (spój.) musi (czas.) w (przyim.) tym (zaim.) być (czas.) jaki (zaim.) sens (rzecz.). A (spój.) pan (rzecz.) nam (zaim.) tu (zaim.) opowiada (czas.)... Dlaczego (zaim.) w (przyim.) szczawiu (rzecz.), pytam (czas.), dlaczego (zaim.) – w (przyim.) szczawiu (rzecz.)?!

– Panie (rzecz.) sędzio (rzecz.). Gdyby (spój.) wobec (przyim.) pana (rzecz.) kobieta-Polka (rzecz.) powiedziała (czas.): „szczenie (rzecz.) szczeka (czas.) w (przyim.) szczawiu (rzecz.)”, mógłby (czas.) pan (rzecz.) słusznie (przysł.) wysunąć (czas.) zarzut (rzecz.), że (spój.) nie (part.) ma (czas.) w (przyim.) tym (zaim.) myśli (rzecz.) głębszej (przymiot.). Ale (spój.): gdyby (spój.) to (zaim.) powiedziała (czas.) cudzoziemka (rzecz.), to (spój.) by pana (rzecz.) przede wszystkim (part.) zastanawiało (czas.) to (zaim.), że (spój.) może (czas.) ona (zaim.) wymówić (czas.) tak (zaim.) trudne (przym.) słowa (rzecz.).

dla czasowników							
wyraz	osoba	liczba	rodzaj	tryb	czas	aspekt	bezokolicznik
przerwał	3.	pojedyncza	męski	oznajmujący	przeszły	dokonany	przerwać
proszę	1.	pojedyncza	—	oznajmujący	teraźniejszy	niedokonany	—
powtórzy	3.	pojedyncza	—	oznajmujący	przyszły	dokonany	powtórzyć
szczeka	3.	pojedyncza	—	oznajmujący	teraźniejszy	niedokonany	szczekać
odpowiadam	1.	pojedyncza	—	oznajmujący	teraźniejszy	niedokonany	odpowiadać
rozumiem	1.	pojedyncza	—	oznajmujący	teraźniejszy	niedokonany	rozumieć
mówimy	1.	mnoga	—	oznajmujący	teraźniejszy	niedokonany	mówić
ma	3.	pojedyncza	—	oznajmujący	teraźniejszy	niedokonany	mieć
musi	3.	pojedyncza	—	oznajmujący	teraźniejszy	niedokonany	musieć
opowiada	3.	pojedyncza	—	oznajmujący	teraźniejszy	niedokonany	opowiadać
pytam	1.	pojedyncza	—	oznajmujący	teraźniejszy	niedokonany	pytać
powiedziała	3.	pojedyncza	żeński	oznajmujący	przeszły	dokonany	powiedzieć
szczeka	3.	pojedyncza	—	oznajmujący	teraźniejszy	niedokonany	szczekać
mógłby	3.	pojedyncza	męski	przypuszczający	—	niedokonany	móc
ma	3.	pojedyncza	—	oznajmujący	teraźniejszy	niedokonany	mieć
powiedziała	3.	pojedyncza	żeński	oznajmujący	przeszły	dokonany	powiedzieć
by zastanowiło	3.	pojedyncza	nijaki	przypuszczający	—	dokonany	zastanowić
może	3.	pojedyncza	—	oznajmujący	teraźniejszy	niedokonany	móc

dla rzeczowników, przymiotników i zaimków					
wyraz	część mowy	przypadek	liczba	rodzaj	końcówka
opowiadanie	rzeczownik	biernik	pojedyncza	nijaki	-e
pana	rzeczownik	dopełniacz	pojedyncza	męski	-a
mi	zaimek	celownik	pojedyncza	—	—
pan	rzeczownik	mianownik	pojedyncza	męski	-ø
raz	rzeczownik	mianownik	pojedyncza	męski	-ø
szczenię	rzeczownik	mianownik	pojedyncza	nijaki	-ę
(w) szczawiu	rzeczownik	miejsownik	pojedyncza	męski	-u
siebie	zaimek	biernik	pojedyncza	—	—
wszystko	zaimek	mianownik	pojedyncza	nijaki	-o
(o) czym	zaimek	miejsownik	pojedyncza	nijaki	-ym
myśl	zaimek	miejsownik	pojedyncza	żeński	-ø
głębszą	przymiotnik	biernik	pojedyncza	żeński	-ą
(w) tym	zaimek	miejsownik	pojedyncza	nijaki	-ym
jaki	zaimek	biernik	pojedyncza	męski	-i
sens	rzeczownik	biernik	pojedyncza	męski	-ø
pan	rzeczownik	mianownik	pojedyncza	męski	-ø
nam	zaimek	celownik	mnoga	—	—
(w) szczawiu	rzeczownik	miejsownik	pojedyncza	męski	-u
(w) szczawiu	rzeczownik	miejsownik	pojedyncza	męski	-u
panie	rzeczownik	wołacz	pojedyncza	męski	-e
sędzio	rzeczownik	wołacz	pojedyncza	męski	-o
pana	rzeczownik	dopełniacz	pojedyncza	męski	-a
kobieta-Polka	rzeczownik	mianownik	pojedyncza	żeński	-a
szczenię	rzeczownik	mianownik	pojedyncza	nijaki	-ę
(w) szczawiu	rzeczownik	miejsownik	pojedyncza	męski	-u
pan	rzeczownik	mianownik	pojedyncza	męski	-ø
zarzut	rzeczownik	biernik	pojedyncza	męski	-ø
(w) tym	zaimek	miejsownik	pojedyncza	nijaki	-ym
myśli	rzeczownik	dopełniacz	pojedyncza	żeński	-i
głębszej	przymiotnik	dopełniacz	pojedyncza	żeński	-ej
to	zaimek	biernik	pojedyncza	nijaki	-o
cudzoziemka	rzeczownik	mianownik	pojedyncza	żeński	-a
pana	rzeczownik	biernik	pojedyncza	męski	-a
to	zaimek	mianownik	pojedyncza	nijaki	-o
ona	zaimek	mianownik	pojedyncza	żeński	—
trudne	przymiotnik	biernik	mnoga	niemęskoosobowy	-e
słowa	rzeczownik	biernik	mnoga	nijaki	-a

dla innych części mowy				
przysłówek	przyimek	spójnik	partykuła	wykrzyknik
słusznie	w	jeżeli..., to...	jeszcze	—
—	za	bo	nie	—
—	o	ale	przede wszystkim	—
—	wobec	a	—	—
—	—	gdyby..., to...	—	—
—	—	że	—	—
—	—	—	—	—

Ćwiczenie 10

Dom (*rzecz.*) nad (*przym.*) porami (*rzecz.*) roku (*rzecz.*)
 dom (*rzecz.*) dzieci (*rzecz.*) zwierząt (*rzecz.*) i (*spój.*) jabłek (*rzecz.*)
 kwadrat (*rzecz.*) pustej (*przym.*) przestrzeni (*rzecz.*)
 pod (*przym.*) nieobecną (*przym.*) gwiazdą (*rzecz.*)
 dom (*rzecz.*) był (*czas.*) lunetą (*rzecz.*) dzieciństwa (*rzecz.*)
 dom (*rzecz.*) był (*czas.*) skórą (*rzecz.*) wzruszenia (*rzecz.*)
 policzkiem (*rzecz.*) siostry (*rzecz.*)
 gałęzią (*rzecz.*) drzewa (*rzecz.*)
 policzek (*rzecz.*) zdmuchnął (*czas.*) płomień (*rzecz.*)
 gałąź (*rzecz.*) przekreślił (*czas.*) pocisk (*rzecz.*)
 pod (*przym.*) sytkim (*przym.*) popiołem (*rzecz.*) gniazda (*rzecz.*)
 piosenka (*rzecz.*) bezdomnej (*przym.*) piechoty (*rzecz.*)
 dom (*rzecz.*) jest (*czas.*) sześcianem (*rzecz.*) dzieciństwa (*rzecz.*)
 dom (*rzecz.*) jest (*czas.*) kostką (*rzecz.*) wzruszenia (*rzecz.*)
 skrzydło (*rzecz.*) spalonej (*czas.*) siostry (*rzecz.*)
 liść (*rzecz.*) umarłego (*przym.*) drzewa (*rzecz.*)

[Zbigniew Herbert *Dom*]

Uwaga: Forma *spalonej* to czasownik w formie imiesłowu przymiotnikowego biernego.

forma tekstowa	przypadek	liczba	rodzaj	temat fleksyjny	końcówka fleksyjna
dom	mianownik	pojedyncza	męski	dom-	-∅
porami	narzędnik	mnoga	żeński	por-	-ami
roku	dopełniacz	pojedyncza	męski	rok-	-u
dom	mianownik	pojedyncza	męski	dom-	-∅
dzieci	dopełniacz	mnoga	nijaki	dziec-	-i
zwierząt	dopełniacz	mnoga	nijaki	zwierząt-	-∅
jabłek	dopełniacz	mnoga	nijaki	jabłek-	-∅
kwadrat	mianownik	pojedyncza	męski	kwadrat-	-∅
pustej	dopełniacz	pojedyncza	żeński	pust-	-ej
przestrzeni	dopełniacz	pojedyncza	żeński	przestrzen-	-i
nieobecną	narzędnik	pojedyncza	żeński	nieobec-	-ą
gwiazdą	narzędnik	pojedyncza	żeński	gwiazd-	-ą
dom	mianownik	pojedyncza	męski	dom-	-∅

lunetą	narzędnik	pojedyncza	żeński	lunet-	-ą
dzieciństwa	dopełniacz	pojedyncza	nijaki	dzieciństw-	-a
dom	mianownik	pojedyncza	męski	dom-	-ø
skórą	narzędnik	pojedyncza	żeński	skór-	-ą
wzruszenia	dopełniacz	pojedyncza	nijaki	wzruszeni-	-a
policzkiem	narzędnik	pojedyncza	męski	policzki-	-em
siostry	dopełniacz	pojedyncza	żeński	siostr-	-y
gałęzią	narzędnik	pojedyncza	żeński	gałęzi-	-ą
drzewa	dopełniacz	pojedyncza	nijaki	drzew-	-a
policzek	mianownik	pojedyncza	męski	policzek-	-ø
plomień	biernik	pojedyncza	męski	plomień-	-ø
gałąź	biernik	pojedyncza	żeński	gałąź-	-ø
pocisk	mianownik	pojedyncza	męski	pocisk-	-ø
sypkim	narzędnik	pojedyncza	męski	sypk-	-im
popiołem	narzędnik	pojedyncza	męski	popioł-	-em
gniazda	dopełniacz	pojedyncza	nijaki	gniazd-	-a
piosenka	mianownik	pojedyncza	żeński	piosenk-	-a
bezdomnej	dopełniacz	pojedyncza	żeński	bezdomn-	-ej
piechoty	dopełniacz	pojedyncza	żeński	piechot-	-y
dom	mianownik	pojedyncza	męski	dom-	-ø
sześcianem	narzędnik	pojedyncza	męski	sześcian-	-em
dzieciństwa	dopełniacz	pojedyncza	nijaki	dzieciństw-	-a
dom	mianownik	pojedyncza	męski	dom-	-ø
kostką	narzędnik	pojedyncza	żeński	kostk-	-ą
wzruszenia	dopełniacz	pojedyncza	nijaki	wzruszeni-	-a
skrzydło	mianownik	pojedyncza	nijaki	skrzydł-	-o
spalonej	dopełniacz	pojedyncza	żeński	spalon-	-ej
siostry	dopełniacz	pojedyncza	żeński	siostr-	-ej

forma tekstowa	osoba	liczba	rodzaj	tryb	czas	aspekt	bezokolicznik
był	3.	pojedyncza	męski	oznajmujący	przeszły	niedokonany	być
zdmuchnął	3.	pojedyncza	męski	oznajmujący	przeszły	dokonany	zdmuchnąć
przekreślił	3.	pojedyncza	męski	oznajmujący	przeszły	dokonany	przekreślić
jest	3.	pojedyncza	—	oznajmujący	teraźniejszy	niedokonany	być

Teraz (*przysł.*) kiedy (*zaim.*) zostaliśmy (*czas.*) sami (*przym.*) możemy (*czas.*) porozmawiać (*czas.*) książkę (*rzecz.*) jak (*przym.*) mężczyzna (*rzecz.*) z (*przym.*) mężczyzną (*rzecz.*)

choć (*spój.*) leżysz (*czas.*) na (*przym.*) schodach (*rzecz.*) i (*spój.*) widzisz (*czas.*) tyle (*zaim.*) co (*zaim.*) martwa (*przym.*) mrówka (*rzecz.*)

to (*zaim.*) znaczy (*czas.*) czarne (*przym.*) słońce (*rzecz.*) o (*przym.*) złamanych (*czas.*) promieniach (*rzecz.*)

Nigdy (*zaim.*) nie (*part.*) mogłem (*czas.*) myśleć (*czas.*) o (*przym.*) twoich (*zaim.*) dłoniach (*rzecz.*) bez (*przym.*) uśmiechu (*rzecz.*)

i (*spój.*) teraz (*przysł.*) kiedy (*zaim.*) leżą (*czas.*) na (*przym.*) kamieniu (*rzecz.*) jak (*przym.*) strącona (*czas.*) gwiazda (*rzecz.*)

są (*czas.*) tak samo (*przysł.*) bezbronne (*przym.*) jak (*przym.*) przedtem (*przysł.*) To (*zaim.*) jest (*czas.*) właśnie (*part.*)

koniec (*rzecz.*)

[Zbigniew Herbert *Tren Fortynbrasa*]

Uwaga: Formy *złamanych* i *strącona* to czasowniki w formie imiesłówów przymiotnikowych biernych.

Uwaga: *Tak samo* to przysłówek graficznie złożony.

forma tekstowa	przypadek	liczba	rodzaj	temat fleksyjny	końcówka fleksyjna
sami	mianownik	mnoga	męskoosobowy	sam-	-i
książkę	wołacz	pojedyncza	męski	książ-	-ę
mężczyzna	mianownik	pojedyncza	męski	mężczyzn-	-a
mężczyzną	narzędnik	pojedyncza	męski	mężczyzn-	-ą
(na) schodach	miejsownik	mnoga	niemęskoosobowy	schod-	-ach
tyle	biernik	mnoga	niemęskoosobowy	tyl-	-e
martwa	mianownik	pojedyncza	żeński	martw-	-a
mrówka	mianownik	pojedyncza	żeński	mrówk-	-a
czarne	biernik	pojedyncza	nijaki	czarn-	-e
słońce	biernik	pojedyncza	nijaki	słońc-	-e
złamanych	miejsownik	mnoga	niemęskoosobowy	złaman-	-ych
(o) promieniach	miejsownik	mnoga	męski	promieni-	-ach
twoich	miejsownik	mnoga	niemęskoosobowy	two-	-ich
(o) dłoniach	miejsownik	mnoga	żeński	dłoni-	-ach
uśmiechu	dopełniacz	pojedyncza	męski	uśmiech-	-u
(na) kamieniu	miejsownik	pojedyncza	męski	kamieni-	-u
strącona	mianownik	pojedyncza	żeński	strącon-	-a
gwiazda	mianownik	pojedyncza	żeński	gwiazd-	-a
bezbronne	mianownik	mnoga	niemęskoosobowy	bezbronn-	-e
koniec	mianownik	pojedyncza	męski	koniec-	-ø

forma tekstowa	osoba	liczba	rodzaj	tryb	czas	aspekt	bezokolicznik
zostaliśmy	1.	mnoga	męskoosobowy	oznajmujący	przeszły	dokonany	zostać
możemy	1.	mnoga	—	oznajmujący	teraźniejszy	niedokonany	móc
leżysz	2.	pojedyncza	—	oznajmujący	teraźniejszy	niedokonany	leżeć
widzisz	2.	pojedyncza	—	oznajmujący	teraźniejszy	niedokonany	widzieć
znaczy	3.	pojedyncza	—	oznajmujący	teraźniejszy	niedokonany	znaczyć
mogłem	1.	pojedyncza	męski	oznajmujący	przeszły	niedokonany	móc
leżą	3.	mnoga	—	oznajmujący	teraźniejszy	niedokonany	leżeć
są	3.	mnoga	—	oznajmujący	teraźniejszy	niedokonany	być
jest	3.	pojedyncza	—	oznajmujący	teraźniejszy	niedokonany	być

Ćwiczenie 11 (przykładowe rozwiązanie)*

język polski	liczba	język angielski	liczba	język niemiecki	liczba	język hiszpański	liczba
żniwa	tylko lm	harvest harvests	lp i lm	die Getreideernte	tylko lp	la cosecha las cosechas	lp i lm
drzwi	tylko lm	door doors	lp i lm	die Tür die Türen	lp i lm	la puerta las puertas	lp i lm
wrota	tylko lm	gate gates	lp i lm	die Pforte die Pforten	lp i lm	la compuerta las compuertas el portón los portones	lp i lm
skrzypce	tylko lm	violin violins	lp i lm	die Geige die Geigen	lp i lm	el violín los violines	lp i lm
dożynki	tylko lm	harvest festiwal harvest festivals	lp i lm	der Erntedanktag die Erntedanktage	lp i lm	la fiesta de la recolección las fiestas de la recolección	lp i lm
kleszcze	tylko lm	tongs	tylko lm	die Klemme die Klemmen	lp i lm	el alicate los alicates	lp i lm
nożyce	tylko lm	scissors	tylko lm	die Schere die Scheren	lp i lm	la tijera las tijeras	lp i lm
zaślubiny	tylko lm	wedding weddings	lp i lm	die Vermählung die Vermählungen	lp i lm	la boda las bodas	lp i lm
okulary	tylko lm	glasses	tylko lm	die Brille die Brillen	lp i lm	las gafas los lentes los anteojos	tylko lm
spodnie	tylko lm	trousers	tylko lm	die Hose die Hosen	lp i lm	el pantalón los pantalones	lp i lm
urodziny	tylko lm	birthday birthdays	lp i lm	der Geburtstag die Geburtstage	lp i lm	el cumpleaños los cumpleaños	lp i lm

język polski	liczba	język rosyjski	liczba	język ukraiński	liczba	język koreański	liczba
żniwa	tylko lm	жатва жатвы жнива (daw.)	lp i lm tylko lm	жнива	tylko lm	수확 수확들	lp i lm
drzwi	tylko lm	дверь двери	lp i lm	двері	tylko lm	문 문들	lp i lm
wrota	tylko lm	ворота	tylko lm	ворота	tylko lm	대문 대문들	lp i lm
skrzypce	tylko lm	скрипка скрипки	lp i lm	скрипка скрипки	lp i lm	바이올린 바이올린들	lp i lm
dożynki	tylko lm	обжинки	tylko lm	обжинки	tylko lm	추수제 추수제들	lp i lm
kleszcze	tylko lm	щипцы	tylko lm	кличі	tylko lm	집게 집게들	lp i lm

* We wszystkich zadaniach tłumaczeniowych, poza ćwiczeniami 11., 12. i 14., uwzględniono siedem języków: angielski, niemiecki, hiszpański, włoski, rosyjski, ukraiński oraz koreański. Poszczególne wersje tłumaczeniowe przygotowali: Agnieszka Ślęzak-Świat (tłumaczenie na język angielski), Brigitte Schniggenfittig (tłumaczenie na język niemiecki), Agnieszka Walasek-Andrysiak (tłumaczenie na język hiszpański), Rosalba Satalino (tłumaczenie na język włoski), Natalia Moiseienko (tłumaczenie na język rosyjski i ukraiński), a także Chang Il You (tłumaczenie na język koreański).

nożyce	tylko lm	ножницы	tylko lm	ножиці	tylko lm	가위 가위들	lp i lm
zaślubiny	tylko lm	брак браки	lp i lm	шлюб шлюби	lp i lm	결혼식 결혼식들	lp i lm
okulary	tylko lm	очки	tylko lm	окуляри	tylko lm	안경 안경들	lp i lm
spodnie	tylko lm	брюки	tylko lm	штани	tylko lm	바지 바지들	lp i lm
urodziny	tylko lm	день рождения дни рождения	lp i lm	день народження дні народження	lp i lm	생일 생일들	lp i lm

Ćwiczenie 12

język polski	rodzaj	język niemiecki	rodzaj	język hiszpański	rodzaj	język włoski	rodzaj
grupa	żeński	die Gruppe	żeński	el grupo	męski	il gruppo	męski
domena	żeński	die Domäne	żeński	el dominio	męski	il dominio	męski
maska	żeński	die Maske	żeński	la mascarilla la máscara	żeński	la maschera	żeński
*bronchit	męski	die Bronchitis	żeński	la bronquitis	żeński	la bronchite	żeński
dynamit	męski	das Dynamit	nijaki	la dinamita	żeński	la dinamite	żeński
region	męski	die Region	żeński	la región	żeński	la regione	żeński
chryzantema	żeński	die Chrysantheme	żeński	el crisantemo	męski	il crisantemo	męski
epitet	męski	das Epitheton	nijaki	el epíteto	męski	l'epiteto	męski
period	męski	die Periode	żeński	el periodo	męski	il periodo	męski
etap	męski	die Etappe	żeński	la etapa	żeński	la tappa	żeński
opera	żeński	die Oper	żeński	la ópera	żeński	l'opera	żeński

*zapalenie błony śluzowej oskrzeli

język polski	rodzaj	język rosyjski	rodzaj	język ukraiński	rodzaj
grupa	żeński	группа	żeński	група	żeński
domena	żeński	сфера	żeński	сфера	żeński
maska	żeński	маска	żeński	маска	żeński
*bronchit	męski	бронхит	męski	бронхіт	męski
dynamit	męski	динамит	męski	динаміт	męski
region	męski	регион	męski	регіон	męski
chryzantema	żeński	хризантема	żeński	жоржина	żeński
epitet	męski	эпитет	męski	епітет	męski
period	męski	период	męski	період	męski
etap	męski	этап	męski	етап	męski
opera	żeński	опера	żeński	опера	żeński

Uwaga: W podanym ćwiczeniu – w przeciwieństwie do innych zadań tłumaczeniowych – nie uwzględniono angielskich i koreańskich ekwiwalentów wyrazów polskich, gdyż języki angielski i koreański są językami bezrodzajowymi.

Ćwiczenie 13 (przykładowe rozwiązanie)

nazwa miasta	rodzaj gramatyczny	liczba gramatyczna	nazwa miasta	rodzaj gramatyczny	liczba gramatyczna
Warszawa	żeński	pojedyncza	Opole	nijaki	pojedyncza
Poznań	męski	pojedyncza	Zakopane	nijaki	pojedyncza
Bydgoszcz	żeński	pojedyncza	Gniezno	nijaki	pojedyncza
Katowice	niemęskoosobowy	mnoga	Wrocław	męski	pojedyncza

Ćwiczenie 14

język polski	rodzaj	język niemiecki	rodzaj	język hiszpański	rodzaj
kobra	żeński	die Kobra	żeński	la cobra	żeński
jaszczurka	żeński	die Eidechse	żeński	la lagartija	żeński
łóżko	nijaki	das Bett	nijaki	la cama	żeński
książka	żeński	das Buch	nijaki	el libro	męski
księżyc	męski	der Mond	męski	la luna	żeński
ambulans	męski	die Ambulanz	żeński	la ambulancia	żeński
miłość	żeński	die Liebe	żeński	el amor	męski
ametyst	męski	der Amethyst	męski	la amatista	żeński
dom	męski	das Haus	nijaki	la casa el hogar	żeński męski
akacja	żeński	die Akazie	żeński	la acacia	żeński
*babka	żeński	der Napfkuchen	męski	la torta	żeński
**babka	żeński	die Großmutter	żeński	la abuela	żeński
begonia	żeński	die Begonie	żeński	la begonia	żeński
magnolia	żeński	die Magnolie	żeński	la magnolia	żeński
saga	żeński	die Sage	żeński	la saga	żeński

*ciasto, **babcia

język włoski	rodzaj	język rosyjski	rodzaj	język ukraiński	rodzaj
il cobra	męski	кобра	żeński	кобра	żeński
la lucertola	żeński	ящерица	żeński	ящірка	żeński
il letto	męski	кровать	żeński	ліжко	nijaki
il libro	męski	книжка	żeński	книжка	żeński
la luna	żeński	луна	żeński	місяць	męski
l'ambulanza	żeński	машина скорой помощи	żeński	санітарна машина	żeński
l'amore	żeński	любовь	żeński	кохання любов	nijaki żeński
l'ametista	żeński	аметист	męski	аметист	męski
la casa	żeński	дом	męski	дім	męski
l'azione	żeński	акация	żeński	акація	żeński
la torta	żeński	бабка	żeński	бабка	żeński
la nonna	żeński	бабушка	żeński	бабця	żeński

la begonia	żeński	бегония	żeński	бегонія	żeński
la magnolia	żeński	магнолия	żeński	магнолія	żeński
la saga	żeński	сага	żeński	сага	żeński

Uwaga: W podanym ćwiczeniu – w przeciwieństwie do innych zadań tłumaczeniowych – nie uwzględniono angielskich i koreańskich ekwiwalentów wyrazów polskich, gdyż języki angielski i koreański są językami bezrodzajowymi. Pojawiający się w ćwiczeniu leksem БАВКА w języku polskim jest wieloznaczny. W rozwiązaniu uwzględniono jedynie dwa znaczenia tego słowa: ‘rodzaj ciasta’ oraz ‘babcia’, pominięto natomiast ekwiwalenty pozostałych sensów tego wyrazu.

Ćwiczenie 15

język polski	rodzaj	język niemiecki	rodzaj	język hiszpański	rodzaj	język włoski	rodzaj
biodro	nijaki	die Hüfte	żeński	la cadera	żeński	il fianco	męski
ciało	nijaki	der Körper	męski	el cuerpo	męski	il corpo	męski
dziecko	nijaki	das Kind	nijaki	el niño la niña	męski żeński	il bambino la bambina	męski żeński
kurczę	nijaki	das Küken	nijaki	el pollito	męski	il pulcino	męski
jabłko	nijaki	der Apfel	męski	la manzana	żeński	la mela	żeński
serce	nijaki	das Herz	nijaki	el corazón	męski	il cuore	męski
ucho	nijaki	das Ohr	nijaki	la oreja el oído	żeński męski	l'orecchio	męski
wzgórze	nijaki	der Hügel	męski	la colina	żeński	la collina	żeński

język polski	rodzaj	język rosyjski	rodzaj	język ukraiński	rodzaj
biodro	nijaki	бедро	nijaki	стегно	nijaki
ciało	nijaki	тело	nijaki	тіло	nijaki
dziecko	nijaki	ребенок	męski	дитина	żeński
kurczę	nijaki	цыпленок	męski	курча	nijaki
jabłko	nijaki	яблоко	nijaki	яблуко	nijaki
serce	nijaki	сердце	nijaki	серце	nijaki
ucho	nijaki	ухо	nijaki	вухо	nijaki
wzgórze	nijaki	холм	męski	узгір'я	nijaki

Uwaga: W podanym ćwiczeniu – w przeciwieństwie do innych zadań tłumaczeniowych – nie uwzględniono angielskich i koreańskich ekwiwalentów wyrazów polskich, gdyż języki angielski i koreański są językami bezrodzajowymi.

Ćwiczenie 16 (przykładowe rozwiązanie)

Kupiłem sobie właśnie nowego mercedesa (*r.m.*).

język angielski	I have just bought a new <u>Mercedes</u> .
język niemiecki	Ich habe mir eben einen neuen <u>Mercedes</u> (<i>m.</i>) gekauft.
język hiszpański	Acabo de comprarme un <u>mercedes</u> (<i>m.</i>) nuevo.
język włoski	Ho appena comprato l'ultima <u>Mercedes</u> (<i>f.</i>).
język rosyjski	Я как раз купил себе новый <u>мерседес</u> (<i>м.р.</i>).
język ukraiński	Власне, купив собі новий <u>мерседес</u> (<i>ч.р.</i>).
język koreański	나는새 <u>메르세데스</u> 를샀습니다.

Mój dziesięcioletni fiat (*r.m.*) sprawuje się całkiem dobrze.

język angielski	My ten-year-old <u>Fiat</u> is doing quite well.
język niemiecki	Mein zehn Jahre alter <u>Fiat</u> (<i>m.</i>) funktioniert ganz gut.
język hiszpański	Mi <u>fiat</u> (<i>m.</i>) de 10 años / que tengo desde diez años funciona bastante bien.
język włoski	La mia <u>Fiat</u> (<i>f.</i>) di dieci anni funziona abbastanza bene.
język rosyjski	Мой десятилетний <u>фиат</u> (<i>м.р.</i>) в хорошем состоянии.
język ukraiński	Мій десятирічний <u>фіат</u> (<i>ч.р.</i>) у добромому стані.
język koreański	내 10년된 <u>피아트</u> 는 꽤 잘 다닙니다.

Ta ładna toyota (*r.ż.*) należy do Adama.

język angielski	This beautiful <u>Toyota</u> belongs to Adam.
język niemiecki	Der schöne <u>Toyota</u> (<i>m.</i>) gehört Adam.
język hiszpański	Este / ese bonito <u>toyota</u> (<i>f.</i>) es de Adam.
język włoski	Quella bella <u>Toyota</u> (<i>f.</i>) è di Adam.
język rosyjski	Это красивая <u>тайота</u> (<i>ж.р.</i>) принадлежит Адаму.
język ukraiński	Ця гарна <u>тайота</u> (<i>ж.р.</i>) належить Адаму.
język koreański	저 멋진 <u>도요타</u> 는 아담의 것입니다.

Co z twoim nowym polonezem (*r.m.*)?

język angielski	What about your new <u>Polonez</u> ?
język niemiecki	Was ist mit deinem neuen <u>Polonez</u> (<i>m.</i>)?
język hiszpański	¿Qué pasa con tu nuevo <u>polonez</u> (<i>m.</i>)?
język włoski	Che mi dici della tua nuova <u>Polonez</u> (<i>f.</i>)?
język rosyjski	Что случилось с твоим новым <u>ПОЛОНЕЗОМ</u> (<i>м.р.</i>)?
język ukraiński	Що з твоїм новим <u>ПОЛОНЕЗОМ</u> (<i>ч.р.</i>)?
język koreański	당신의 새 <u>폴로네즈</u> 가 어때요?

Który samochód jest twój, ten ford (*r.m.*) czy tamta lancia (*r.ż.*)?

język angielski	Which car is yours, this <u>Ford</u> or that <u>Lancia</u> ?
język niemiecki	Welches ist dein Auto, dieser <u>Ford</u> (<i>m.</i>) oder der <u>Lancia</u> (<i>m.</i>) dort?
język hiszpański	¿Cuál es tu coche? ¿Este <u>Ford</u> (<i>m.</i>) o aquel <u>lancia</u> (<i>m.</i>)?
język włoski	Qual è la tua macchina? Questa <u>Ford</u> (<i>f.</i>) oppure quella <u>Lancia</u> (<i>f.</i>)?
język rosyjski	Которая из машин твоя, этот <u>форд</u> (<i>м.р.</i>) или та <u>ляncia</u> (<i>ж.р.</i>)?
język ukraiński	Котра з машин твоя, цей <u>форд</u> (<i>ч.р.</i>) чи та <u>ляncia</u> (<i>ж.р.</i>)?
język koreański	이포드와저 <u>란치</u> 아중에, 어느차가당신의것입니까?

Moje volvo (*r.n.*) stoi pod drzewem.

język angielski	My <u>Volvo</u> is parked under the tree.
język niemiecki	Mein <u>Volvo</u> (<i>m.</i>) steht unter dem Baum.
język hiszpański	Mi <u>volvo</u> (<i>m.</i>) está (aparcado) debajo de / bajo el árbol.
język włoski	La mia <u>Volvo</u> (<i>f.</i>) è parcheggiata sotto l'albero.
język rosyjski	Мой <u>ВОЛЬВО</u> (<i>м.р.</i>) стоит под деревом.
język ukraiński	Мій <u>вольво</u> (<i>ч.р.</i>) стоїть під деревом.
język koreański	내 <u>볼보</u> 가 나무앞에서 있습니다.

Podoba mi się nowy model łady (*r.ż.*).

język angielski	I like this new <u>Lada</u> model.
język niemiecki	Mir gefällt der neue <u>Lada</u> (<i>m.</i>)
język hiszpański	Me gusta el nuevo modelo de <u>lada</u> (<i>m.</i>).
język włoski	Mi piace il nuovo modello della <u>Lada</u> (<i>f.</i>).
język rosyjski	Мне нравится новая модель <u>лады</u> (<i>ж.р.</i>).
język ukraiński	Мені подобається нова модедь <u>лади</u> (<i>ж.р.</i>).
język koreański	<u>라다</u> 의 새 모델이 마음에 들어요.

Uwaga: Nie określono rodzaju wskazanych rzeczowników w tłumaczeniu na języki angielski i koreański, gdyż są to języki bezrodzajowe.

Deklinacja rzeczowników

Ćwiczenie 17

A: Tamten pan to mój znajomy.

B: Który pan? Ten pierwszy czy ten drugi?

A: Ten z lewej strony.

B: To jest bardzo przystojny mężczyzna.

A: Co to jest?

B: Ta książka?

A: Tak.

B: To jest mój podręcznik do historii.

A: Kto to jest Anna?

B: To jest moja koleżanka.

A: Czy to ta ładna brunetka z niebieskimi oczami?

B: Nie, to ta brzydka blondynka.

A: Gdzie jest profesor?

B: W laboratorium.

A: Czy on jest tam sam?

B: Nie, ze swoimi współpracownikami.

A: Pan Nowak to wybitny lekarz.

B: Tak, on jest bardzo znany.

A: Pan Nowak to nie tylko wybitny specjalista, to także wspaniały człowiek.

B: O tak, on jest powszechnie szanowany.

A: Piotr, powiedz mi, co cię interesuje?

B: Historia i teatr. A ciebie?

A: Mnie interesuje życie.

Ćwiczenie 18

Ja jestem pozioma

Ty jesteś pionowy

Ty jesteś góra

Ja jestem dolina

Ja jestem Ziemia

Ty jesteś słońce

Ja jestem tarcza

Ty jesteś miecz

Ja jestem rana

Ty jesteś ból

Ja jestem noc

Ty jesteś Bóg
Ty jesteś ogień
Ja jestem woda
Ja jestem naga
Ty jesteś we mnie
Ja jestem pozioma
Ale nie zawsze
Ty jesteś pionowy
Ale do czasu
Ja jestem pionowa
Góra orgazmu
Ty jesteś pionowy
Przy mnie
[Rafał Wojaczek Krzyż]

Ćwiczenie 19

A: Czy wiesz, kto tam spędza wakacje?
B: Wiem, **ministrowie, profesorowie** (*rzad. profesorzy*), **generalowie**.
A: A kto mieszka w tym hotelu?
B: Tu mieszkają **naukowcy** ze Stanów Zjednoczonych.

A: Kto organizuje ten festiwal?
B: **Studenci i filmowcy**.

A: Kto kieruje instytutem?
B: Dwaj **wybitni specjaliści**.

A: Kto ma przyjść na nasze spotkanie?
B: **Polacy, Hiszpanie, Włosi i Francuzi**.

Jacy są wasi **dyrektorzy** (*rzad. dyrektorowie*)?
Słowianie to niezwykle sympatyczni **ludzie**.
Bracia Piotra mają przyjechać jutro.
Lata wojny były ciężkie.

Ćwiczenie 20

Stary lisie, Kasprze Straube, co w 1473 opuściłeś Bawarię,
Aby zaświecić Krakowowi;
Słowiański Szymonie Fiola – którego uwiódł druk cyrylicą;
W ozdobie i elegancji przodujący Wietorze,
Prześwietny Uniwersytecie Jagielloński, macierzy polskich oficyn;
Janie Hallerze, pierwszy tych idei najwyższy architekcie;
Drukarze polscy, którzy rozszerzaliście powieki Zachodu;
Janie Adamie z Neapolu,
Walenty w Lizbonie, Stanisławie w Sewilli – ty najprzedniejszy;
Imienni i bezimienni mistrzowie
Z Baranowa,
Bochni,
Bytomia,

Elbląga,
Grodna,
Grodziska,
Kalisza,
Kościana,
Leszna

I dziesiątka innych.

Matysie Wierzbieto, coś tłoczył „Wizerunek” Reja,

Rodzie Andrysowiczów, coś miał pieczę nad lutnią Kochanowskiego.

O,

Wy wszyscy najstarożytniejsi

Zyszczy Wam

Spuszczy Wam

[Stanisław Grochowiak *Próba epiki*]

wyraz w dopełniaczu	wyraz w mianowniku liczby pojedynczej	wyraz w dopełniaczu	wyraz w mianowniku liczby pojedynczej
polskich	polska	Grodna	Grodno
oficyn	oficyna	Grodziska	Grodzisk
tych	ta	Kalisza	Kalisz
idei	idea	Kościana	Kościan
Zachodu	Zachód	Leszna	Leszno
Neapolu	Neapol	dziesiątka	dziesiątek
Baranowa	Baranów	innych	inny
Bochni	Bochnia	Reja	Rej
Bytomia	Bytom	Andrysowiczów	Andrysowicz
Elbląga	Elbląg	Kochanowskiego	Kochanowski

Ćwiczenie 2 I

Zanurzać zanurzać się
w ogrody rudej jesieni
i liście zrywać kolejno
jakby godziny istnienia

Chodzić od drzewa do drzewa
od bólu i znowu do bólu
cichutko krokiem cierpienia
by wiatru nie zbudzić ze snu

I liście zrywać bez żału
z uśmiechem ciepłym i smutnym
a mały listek ostatni
zostawić komuś i umrzeć
[Edward Stachura *Jesień*]

wyraz w dopełniaczu	wyraz w mianowniku liczby pojedynczej	wyraz w dopełniaczu	wyraz w mianowniku liczby pojedynczej
rudej	ruda	cierpienia	cierpienie
jesieni	jesień	wiatru	wiatr
istnienia	istnienie	snu	sen
drzewa	drzewo	żalu	żal
bólu	ból		

Ćwiczenie 22

A: Nie ma już **deszczu**.

B: A więc idziemy na spacer.

A: Pragnę tylko jednego.

B: Czego?

A: **Spokoju** w domu.

B: Takie narzekanie nie ma **sensu**.

A: Przyjdiesz dziś do **teatru**?

B: Niestety, nie mam **biletu**.

A: Nie znoszę **hałasu**.

B: A ja nienawidzę **ciszy**.

A: Pisze pan list?

B: Nie piszę **listu**. Nie mam **papieru**.

A: Piotr źle się czuje.

B: Co mu jest?

A: On nie może żyć bez **kina**.

A: Anna ciągle narzeka.

B: Na co?

A: Na brak **czasu**.

A: Czy trzeba zrobić zakupy?

B: Tak, trzeba kupić trochę **sera**, słoik **miodu**, butelkę **mleka** i kilogram **cukru**.

A: Piotr przyjeżdża jutro z **Paryża**.

B: On tam stale mieszka?

A: Nie, to jest wyjazd służbowy.

B: Marzę o zwiedzeniu tego **miasta**.

A: Wychodzę.

B: Dokąd?

A: Do **muzeum**.

A: Jak długo Jan zatrzyma się u nas?

B: Tylko do **wtorku**.

A: Z czego jest ten pomnik?

B: Chyba z **marmuru**.

A: Mylisz się. Wydaje mi się, że on jest zrobiony z innego **materiału**.

B: Masz rację. On jest zrobiony z jakiegoś **metal**u.

A: Piotr ma daleko do **pracy**.

B: Powinien zmienić pracę.

A: Do kogo należy ta teczka?

B: Do tamtego **mężczyzny**.

A: Czyj jest ten ogród?

B: To jest ogród **uniwersytetu**.

A: Gdzie kupujesz takie dobre ciastka?

B: W ciastkarni koło **księgarni**.

A: Czy jest dyrektor?

B: Nie ma **dyrektora**.

A: A jego zastępca.

B: **Zastępcy** też nie ma.

A: Która godzina?

B: Nie mam **zegarka**.

A: Napije się pan kieliszek **wina**?

B: Dziękuję bardzo, nie piję **wina**.

A: To może odrobinę **koniaku**?

B: Nie, nie. Ja w ogóle nie piję **alkoholu**.

A: Czy nie zna pani **profesora Nowakowskiego**?

B: Znam go doskonale.

A: Czy nie zna pani **profesor Kwiatkowskiej**?

B: Niestety, nie znam.

Ćwiczenie 23

Uwaga: Zgodnie z poleceniem w tekstach wskazano wszystkie słowa w dopełniaczu, jednak zgodnie z zamysłem Autorki (por. tytuł podrozdziału) analizie poddano tylko rzeczowniki.

do czysta wytarty z siedmiu kolorów

do dna pozbawiony wzniesień

do jądra iskry ociemniały

do krwinki ograbiony z życia

sny drzewokształtne w nim wycięto

i wypędzono go z obłoków

po czarnym chodzi krajobrazie

śpi w czarnym kałamarzu

a konia ma wypasionego

że w żadnym lesie się nie zmieści

[.....]

[Tymoteusz Karpowicz *Bohater*]

dopełniacz	końcówka	liczba	rodzaj	mianownik liczby pojedynczej
<i>kolorów</i>	-ów	<i>mnoga</i>	<i>męski</i>	<i>kolor</i>
dna	-a	pojedyncza	nijaki	dno
wzniesień	-ø	mnoga	nijaki	wzniesienie
jądra	-a	pojedyncza	nijaki	jądro
iskry	-y	pojedyncza	żeński	iskra
krwinki	-i	pojedyncza	żeński	krwinka
życia	-a	pojedyncza	nijaki	życie

Ćwiczenie 24

Drogiemu Jarosławowi Iwaszkiewiczowi częśćkę mojego życia przekazuję
– Lesław Bartelski

Panu Jarosławowi Iwaszkiewiczowi, autorowi moich bardzo wielu ulubionych opowiadań
– Miron Białoszewski

Wielce Szanownemu Panu Jarosławowi Iwaszkiewiczowi z prośbą o chwilę uwagi dla tych wierszy, które tak wiele wzięły od Niego
– Krzysztof Boczkowski

Kochanemu Jarosławowi w wiernej przyjaźni
– Stanisław Ryszard Dobrowolski

Wielmożnemu Panu Jarosławowi Iwaszkiewiczowi z miłym wspomnieniem spotkania w Pracowni Dziejów Warszawy [...]
– Marek Drozdowski

Mistrzowi Jarosławowi Iwaszkiewiczowi z podziwem dla Jego niezmiennie młodej twórczości
– Leszek Elektrowicz

Jarosławowi Iwaszkiewiczowi Prezydentowi Literatury Polskiej i Jej Wielkiemu Mistrzowi
z wyrazami wielkiego szacunku
– Leszek Elektrowicz

Drogiemu Towarzyszowi pracy w dowód uznania i szczerego przywiązania ofiarowuje Wydawca

Drogim Hani i Jarosławowi z życzeniami wszelkiej pomyślności w Nowym Roku
– Pola Gojawiczyńska

Jarosławowi Iwaszkiewiczowi znakomitemu artyście za jego upór i cierpliwość, za krzepienie serc serdecznie
– Stanisław Gołębiowski

Drogiemu i zawsze podziwianemu Panu Jarosławowi Iwaszkiewiczowi te skromne impresje
z miasta niegdyś Ariadny, Janusza i Edgara składa August Grodzicki

Drogim Przyjaciołom na Stawisku
– Julia [Hartwig]

Szanownemu i Drogiemu Panu Jarosławowi Iwaszkiewiczowi poeście niezawisłemu,
mecenasowi i obrońcy młodych wierszopisów
– wdzięczny [Zbigniew] Herbert

Jarosławowi – memu jedynemu przyjacielowi od kochającego Pawła [Hertza]

Wielkiemu poecie i mistrzowi prozy polskiej
– Wacław Iwaniuk

Wielce szanowanemu Panu Jarosławowi Iwaszkiewiczowi Wielkiemu Alchemikowi słowa polskiego, pilnemu Czytelnikowi i znakomitemu Recenzentowi książkę niniejszą na półkę nowości wydawniczych przesłać się ośmiela Roman Kaleta

Wielkiemu Demonologowi i miłośnikowi diabła Jarosławowi *in fraternitatae inferni* próbkę tę skromnie składa debiutant
Leszek Kołakowski

Nestorowi polskiej literatury Sz. Panu Jarosławowi Iwaszkiewiczowi ofiarowuje tę książkę autorka [Maria Kornilowiczówna]

Drogiemu Jarosławowi mężowi Pięknej Hani, Kochankowi Muz, skrzątnemu Gospodarzowi serdecznie Leszek [Jan Lechoń]

Drogiemu Panu Jarosławowi Iwaszkiewiczowi miłośnikowi historii od autora [Bogusław Leśnodorski]

Polskiemu Petroniuszowi Autor [Jan Miernowski]

Jarosławowi Iwaszkiewiczowi czystemu poecie od jednego z mniej czystej młodzieży
– Czesław Miłosz

Czcigodnemu Panu Jarosławowi Iwaszkiewiczowi z wyrazami głębokiego szacunku
– Marceli Kosman

Najmilszemu z naszych asów, Jarosławowi, z wyrazami przyjaźni i podziwu od Lilii [Maria Pawlikowska-Jasnorzewska]

Jarosławowi – świetnemu poecie i człowiekowi ze słowami przyjaźni Seweryn Pollak

Jarosławowi Iwaszkiewiczowi, subtelnemu malarzowi i dociekliwemu analitykowi pasji miłosnej
w jej najprzeróżniejszych uzewnętrznieniach, z wyrazami ogromnego podziwu,
zrodzonego jeszcze przed wojną po lekturze „Młyna nad Utratą”, i lęku
– Aleksander Rogalski

Najgościnniejszemu z prezesów i najzacniejszemu z ludzi,
znakomitemu poecie Jarosławowi Iwaszkiewiczowi z wyrazami serdeczności i szacunku
– Artur Sandauer

Jarosławom z całą gorącą serdecznością
– Antoni [Słonimski]

Annie i Jarosławowi Iwaszkiewiczowi może mało, ale bardzo serdecznie autor [Jan Twardowski]

Jarosławowi Iwaszkiewiczowi władcy swego świata z podziwem od tłumaczki [Aniela Zagórska]

Państwu Jarosławowstwu Iwaszkiewiczowi z najmilszym pozdrowieniem
– tłumaczka [Aniela Zagórska]

Jarosławowi Iwaszkiewiczowi, arcymistrzowi słowa, najwyraziściej oddającemu nieprzemijające uroki życia, książkę
o dawnym polskim pisarzu, z prośbą o łaskawe przyjęcie, ofiarowuje Irena Szybkowska

Hani i Jarosławowi, Jarosławowi i Hani od bardzo oddanego przyjaciela
– Antoni Słonimski

Moim przyjaciołom „Jarosławom”
– Wacek [Wacław Zyndram Kościałkowski]

Jarosławowi Iwaszkiewiczowi u wstępu poznania
– bliskiemu znajomemu z najbardziej wczesnych książek oddany Aleksander Janta-Polczyński

Ćwiczenie 26 (przykładowe rozwiązanie)

Młodej parze wzajemnego poszanowania, wytrwałości we wspólnym życiu,
udanego potomstwa, szczęścia w miłości oraz wszelkich sukcesów i satysfakcji

Państwu młodym na początek wspólnej drogi przez życie najserdeczniejsze życzenia
wytrwania w dzisiejszym uczuciu aż po jej kres

Kochanej babci Krysi deszczowe pozdrowienia z Bieszczad przesyła Ania

Milemu Bartkowi serdeczne pozdrowienia z włości po Karkonoszach

Najdroższej Mamie serdeczne, przewiane morskim powietrzem pozdrowienia przesyła kochająca córka

Szanownej Pani Profesor najserdeczniejsze życzenia zdrowia i satysfakcji z wielu sukcesów zawodowych i osobistych składa
Jan Kowalski

Cioci Helenie i wujkowi Jerzemu z głębi serca płynące życzenia zdrowia i życzliwości ludzkiej
z okazji Świąt i Nowego Roku

Drogiej Pani Krysi najserdeczniejsze życzenia miłej i pełnej nastroju wieczery wigilijnej oraz szczęścia i radości
w Nowym Roku

Łukaszowi z okazji imienin moc najlepszych życzeń szczęścia i powodzenia w życiu, ukończenia studiów
oraz samych pogodnych dni z najpiękniejszymi promykami letniego słońca składają Rodzice

Kochanej Marzence tego, co najlepsze, życzą Ania z Jackiem

Najdroższemu Wojtusiowi kolorowych snów, uśmiechów, podróży na księżyc, pięknych bajek na dobranoc,
własnego psa i kota, co dzień nowych przygód, butów siedmiomilowych, czapki niewidki,
sklepu ze słodyczami na własność, gwiazdki z nieba –
tego wszystkiego życzą Mama i Tata

Drogiej Irencie wiązkę najserdeczniejszych życzeń urodzinowych przesyła Marek

Ćwiczenie 27

A: Janusz kupuje książkę.

B: Dla siebie?

A: Nie, on ofiarowuje ją jako prezent.

B: Komu?

A: **Ojcu i matce.**

A: Po co Zosia zbiera znaczki?

B: Ona je komuś oddaje.

A: Komu?

B: Podobno jakiemuś **kolekcjonerowi.**

A: Dziwię się moim **sąsiadom.**

B: Dlaczego?

A: Mają małe mieszkanie i jeszcze kupują psa.

A: Dlaczego milczysz?

B: Lubię przysłuchiwać się **rozmowom.**

A: Dlaczego tak się przyglądasz temu **obrazowi?**

B: To jest bardzo piękny antyk. Skąd go masz?

A: Podarowano go mojemu **mężowi.**

A: Kasia jest bardzo niedyskretna.

B: Tak, ona wszystko opowiada **Kowalskiej.**

A: Jerzy wyjeżdża do Berlina.

B: Wiem o tym.

A: Mam nadzieję, że przywiezie **dzieciom** ładne zabawki.

B: On zawsze o tym pamięta.

Ćwiczenie 28

Miałem ojca, miałem matkę,

Miałem braci, miałem siostrę,

Miałem też,

Miałem też przyjaciół trzech.

Było dobrze, było źle,

Ale zawsze jakoś było.

Potem ona się zjawiała,

Wszystko dla niej porzuciłem

I kochałem ją, kochałem,

Śmierci nic się nie lękałem,

Potem poszła, luty był,

Już nie żyje ten, co żył.

Nie mam ojca, nie mam matki,

Nie mam braci, nie mam siostry,

Nie mam też (szum, wietrze, szum),

Nie mam też przyjaciół już.

Chodzę tu, chodzę tam,
W tłumie ludzi zawsze sam.

Nie mam już nic.

Nie mam już nic.

Ale też nikt mnie nie ma.

Nikt mnie nie ma.

Nikt mnie nie ma.

Nie ma mnie nikt.

Jestem niczyj.

Jestem niczyj.

Jestem niczyj.

[Edward Stachura *Jestem niczyj*]

Ćwiczenie 29

A: A czy zna pan **profesora Kowalskiego**?

B: Znam go doskonale.

A: Czy znasz **panią profesor Irenę Kwiatkowską**?

B: Nie, jeszcze jej nie poznałem.

A: Czy Jola narzeka na **samopoczucie**?

B: Nie, nigdy nie skarży się na **zdrowie**. Dlaczego pytasz?

A: Bo wygląda ostatnio źle.

A: Wybieram się w **podróż**

B: Dokąd?

A: Zamierzam zwiedzić cały **świat**.

A: Idę na długi **spacer**.

B: Wrócisz na **obiad**?

A: Owszem.

A: Jak spędzasz **wakacje**?

B: Dużo czytam, zwiedzam **muzea**. A ty?

A: Ja przeważnie oglądam **telewizję**.

Ćwiczenie 30

Nie powtórzą się:

niebo zapisane skrzydłem ptaka

drzewo z okrągłym echem w środku

cierpliwość palta i bunt iskry

pierwsza podróż płonącego łóżka

pierwsza rzeka z włosami Ofelii –

nie powtórzą się w naszym

kieszonkowym życiu

są wytrwałe w znikaniu

tak jak my w jawności

Więc całujemy rzeczy znikome:

brzózki nóg białe nietoperze dłoni

bramy oczu skąd się wychodzi

z dzwonkiem w sercu lub z toporem w mózgu

lazurowe konie brodzące po wodzie

powietrzny przepływ wszystkich oczu ziemi

Mefisto nie kuś nas nieśmiertelnością

Weź ten listek do włosów i obłok do ręki –

to one są nietrwałe to one znikają

a my patrzymy na to z wielkiej srebrnej góry

[Tymoteusz Karpowicz *Czarodziejska góra*]

mianownik	rodzaj	liczba	biernik	rodzaj	liczba
niebo	nijaki	pojedyncza	rzeczy	żeński	mnoga
drzewo	nijaki	pojedyncza	brzózki	żeński	mnoga
cierpliwość	żeński	pojedyncza	nietoperze	męski	mnoga
bunt	męski	pojedyncza	bramy	żeński	mnoga
podróż	żeński	pojedyncza	konie	męski	mnoga
rzeka	żeński	pojedyncza	przepływ	męski	pojedyncza
			listek	męski	pojedyncza
			obłok	męski	pojedyncza

Ćwiczenie 3 I

A: Karol dojeżdża na uniwersytet z daleka.

B: Czym?

A: **Pociągami**, a czasem **autobusem**.

A: Czy pan chętnie podróżuje **samolotem**?

B: Nie bardzo. Wolę podróżować **statkiem**.

A: Gdzie leży walizka?

B: Pod **stołem**.

A: Gdzie jest Anna?

B: Nad **jeziorem**.

A: Nad czym teraz pracujesz?

B: Nad nową **sztuką**.

A: Gdzie się spotkamy?

B: Przed **uniwersytetem**.

A: Jak się pani podoba nasz dom?

B: Zachwycam się jego **architekturą**.

A: Anna pracuje ostatnio **dniami i nocami**.

B: Dlaczego?

A: Bo przygotowuje się do ostatniego egzaminu.

A: Gdzie jest moja torebka z **pieniężmi** i **dokumentami**?

B: Nie wiem, gdzie ją położyłaś.

A: Ten blankiet trzeba podpisać.

B: Można **ołówkiem**, czy trzeba **długopisem**?

A: Trzeba **długopisem**. Można też **piórem**.

A: Jacek osiąga ogromne sukcesy.

B: W jaki sposób?

A: **Wytrwalością** i **pracą**.

A: Wyjeżdżam na urlop.

B: Jedziesz sam czy z **rodzicami**?

A: Z **kolegami**.

A: Już wychodzimy. Gdzie jest Piotr?

B: Żegna się z **gospodarzami**.

A: Czy pani jest **Amerykanką**?

B: Nie, mój mąż jest **Amerykaninem**, a ja jestem **Polką**.

A: Czy oni wszyscy są **reżyserami**?

B: Nie, tylko dwaj z nich są **filmowcami**, pozostali są chyba **aktorami** i **śpiewakami**.

A: Czy Jan jest **lekarzem**?

B: Nie, on jest **informatykiem**.

A: A jego żona? Kim ona jest?

B: Wydaje mi się, że ona jest jeszcze **studentką**.

Ćwiczenie 32

Aby ziemia nie była pustynią,
oplatamy ją gorączkowo –
miastami, włóknem, wypaloną gliną,
wierszami, partyturami,
hukiem wentylatorów,
zgiełkiem kin.

A mimo to ciągle rwie się tkanina.

I wtedy poprzez nagłe szpary
widzimy ją ogromną, nagą, niepojętą.

wyraz w narzędniku	końcówka	liczba	rodzaj	mianownik liczby pojedynczej
pustynią	-ą	pojedyncza	żeński	pustynia
miastami	-ami	mnoga	nijaki	miasto
włóknem	-em	pojedyncza	nijaki	włókno
gliną	-ą	pojedyncza	żeński	glina
wierszami	-ami	mnoga	męski	wiersz
partyturami	-ami	mnoga	żeński	partytura
hukiem	-em	pojedyncza	męski	huk
zgiełkiem	-em	pojedyncza	męski	zgiełk

Ćwiczenie 33

A: Gdzie jest Wanda?

B: Nic nie wiesz? W **szpitalu**.

A: Czy to coś poważnego?

B: Niestety, tak. Jesteśmy teraz w trudnej **sytuacji**.

A: Ewa dobrze mówi po niemiecku?

B: Wcale nie. W jednym **zdaniu** robi dwa błędy.

A: Czy masz słownik frazeologiczny języka polskiego?

B: Leży na **stole**.

A: Stefan pisze nową powieść.

B: O czym?

A: O pewnym **Belgu** i małej **Polce**.

A: O kim rozmawiacie?

B: O tamtych **dziennikarzach**.

A: Gdzie są pieniądze?

B: W **biurku**.

A: Uważam, że jesteś nieostrożny.

A: Kiedy jedziesz w tym roku na urlop?

B: Dopiero w **październiku**. A ty?

A: A ja już w **sierpniu**.

A: Gdzie jest masło?

B: Na **oknie**.

A: A ser?

B: W **lodówce**.

A: Gdzie pracujesz?

B: W **teatrze**. A ty?

A: W **archiwum**.

A: Gdzie jest mój sweter?

B: Leży na **podłodze**.

A: Jerzy mieszka w tym **domu**.

B: Na którym **piętrze**?

A: Na **parterze**.

A: Gdzie mogę spotkać Jacka?

B: Chyba w **instytucie**.

A: Co robicie po **obiedzie**?

B: Nie wiem. Może pospacerujemy po **lesie**.

A: Gdzie jest Basia?

B: Leży w **łóżku**.

A: Jest chora?

B: Nie, tylko bardzo zmęczona.

Ćwiczenie 34

Uwaga: Zgodnie z poleceniem w tekstach wskazano wszystkie słowa w miejscowniku, jednak zgodnie z zamysłem Autorki (por. tytuł podrödziału) analizie poddano tylko rzeczowniki.

Chodzę po szybie

po lustrze

które pęka

chodzę po czaszce

Yoricka

chodzę po tym kruchym

świecie

i buduję dom

zamek na łodzie

wszystko jest w nim

przygotowane do oblężenia

tylko ja jestem

zaskoczony

na zewnątrz murów

[Tadeusz Rózewicz *Buduję*]

Opowieści różne znacie:

Więc opowieść o piracie,

O magiku-mechaniku,

O zaklętym koguciku,

O północnym, groźnym wietrze

I o chorym termometrze.

O uczonym kocie w butach

I o wyspach Bergamutach,

O diabełku na kominie,

O sierotce Klementynie,

O entliczku, o pentliczku

I o Janku Wędrowniczku

[.....]

Ale dziś mam – daję słowo –

Bajkę dla was całkiem nową.

[Jan Brzechwa *Opowiedział dzięcioł sowie*]

na wszystkich
moich wieżach snach
 na słowach
 na milczeniu
 powiewają białe flagi

na mojej nienawiści
 na mojej miłości
 na poezji
 zatknięte białe flagi

na wszystkich
murach krajobrazach
 na przeszłości
 i przyszłości
 wywiesiłem białe flagi

na twarzach
 na imionach
 na wzniesieniach i upadkach
 powiewają białe flagi

ze wszystkich moich okien
 spływają białe flagi

we wszystkich rękach
 trzymam białe flagi
 [Tadeusz Różewicz *Kapitulacja*]

miejsownik	końcówka	liczba	rodzaj	alternacja (alternacje)	mianownik liczby pojedynczej
szybie	-e	pojedyncza	żeński	[b] : [b'ɨ]	szyba
lustrze	-e	pojedyncza	nijaki	[r] : [š] = ort. r : rz	lustro
czaszce	-e	pojedyncza	żeński	[k] : [c]	czaszka
świecie	-e	pojedyncza	męski	[t] : [ć], [a] : [e]	świat
lodzie	-e	pojedyncza	męski	[d] : [ǰ], [u] : [o]	łód
piracie	-e	pojedyncza	męski	[t] : [ć]	pirat
mechaniku	-u	pojedyncza	męski	—	mechanik
magiku	-u	pojedyncza	męski	—	magik
koguciku	-u	pojedyncza	męski	—	kogucik
wietrze	-e	pojedyncza	męski	[r] : [š] = ort. r : rz, [a] : [e]	wiatr
termometrze	-e	pojedyncza	męski	[r] : [š] = ort. r : rz	termometr
kocie	-e	pojedyncza	męski	[t] : [ć]	kot
butach	-ach	mnoga	męski	—	but
wyspach	-ach	mnoga	żeński	—	wyspa
Bergamutach	-ach	mnoga	niemęskoosobowy	—	Bergamuty*
diabełku	-u	pojedyncza	męski	[e] : [ø]	diabełek

kominie	-e	pojedyncza	męski	[n] : [ń]	komin
sierotce	-e	pojedyncza	żeński	[k] : [c]	sierotka
Klementynie	-e	pojedyncza	żeński	[n] : [ń]	Klementyna
entliczku	-u	pojedyncza	męski	[e] : [ø]	entliczek
pentliczku	-u	pojedyncza	męski	[e] : [ø]	pentliczek
Janku	-u	pojedyncza	męski	[e] : [ø]	Janek
Wędrowniczku	-u	pojedyncza	męski	[e] : [ø]	Wędrowniczek
wieżach	-ach	mnoga	żeński	—	wieża
snach	-ach	mnoga	męski	[e] : [ø]	sen
słowach	-ach	mnoga	nijaki	—	słowo
milczeniu	-u	pojedyncza	nijaki	—	milczenie
nienawiści	-i	pojedyncza	żeński	—	nienawiść
miłości	-i	pojedyncza	żeński	—	miłość
poezji	-i	pojedyncza	żeński	—	poezja
murach	-ach	mnoga	męski	—	mur
krajobrazach	-ach	mnoga	męski	—	krajobraz
przeszłości	-i	pojedyncza	żeński	—	przeszłość
przyszłości	-i	pojedyncza	żeński	—	przyszłość
twarzach	-ach	mnoga	żeński	—	twarz
imionach	-ach	mnoga	nijaki	—	imię
wzniesieniach	-ach	mnoga	nijaki	—	wzniesienie
upadkach	-ach	mnoga	męski	[e] : [ø]	upadek
rękach	-ach	mnoga	żeński	—	ręka

Uwaga: *Wyraz *Bergamuty* to tzw. *plurale tantum*, czyli rzeczownik, który funkcjonuje wyłącznie w formie liczby mnogiej. *Pluralia tantum* mają rodzaj męskoosobowy lub niemęskoosobowy, co można ustalić na podstawie formy gramatycznej związanych z nimi składniowo zaimków, przymiotników, imiesłówów przymiotnikowych oraz czasowników w czasie przeszłym lub trybie przypuszczającym, por. *Ci mili państwo stali przed sklepem* (rodzaj męskoosobowy) i *Te nowe widły stały przy drzwiach* (rodzaj niemęskoosobowy). Postępując w ten sposób, można zatem stwierdzić, że rzeczownik *Bergamuty* ma rodzaj niemęskoosobowy, por. *Te wspaniałe Bergamuty zostały wymyślone przez poetę*.

Ćwiczenie 35

O ty polska mowo!

ty sługo moja i królowo,

moja kochanko i siostro, i matko!

[Jerzy Żuławski *Polska mowa*]

Nieszczęsne ochędóstwo, żalosne ubioy

Mojej najmilszej cory!

Po co me smutne oczy za sobą ciągniecie,

Żalu mi przydajecie?

[Jan Kochanowski *Treny*]

Cóż więc jest? Co zostało nam, co wszystko wiemy,
 Dla których żadna z dawnych wiar już nie wystarcza?
 Jakaż jest przeciw włóczni złego twoja tarcza,
Człowiecze z końca wieku? ...Głowę zwiesił niemy.

[Kazimierz Przerwa-Tetmajer *Koniec wieku*]

Słoneczko, śliczne oko, dnia oko pięknego!
 Nie jesteś ty zwyczajów starosty naszego.

[Szymon Szymonowic *Żeńcy*]

Czy już żyć przestałem?

O moi Bogowie!

O matko moja!

O ojczyzno moja!

O nadziejo moja!

O urodziny moje!

O śmierci moja!

[Kazimierz Ratoń ***]

Matko Boska od Aniołów

Matko Boska od pajaków

Śnieżnych żagli smagła Pani

Sygnaturko z kolczykami

Matko Boska z żółtą twarzą

Matko Boska z orlim piórem

Matko Boska kolonialna

Łzo astralna i kopalna

Wędrująca na pirodze

Fruwająca na korwecie

Na Holendrze latającym

W dumnej pozie na lawecie

Długoręka długoszyja

Złotopalca krągłogłowa

Pysznooka wąskostopa

Żyzna w ludzi jak Europa

O kopalnio naszych natchnień

O fabryko naszych pogód

O kościelę naszych cierpień

Na księżycu wąskim sierpie

Matko Boska mądra taka

Żeś jak ogród z plonem łask

Rzuć najmniejszy choćby blask

W ciemne wiersze Grochowiaka

[Stanisław Grochowiak *Modlitwa*]

Wielkie ci dzięki, szczytne źródełko, za twoje piosenki

Wielkie ci dzięki, bystry potoku, za twoje piosenki

Wielkie ci dzięki, z gór kaskaderko, za twoje piosenki

Wielkie ci dzięki, polna pasterko, za twoje piosenki

Wielkie ci dzięki, rzeko rzeczona, za twoje piosenki
Wielkie ci dzięki, morski grzebieniu, za twoje piosenki
Wielkie ci dzięki, liściu naziemny, za twoje piosenki
Wielkie ci dzięki, liściu nadrzewny, za twoje piosenki
Wielkie ci dzięki, szumie koronny, za twoje piosenki
Wielkie ci dzięki, pstry koguciku, za twoje piosenki
Wielkie ci dzięki, żabko kumoszko, za twoje piosenki
Wielkie ci dzięki, świerszczu świerszczący, za twoje piosenki
Wielkie ci dzięki, gromie dudniący, za twoje piosenki
Wielkie ci dzięki, deszczu bębniący, za twoje piosenki
Wielkie ci dzięki, wietrze świszczący, za twoje piosenki
Wielkie ci dzięki, ogniu strzelisty, za twoje piosenki
Wielkie wam dzięki, chóry naniebne, za wasze piosenki

Wielkie ci dzięki, ciszo wieczysta, za twoje piosenki

[Edward Stachura *Dziękczynienie*]

Ćwiczenie 36

Uwaga: Skrót *Ms.* oznacza miejscownik, a skrót *C.* – celownik.

A: Piotr opowiada przy dziecku (*Ms.*) straszne rzeczy.

B: Teraz rozumiem, dlaczego ono ciągle płacze.

A: Kiedy ono płacze, wtedy Anna kupuje dziecku (*C.*) cukierki.

A: Chcę panu (*C.*) coś powiedzieć.

B: Słucham.

A: Cała moja klasa kocha się w panu (*Ms.*).

B: Pani ze mnie żartuje.

A: Maria ciągle opowiada o ojcu (*Ms.*).

B: Tak, ona ojcu (*C.*) kupuje stale nowe prezenty.

A: Wszyscy rozmawiają o tym nowym poecie (*Ms.*).

B: O Nowaku?

A: Tak. wszyscy mu się dziwią. Jest taki niezwykły.

B: Poecie (*C.*) nie należy się dziwić.

A: Dlaczego przyglądasz się tej filiżance (*C.*)?

B: Podoba mi się jej kształt.

B: Lubisz pić herbatę w filiżance (*Ms.*)?

A: Nie, wolę w szklance.

A: Gdzie są klucze?

B: W szufladzie (*Ms.*).

A: O której szufladzie (*Ms.*) mówisz?

B: O lewej.

Ćwiczenie 37

Nowe muzea są dopiero w budowie.
 Idziemy do nowych muzeów.
 Nie mam nic przeciwko nowym muzeom.
 Widziałam już te nowe muzea.
 Zajmowałem się długo tymi nowymi muzeami.
 W nowych muzeach otwarto interesujące wystawy.

Przykłady rzeczowników zakończonych na *-um* (o takiej odmianie jak *muzeum*): *gimnazjum, liceum, technikum, akwarium, mauzoleum, epitafium, forum, honorarium*.

Ćwiczenie 38

Prawdziwych **przyjaciół** poznaje się w biedzie.
 Kowalscy są naszymi **przyjaciółmi**.
 Wśród naszych **przyjaciół** jest kilkoro Francuzów.
 Profesor Nowak właśnie pisze artykuł o swoim **przyjacielu**.
 Jan nie ma żadnych **przyjaciół**.
 Rozmawiamy, jak zwykle, o naszych **przyjaciółach**.
 Daj to twojemu **przyjacielowi**.
 W Warszawie mam starego **przyjaciela**.
Przyjacielu, podaj mi twój adres!
Przyjaciele, zebraliśmy się tutaj, by pożegnać Adama.
 Pójdziemy do teatru z naszymi **przyjaciółmi**.
 Zaprosiłem na kolację nowych **przyjaciół** Anny.
 Nasi **przyjaciele** wyjechali do Anglii.
 Spotkałem się wczoraj z twoim **przyjacielem**.
 Twojemu **przyjacielowi** bardzo się podobał ten film.
 Czy twoim **przyjaciółom** smakuje kuchnia polska?
 Dziwię się naszym nowym przyjaciołom.

Ćwiczenie 39

narzędnik	końcówka	mianownik liczby pojedynczej	narzędnik	końcówka	mianownik liczby pojedynczej
<i>poetą</i>	<i>-ą</i>	<i>poeta</i>	lirykiem	-em	liryk
kwiatem	-em	kwiat	liryką	-ą	liryka
Hiszpanem	-em	Hiszpan	matematykiem	-em	matematyk
myślą	-ą	myśl	matematyczką	-ą	matematyczka
sercem	-em	serce	matematyką	-ą	matematyka
panią	-ą	pani	oknem	-em	okno
gospodynią	-ą	gospodyni	polem	-em	pole
wykładowcą	-ą	wykładowca	źrebięciem	-em	źrebię
Kościuszką	-ą	Kościuszko	dziecięciem	-em	dziecię

Ćwiczenie 40

rzeczownik	przypadek	liczba	zdanie
lato	1. mianownik 2. biernik 3. wołacz	pojedyncza pojedyncza pojedyncza	<i>Lato w tym roku było gorące. Lato spędzę na wsi. Lato, jesteś piękne!</i>
panny	1. dopełniacz 2. mianownik 3. biernik 4. wołacz	pojedyncza mnoga mnoga mnoga	Wśród zebranych kobiet nie było żadnej panny. Śliczne panny przechadzały się ulicami miasta. Czy znasz te panny stojące pod sklepem? Miłe panny, pozwólcie na chwilkę.
noc	1. mianownik 2. biernik	pojedyncza pojedyncza	To była wspaniała noc. Do dziś wspominam tę cudowną noc.
muzeum	1. mianownik 2. dopełniacz 3. celownik 4. biernik 5. narzędnik 6. miejscownik 7. wołacz	pojedyncza pojedyncza pojedyncza pojedyncza pojedyncza pojedyncza pojedyncza	To muzeum jest bardzo nowoczesne. Jutro wybieram się do muzeum. Od kilku minut przyglądał się temu muzeum. Dzisiaj zwiedzaliśmy muzeum. Piotr od dawna interesował się tym muzeum. Wczoraj rozmawialiśmy o nowym muzeum. Muzeum, jesteś skarbnicą wiedzy o przeszłości!
mistrzynie	1. mianownik 2. dopełniacz 3. celownik 4. miejscownik 5. wołacz	pojedyncza pojedyncza pojedyncza pojedyncza pojedyncza	Jola to moja mistrzyni. Na spotkaniu nie było ubiegłorocznej mistrzyni. Z uwagą przysłuchiwał się swojej mistrzyni. Ciągle myślał o tegorocznej mistrzyni. Mistrzynie, bądź zawsze moim przewodnikiem!
damy	1. dopełniacz 2. mianownik 3. biernik 4. wołacz	pojedyncza mnoga mnoga mnoga	Długo nie widziałem tej uroczej damy. Te eleganckie damy to moje dobre znajome. Na starych zdjęciach zobaczył wytworne damy. Najmilsze damy, zapraszam was na kolację.
okna	1. dopełniacz 2. mianownik 3. biernik 4. wołacz	pojedyncza mnoga mnoga mnoga	Nie umyłam jeszcze ani jednego okna. W tym mieszkaniu są brudne okna. Przed świętami zazwyczaj myjemy okna. Moje okna, teraz jesteście czyściutkie!

Ćwiczenie 41

Nie znam jeszcze **Andów**.Nie znam wcale **Balkanów**.Nie poznałam jeszcze **Pirenejów**.Nie znam zupełnie **Alp**.Nie znam **Pienin**.Nie znam **Tatr**.Jadę do **Aten**.Jadę do **Katowic**.Wyberam się do **Czech**.Lecę do **Niemiec**.Planuję wyjazd do **Prus**.Anna organizuje podróż do **Włoch**.Byłam już na **Węgrzech**.Jadę na **Mazury**.

Ćwiczenie 42

Mieszkam w **Chicago**.Mieszkam w **San Francisco**.Mieszkam w **Bonn**.Mieszkam w **Essen**.Mieszkam w **Tokio**.Mieszkam w **Oslo**.

Wyrażenia przyimkowe

Ćwiczenie 43 (przykładowe rozwiązanie)

Poproszę kawę z mlekiem i **bez** cukru.

Bez względu na pogodę pójdziemy **na** spacer.

Warsztat znajduje się **blisko** centrum.

Robert kupił kwiaty **dla** Małgosi.

Pójdę **do** piekarni **po** świeże bułki.

Dokoła klombów rosły żonkile.

Dzieci biegały **dookoła** domu.

Dzięki Marysi udało mi się skończyć pracę **na** czas.

Wrócę **do** domu **koło** północy.

Włóczęga podążał **ku** polom.

Apteka znajduje się **między** bankiem a supermarketem.

W przyszłym tygodniu jadę **nad** morze.

Na domiar nieszczęścia zaczął padać rzęsy deszcz.

Ćwiczenie 44

wyrażenie przyimkowe	przypadek rzeczownika	wyrażenie przyimkowe	przypadek rzeczownika
w klatce	miejsownik	o klatkę	biernik
z klatki	dopełniacz	przed klatką	narzędnik
po klatce	miejsownik	przy klatce	miejsownik
nad klatką	narzędnik	na klatce	miejsownik
do klatki	dopełniacz	za klatkę	biernik

Ćwiczenie 45 (przykładowe rozwiązanie)

przyimek + dopełniacz

Na wzgórzu stał dom bez **dachu**.

Piotr jest uprzejmy dla **pracowników**.

Piotr pracuje dla **pieniędzy**.

Piotr skoczył do **wody**.

Jan włożył rękę do **kieszeni**.

Pociąg zbliża się do **stacji**.

Dzisiaj pracujemy tylko do **trzynastej**.

Piszę list do **koleżanki**.

Jan jest zdolny do **samobójstwa**.

Statek oddala się od **wyspy**.

Sklepy są otwarte od **dziewiątej**.

Dostałam dziś list od **przyjaciela**.

Wszystkich bolała głowa od **upalu**.

Piotr jest starszy od **Jana**.
Lampa wisi u **sufitu**.
Byliśmy wczoraj z wizytą u **Kowalskich**.
Jutro wracam z **Paryża**.
Proszę zdjąć torbę z **siedzenia**.
Jest to wspaniały zabytek z **marmuru**.
Jestem zadowolona z **wyjazdu**.
Ta figurka z **brązu** bardzo mi się podoba.
Zaniemówiłem z **wrażenia**.

przyimek + celownik

Ścieżka prowadziła ku **wzgórzom**.
Miało się ku **wieczorowi**, kiedy przyszli goście.
Ku **naszemu zaskoczeniu** Piotr tym razem przyszedł punktualnie.
Zdałem egzamin dzięki **świetnemu przygotowaniu**.
Jutro odbędzie się manifestacja przeciw **uchodźcom**.
Piotr wyszedł naprzeciw **naszym oczekiwaniom**.
Wbrew **niepogodzie** pojechaliśmy w góry.

przyimek + biernik

Z trudem przedzierał się przez **zarośla**.
Koń łatwo przeskoczył przez **barierkę**.
Wieczorem słuchałem muzyki przez **Internet**.
Piotr spóźnił się do szkoły przez **korki**.
Jan naprawiał rower przez **godzinę**.
Film został zrealizowany przez **Telewizję Polską**.
Turyści dotarli do zamku pod **brzoźami**.
Spotkamy się za **kwadrans**.
Jestem głodna, idę na **pizzę**.
Musisz być punktualny i przyjść na **wskazaną godzinę**.
Nie będzie go w biurze w **poniedziałek**.
Piotr jest starszy od Jana o **pięć lat**.
Piotra nie ma już ponad **tydzień**.
Nade **wszystko** lubię się opalać.
Włóż to pomiędzy **ubrania**.
Spóźniłeś się o **minutę**.
Kocham cię ponad **wszystko**.
Annę poznałem przez **przypadek**.
Jan dał mi tysiąc złotych za **używany komputer**.

przyimek + narzędnik

Przyszedł wreszcie Jan z **Moniką**.
Na śniadanie jem chleb z **masłem**.
Ta dziewczyna z **psem** jest bardzo ładna.
Proszę słuchać z **uwagą**.
Jan umówił się z **dziewczyną**.
Czuję się dobrze tylko między **przyjaciółmi**.
Spotkamy się między **trzecią a czwartą**.
Jutro będziemy dyskutować nad **referatami**.

Przyjedziemy jutro nad **ranem**.

Deszcz zaczął padać przed **południem**.

Przepadam za **truskawkami**.

Przeczytanie tej książki jest poza **konkursem**.

przyimek + miejscownik

Stół stał przy **oknie**.

Mieszkam przy **lesie**.

Nie mogę się skupić przy **czytaniu**.

Mąż od rana manipuluje przy **telewizorze**.

Anna lubi jeździć na **sankach**.

Chciałabym studiować na **politechnice**.

Jutro zaczynam pracować w **bibliotece**.

Ta kobieta w **kapeluszu** to moja znajoma.

Bardzo dobrze ci w **różowym**.

Do kina pójdziemy po **kolacji**.

Po **pracy** Piotr jest bardzo zmęczony.

Tę kolekcję Marek odziedziczył po **dziadku**.

Spotkamy się o **dwunastej**.

Spełniło się moje marzenie o **domu**.

Ćwiczenie 46

wyrażenie przyimkowe	przypadek rzeczownika	wyrażenie przyimkowe	przypadek rzeczownika
w niedzielę	biernik	w czwartek	biernik
w smole	miejscownik	w bigosie	miejscownik
w poniedziałek	biernik	w piątek	biernik
w rosole	miejscownik	w sosie	miejscownik
we wtorek	biernik	w sobotę	biernik
w winie	miejscownik	w soku	miejscownik
w środę	biernik	w wodzie	miejscownik
w czerninie	miejscownik		

Deklinacja przymiotników

Ćwiczenie 47

Tekst 1. [Wanda Rutkiewicz]

przymiotnik	przypadek	końcówka	liczba	rodzaj	stopień
skłonna	mianownik	-a	pojedyncza	żeński	równy
rzewnych	dopełniacz	-ych	mnoga	niemęskoosobowy	równy
następna	mianownik	-a	pojedyncza	żeński	równy
najważniejsza	mianownik	-a	pojedyncza	żeński	najwyższy
bardziej dojrzała	mianownik	-a	pojedyncza	żeński	wyższy
piękniejsza	mianownik	-a	pojedyncza	żeński	wyższy
poprzednia	mianownik	-a	pojedyncza	żeński	równy

Tekst 2. [Janusz Majewski]

przymiotnik	przypadek	końcówka	liczba	rodzaj	stopień
złote	biernik	-e	mnoga	niemęskoosobowy	równy
niebieskie	biernik	-e	mnoga	niemęskoosobowy	równy
choinkowego	dopełniacz	-ego	pojedyncza	męski	równy
bezgranicznym	narzędnik	-ym	pojedyncza	męski	równy
przyszłego	dopełniacz	-ego	pojedyncza	męski	równy
zakończonego	dopełniacz	-ego	pojedyncza	męski	równy
poślubną	narzędnik	-ą	pojedyncza	żeński	równy
klasowy	biernik	-y	pojedyncza	męski	równy
Adamski	mianownik	-i	pojedyncza	męski	równy
mały	biernik	-y	pojedyncza	męski	równy
równy	biernik	-y	pojedyncza	męski	równy
następne	biernik	-e	pojedyncza	nijaki	równy
śliczny	mianownik	-y	pojedyncza	męski	równy
choinkowy	mianownik	-y	pojedyncza	męski	równy
wdzięcznym	narzędnik	-ym	pojedyncza	męski	równy
małoduszne	mianownik	-e	pojedyncza	nijaki	równy

Tekst 3. [Wojciech Mittelstaedt]

przymiotnik	przypadek	końcówka	liczba	rodzaj	stopień
piękna	mianownik	-a	pojedyncza	żeński	równy
mądra	mianownik	-a	pojedyncza	żeński	równy
inteligentna	mianownik	-a	pojedyncza	żeński	równy
dowcipna	mianownik	-a	pojedyncza	żeński	równy

wyrozumiała	mianownik	-a	pojedyncza	żeński	równy
pogodna	mianownik	-a	pojedyncza	żeński	równy
rozsądna	mianownik	-a	pojedyncza	żeński	równy
prawdomówna	mianownik	-a	pojedyncza	żeński	równy

Tekst 4. [Hanna Bakula]

przymiotnik	przypadek	końcówka	liczba	rodzaj	stopień
piękny	mianownik	-y	pojedyncza	męski	równy
pięknymi	narzędnik	-ymi	mnoga	niemęskoosobowy	równy
duży	mianownik	-y	pojedyncza	męski	równy
pokaźnych	dopełniacz	-ych	mnoga	niemęskoosobowy	równy
kulturalny	mianownik	-y	pojedyncza	męski	równy
inteligentny	mianownik	-y	pojedyncza	męski	równy
zabawny	mianownik	-y	pojedyncza	męski	równy
hałaśliwy	mianownik	-y	pojedyncza	męski	równy
zwykły	mianownik	-y	pojedyncza	męski	równy
dowcipny	mianownik	-y	pojedyncza	męski	równy
ostatnim	miejsownik	-im	pojedyncza	męski	równy
kulturalny	mianownik	-y	pojedyncza	męski	równy
łagodny	mianownik	-y	pojedyncza	męski	równy
wysportowany	mianownik	-y	pojedyncza	męski	równy
intelektualne	biernik	-e	mnoga	niemęskoosobowy	równy
młody	mianownik	-y	pojedyncza	męski	równy
łagodni	mianownik	-i	mnoga	męskoosobowy	równy
cisi	mianownik	-i	mnoga	męskoosobowy	równy

Tekst 5. [Jolanta Fajkowska]

przymiotnik	przypadek	końcówka	liczba	rodzaj	stopień
twórczy	mianownik	-y	pojedyncza	męski	równy
superprzystojnych	dopełniacz	-ych	mnoga	męskoosobowy	równy
nieatrakcyjnych	biernik	-ych	mnoga	męskoosobowy	równy
bliższym	miejsownik	-ym	pojedyncza	nijaki	wyższy
wspaniali	mianownik	-i	mnoga	męskoosobowy	równy
nieprzystojni	mianownik	-i	mnoga	męskoosobowy	równy
męskich	biernik	-ich	mnoga	niemęskoosobowy	równy
niższy	mianownik	-y	pojedyncza	męski	wyższy
ambitniejszy	mianownik	-y	pojedyncza	męski	wyższy
twórczych	dopełniacz	-ych	mnoga	niemęskoosobowy	równy
różnych	miejsownik	-ych	mnoga	niemęskoosobowy	równy
artystycznym	miejsownik	-ym	pojedyncza	nijaki	równy
politycznym	miejsownik	-ym	pojedyncza	nijaki	równy
piękny	mianownik	-y	pojedyncza	męski	równy
estetyczny	mianownik	-y	pojedyncza	męski	równy

ładny	mianownik	-y	pojedyncza	męski	równy
przykre	mianownik	-e	pojedyncza	nijaki	równy

Ćwiczenie 48

mianownik liczby pojedynczej	mianownik liczby mnogiej		oboczność	mianownik liczby pojedynczej	mianownik liczby mnogiej		oboczność
	niemęsko-osobowy	męsko-osobowy			niemęsko-osobowy	męsko-osobowy	
<i>ślabý</i>	<i>ślabe</i>	<i>ślabi</i>	[b] : [b']	goły	gołe	goli	[l] : [l']
ślepy	ślepe	ślepi	[p] : [p']	tęgi	tęgie	tędzy	[g] : [g']
łakomy	łakome	łakomi	[m] : [m']	głuchy	głuche	głusi	[χ] : [χ']
młody	młode	młodzi	[d] : [d']	pieszy	piesze	piesi	[s] : [s']
łyśy	łyse	łyśi	[s] : [s']	nowy	nowe	nowi	[v] : [v']
łagodny	łagodne	łagodni	[n] : [n']	nowszy	nowsze	nowsi	[š] : [š']
mądry	mądre	mądrzy	[r] : [r']	duży	duże	duzi	[ž] : [ž']

Ćwiczenie 49

Próżno myśliwy nasłuchuje dźwięku rogu.

Poprzednie mieszkanie mojej krawcowej mieściło się koło pracowni modniarskiej.

Dawno już nie widziałam mojej teściowej.

Dzisiaj jeszcze nie spotkałam pana Ignacego Kwiatkowskiego.

Konferencja z udziałem uczonych polskich i amerykańskich odbywa się w nowej sali na pierwszym piętrze.

Muszę spotkać się z twoim znajomym, który jest starszym bratem Konstantego.

Anna będzie naszą nową szefową.

Kiedy mogę umówić się na drugie spotkanie z panią Nowakową?

Z dziecinną radością usłyszał po wielu latach spędzonych z dala od ojczystego kraju prawie zapomniane dźwięki Mazurka Dąbrowskiego.

Jutro mam zamiar pojechać do Zakopanego.

W tym roku w lutym było bardzo zimno.

Ten przedział przeznaczony jest dla palących.

Przeczytaliście już Nad Niemnem Elizy Orzeszkowej?

Ćwiczenie 50 (przykładowe rozwiązanie)

Podaj swój rysopis.

wzrost: wysoki

włosy: czarne

oczy: niebieskie

Jakie znasz języki obce? angielski, niemiecki, arabski

Jakiej muzyki lubisz słuchać? jazzowej

Jaką literaturą się interesujesz? francuską

Jakie kolory są modne tej wiosny? pastelowe

W jakich kolorach jest Ci do twarzy? w niebieskim, w szarym

Jaki jest ideał kobiety? wysoka, szczupła, inteligentna

Ćwiczenie 5 I

Dzieci są milsze od dorosłych
zwierzęta są milsze od dzieci
mówisz że rozumując w ten sposób
muszę dojść do twierdzenia
że najmilszy jest mi pierwotniak pantofelek
no to co

milszy mi jest pantofelek
od ciebie ty skurwysynie
[Andrzej Bursa *Pantofelek*]

Świat będzie uboższy
o tę trochę miłości
o pocałunki które nie sfruną
w otwarte okno

Świat będzie chłodniejszy
o tę czerwień
która nagłym przyplywem
nie rozżarzy moich policzków

Świat będzie cichszy
o ten gwałtowny stukot
serca poderwanego do lotu
o skrzyp drzwi
otwieranych na oścież

drgający żywy świat
zastygnie
w kształt doskonały nieomal
geometryczny

[Halina Poświatowska *Jeśli nie przyjdiesz*]

stopień równy	stopień wyższy	stopień najwyższy
miły	milszy	najmilszy
ubogi	uboższy	najuboższy
chłodny	chłodniejszy	najchłodniejszy
cichy	cichszy	najcichszy

Ćwiczenie 52

A: Wolę Annę od Ewy.

B: Dlaczego?

A: Bo Anna jest **lepsz**a, **ładniejs**za, **mądrzejs**za, **zdolniejs**za i **bardziej sprawiedli**wa (sprawiedliwsza).

A: Kowalscy mają ładny samochód.

B: Uważam, że nasz jest **lepszy**.

A: A dlaczego tak myślisz?

B: Nasz samochód jest **nowocześniejszy**, **tańszy**, **większy** i **bardziej ekologiczny** (ekologiczniejszy).

A: Kto jest **młodszy**, Anna czy Ewa?

B: Anna jest **starsza** od Ewy o dwa lata.

A: Kto jest **wyższy**, Jan czy Piotr?

B: Piotr jest **niższy** od Jana o trzy centymetry.

A: Kto ci się bardziej podoba, Janek czy Jurek?

B: Bardziej podoba mi się Jurek.

A: Dlaczego?

B: Jurek ma **lepsze** serce, **milszy** głos, **głębszy** umysł i **bardziej interesujący** charakter.

Ćwiczenie 53

A: Adam ma trzy córki.

B: Która z nich jest **ładniejs**za, **wyżs**za, **mądrzejs**za?

A: Trudno powiedzieć. Kasia jest chyba **zgrabniejs**za.

B: A Ewa?

A: Ona jest **sympatyczniejs**za.

B: Jaka jest Wanda?

A: Wanda jest **elegantsza**, ale **głupsza**.

Piotr twierdzi, że Anna ma **piękniejsze** oczy, **wspanialsze** włosy, **lepszy** charakter, **większą** cierpliwość i **krótszą** pamięć.

Ćwiczenie 54

stopień wyższy	stopień równy	stopień wyższy	stopień równy
<i>prostszy</i>	<i>prosty</i>	młodszy	młody
twardszy	twardy	głębszy	głęboki
łatwiejszy	łatwy	węższy	wąski
smutniejszy	smutny	płytszy	płytki
słodszy	słodki	cieńszy	cienki
bliższy	bliski	weselszy	wesoły
lżejszy	lekki	nudniejszy	nudny
dalszy	daleki	bledszy	blady
wyższy	wysoki	lepszy	dobry
niższy	niski	gorszy	zły
bielszy	biały	większy	duży, wielki
milszy	miły	mniejszy	mały

Ćwiczenie 55**mi // mnie**

A: Mój syn słucha głośnej muzyki.

B: Mój także. Bardzo **mi** to przeszkadza.

A: **Mnie** również.

A: Anna stale rozmawia przez telefon.

B: Czy panu to przeszkadza?

A: Jest **mi** już wszystko jedno.

B: A **mnie** wcale nie jest wszystko jedno.

A: Bardzo **mi** się nudzi.

B: **Mnie** się nigdy nie nudzi.

A: Bardzo **mi** przykro, że Ania znowu była niegrzeczna.

B: **Mnie** też jest przykro. Bardzo **mi** się to nie podoba.

A: Jutro jest wykład z historii.

B: Bardzo **mi** ten termin odpowiada.

A: **Mnie** również on odpowiada.

ci // tobie

A: Marek znów późno wrócił.

B: Bardzo **ci** to przeszkadza?

A: Bardzo!

B: **Tobie** wszystko przeszkadza.

A: Podobał **ci** się ten film?

B: Nie, uważam, że był bardzo zły.

A: **Tobie** się nigdy nic nie podoba.

mu // jemu

A: Czy jest Piotr? Proszę **mu** przekazać, że dzwoniłam.

B: Komu? Piotrowi?

A: Tak, **jemu**.

A: Daj to Jackowi.

B: **Jemu**? On wcale nie zasługuje na prezent.

A: Przyglądasz się Jackowi czy Ani?

B: Przyglądam się **jemu**, bo wydaje mi się, że jest zmieniony.

A: Tydzień temu mówiłam **mu** to samo.

go // jego

A: Piotra nie było w domu?

B: Nie, nie było **go**.

A: **Jego** nigdy nie ma, gdy jest potrzebny.

A: Nie zastałaś Adama?

B: Nie, nie zastałam **go**, ale był Jan.

A: A więc nie widziałaś **go**?

A: Co interesuje twojego syna?

B: Nic **go** nie interesuje.

A: **Jego** nigdy nic nie interesuje.

Ćwiczenie 56

Straciliśmy razem z moim bratem mnóstwo czasu na odkrycie, w jakiej stronie świata leży państwo Lailonia. Najpierw pytaliśmy wszystkich znajomych: gdzie leży Lailonia? Nikt nam nie umiał powiedzieć. Potem nawet zaczęliśmy pytać nieznajomych ludzi na ulicy i zadawaliśmy to samo pytanie. Ale wszyscy wzruszali ramionami i mówili, że nie wiedzą. Potem zaczęliśmy wysyłać listy do różnych mądrych ludzi, którzy piszą książki, więc powinni wiedzieć, gdzie jaki kraj leży. Wszyscy odpowiadali nam bardzo grzecznie i żalowali, że nie mogą nam pomóc, ale naprawdę nikt z nich nie miał pojęcia, gdzie się znajduje Lailonia. Praca ta zajęła nam dużo czasu, ale postanowiliśmy nie dać za wygraną. Zaczęliśmy kupować wszystkie globusy i mapy, jakie nam udało się zdobyć: stare i nowe, piękne i brzydkie, szczegółowe i mniej szczegółowe. Siedzieliśmy po całych dniach nad mapami, szukając Lailonii, a gdy nie udało się nam znaleźć, wychodziliśmy na miasto w poszukiwaniu nowych map. W końcu w naszym mieszkaniu było tyle albumów geograficznych, globusów i map, że nie można się było ruszyć. Mieszkanie mieliśmy wygodne, ale małe i nie starczało miejsca na tyle papierów i globusów. Zaczęliśmy więc wynosić meble, żeby zrobić miejsce dla nowych map, bo przecież musieliśmy się w końcu dowiedzieć, gdzie leży naprawdę Lailonia. Wreszcie w mieszkaniu nie było już nic oprócz map i globusów, między którymi my sami z bratem przeciskaliśmy się z największym trudem; braliśmy też różne lekarstwa, żeby schudnąć i zajmować mniej miejsca w mieszkaniu, aby można było sprowadzić więcej map. Obaj schudliśmy bardzo i jadaliliśmy coraz mniej, zarówno dlatego, że musieliśmy mieć miejsce na mapy, jak i dlatego, że nie mieliśmy pieniędzy na jedzenie, bo wszystko wydawaliśmy na książki geograficzne, globusy i mapy. Była to naprawdę ciężka praca, która zajęła nam wiele lat. Nie robiliśmy nic innego, tylko szukaliśmy Lailonii. [...]

Byliśmy już bardzo zmęczeni i zniechęceni, bo wszystko przemawiało za tym, że nigdy nie uda nam się osiągnąć celu. [...] Już prawie straciliśmy nadzieję, że kiedykolwiek odzyskamy Lailonię, kiedy nowy przypadek przyszedł nam z pomocą. Zjawił się pewnego ranka w naszym mieszkaniu listonosz i przyniósł małą przesyłkę. Odebraliśmy ją i dopiero po wyjściu listonosza spojrzeliśmy na nadawcę. Wyobraźcie sobie nasze wrażenie, kiedy na stemplu pocztowym przeczytaliśmy najwyraźniej: LAILONIA. Stanęliśmy osłupiali i na chwilę odjęło nam mowę. Ale zaraz mój brat, który jest bardzo roztropnym człowiekiem, wykrzyknął: „Pędźmy za listonoszem, on musi wiedzieć, gdzie jest Lailonia, skoro dostał przesyłkę!” Pobiegliśmy bez tchu za listonoszem i udało nam się go złapać jeszcze na schodach. Nieszczęśliwy człowiek myślał, że chcemy go pobić, tak gwałtownie rzuciliśmy się na niego. Ale szybko wytłumaczyliśmy mu, o co chodzi.

– Niestety, panowie – powiedział listonosz – nie wiem, gdzie leży Lailonia. Ja dostaję tylko przesyłki do rozniesienia i znam się tylko na geografii kilku ulic, a już więcej to nie. Ale może naczelnik poczty będzie wiedział.

– Bardzo trafnie – krzyknął mój brat. – Idziemy do naczelnika poczty!

Liczebniki

Ćwiczenie 58

W przytoczonym tekście Jana Brzechwy wszystkie wskazane formy to liczebniki główne. Wyraz *zero* uznajemy za rzeczownik, ponieważ odmienia się przez przypadki oraz liczby, ale nie przez rodzaje (ma na stałe przypisany rodzaj nijaki).

Znała suma cała rzeka,
Więc raz przybył lin z daleka

I powiada: – Drogi panie,
Ja dla pana mam zadanie.

Jeśli pan tak liczyć umie,
Niech pan powie, panie sumie,

Czy pan zdoła w swym pojęciu
Odjąć zero od dziesięciu?

Sum uśmiechnął się z przekąsem,
Liczy, liczy coś pod wąsem,

Wąs sumiasty jak u suma,
A sum duma, duma, duma.

– To dopiero mam z tym biedę:
Może dziesięć? Może jeden?

Upłynęły dwie godziny,
Sum z wysiłku jest już siny.

Myśli, myśli: „To dopiero!
Od dziesięciu odjąć zero?

Żeby miał przynajmniej kredę!
Zaraz, zaraz... Wiem już... Jeden!

Nie! Nie jeden. Dziesięć chyba...
Ach, ten lin! Ta wstrętna ryba!”

[Jan Brzechwa *Sum*]

W przytoczonym fragmencie wiersza Juliana Tuwima *Ptasie radio* występują wyłącznie liczebniki porządkowe.

Halo, halo! Tu ptasie radio w brzozowym gaju,
Nadajemy audycję z ptasiego kraju,
Proszę, niech każdy nastawi aparat,
Bo sfrunęły się ptaszki dla odbycia narad:
Po pierwsze – w sprawie,
Co świtem piszczy w trawie?
Po drugie – gdzie się
Ukrywa echo w lesie?
Po trzecie – kto się
Ma pierwszy kąpać w rosie?
Po czwarte – jak
poznać, kto ptak,
A kto nie ptak?
[.....]
[Julian Tuwim *Ptasie radio*]

W wierszu Antoniego Marianowicza *Dziesięcioro Murzynyątek* występują liczebniki zbiorowe (*dziesięcioro, dziewięcioro, ośmioro, siedmioro, sześciorgu, pięcioro, czworo, troje, trojga, dwoje*), porządkowe (*szóste, siódme, szóste, drugie, trzecie*) i użyty czterokrotnie liczebnik główny w rodzaju nijakim oznaczający wartość '1': *jedno*. Słowo *piątka* nie jest liczebnikiem – to rzeczownik utworzony na bazie liczebnika głównego *pięć* (jest to więc rzeczownik odliczebnikowy).

Dziesięcioro Murzynyątek
Figlowało ranną porą.
Jedno z nich ze śmiechu pękło
I zostało dziewięcioro.

Dziewięcioro do teatru
Poszło kiedyś zgrają całą.
Jedno tak się zagapiło,
Że ośmioro pozostało.

A z ośmiorga Murzynyątek
Wnet siedmioro było, bo się
Jedno całkiem przewierciło
Dłubiąc sobie palcem w nosie.

Tych siedmioro raz czytało
Bajki bardzo, bardzo nudne
I to szóste tak ziewało,
Że połknęło w mig to siódme.

Zaś sześciorgu do obiadu
Ktoś kiszoną dał kapustę,
Więc pięcioro pozostało,
Bo się zakwasiło szóste.

W chowanego się bawiła
Murzynyątek całą piątka.
Nigdy już nie znaleziono
Ukrytego Murzynyątka.

Czworo kąpiel brało w wannie,
Baraszkując, że aż miło,
Pozostało tylko troje,
Bo się jedno wymydliło.

Z trojga małych Murzyniątek
Drugie grało na klarnecie
I tak strasznie fałszowało,
Że nie zniosło tego trzecie.

Dwoje z nich zawędrowało
W pewien wiejski raz zakątek,
Lecz niestety gęś kopnęła
Przedostatnie z Murzyniątek.

I ostatnie Murzyniątko
Wzięło sobie żonkę małą
I w ten sposób z Murzyniątek
Żadne już nie pozostało.

[Antoni Marianowicz *Dziesięcioro Murzyniątek*]

W przytoczonym anonimowym wierszyku-wyliczance użyto wyłącznie liczebników porządkowych w formie celownika liczby pojedynczej rodzaju nijakiego (o rodzaju nijakim tych form decyduje fakt, że odnoszą się one do słowa *dziecko*, które ma rodzaj nijaki).

Srocza kaszkę warzyła
dzieci swoje karmiła:
Pierwszemu dała w miseczce,
drugiemu dała w łyżeczce,
trzeciemu dała w dzbanusieczku,
czwartemu dała w garnusieczku,
a piątemu łeb urwała
i frrrrr... do lasu poleciała
[wiersz anonimowy]

W przytoczonym dowcipie pojawia się liczebnik główny *cztery* oraz liczebnik zbiorowy *dwoje*.

Psychiatra bada pacjenta.
– Ile nóg ma pies?
– Cztery.
– A ile ma uszu?
– Dwoje.
– A ile oczu?
– Panie doktorze, czy pan nigdy nie widział psa?

Przysłówki. Spójniki. Partykuły

Ćwiczenie 59

Ani się spostrzegłem, kiedy zasnąłem twardo. (*kiedy* to zaimek przysłowny)

Piotr powiedział to pewnie i stanowczo.

Wiadomo powszechnie, że najbardziej genialnym konstruktorem dramatu historycznego był Szekspir.

Jak długo siedział nieruchomo, nie wiedział.

Stracił całkowicie poczucie czasu.

W latach uniwersyteckich uczestniczyłem stałe w seminarium językoznawczym Kazimierza Nitscha.

Cicho – aby nie zwracać jego uwagi – Anna zamknęła drzwi.

Zwolniono nas dzisiaj wcześniej z lekcji muzyki.

Piotr mieszka wysoko, bo na dwudziestym piętrze.

Czy mówisz dobrze po angielsku?

Anna mówi biegle po chińsku i zupełnie nieźle po japońsku.

I, by donosić mówić, wstąpił na wielki stos belek.

Niespodziewanie dla wszystkich nadszedł Adam.

Mnie jest już wszystko jedno.

Obojętnie, jak to zrobisz, musisz koniecznie skończyć ten obraz najpóźniej do przyszłej niedzieli.

Trudno było przypuszczać, że Piotr tak bardzo się zmieni. (*tak* to zaimek przysłowny)

Jacek recytował wiersze nonszalancko, jakby od niechcenia.

Brzękowski wyjechał na stałe do Paryża.

Dawniej w towarzystwie nie mówiło się o takich rzeczach.

Dom był prawie niewidoczny w mroku.

Anna spojrzała na nas pytając i z wahaniem wyszła z pokoju.

Technicznie, występ był nadspodziewanie udany.

Jutro bezwarunkowo muszę jechać.

Uwaga: Połączenia *jak długo*, *wszystko jedno* oraz *od niechcenia* uznaje się za frazy przysłówkowe. Słowo *najbardziej*, współtworzące formę stopnia najwyższego przymiotników (por. *najbardziej genialnym*), w najnowszych opisach gramatycznych polszczyzny uznawane jest za tzw. operator metapredykatywny.

Ćwiczenie 60

Anna zawiązała sznurek dwukrotnie i starannie położyła paczkę na stole.

Jan powtórzył trzykrotnie zaproszenie, głośno i wyraźnie.

Cieszę się ogromnie, że cię widzę w tak nadzwyczajnie dobrej formie. (*tak* to zaimek przysłowny)

Dziękuję wam bardzo serdecznie za radość, jaką mi sprawiliście.

Spotykałam tego malarza wielokrotnie i zawsze byłam niezwykle zaskoczona jego bardzo oryginalnymi obrazami.

Można to zdanie przetłumaczyć dwojako.

Spotkałam go dopiero niedawno. (*dopiero* to partykuła ograniczająca)

Adam ucałował ją po bratersku.

Usiądź bliżej okna.

Adam zachowywał się dzisiaj zupełnie po wariacku.

Powtórz to zdanie po niemiecku.

Zabrzmiało to może dziwnie, ale strasznie nudziłam się na tym filmie, który był przecież doskonały artystycznie.

Przygotował się do tego egzaminu bardzo starannie, ale jednak go oblał.

Ściśle mówiąc, musimy skończyć naszą pracę do poniedziałku.

Wstał dzisiaj wcześniej niż zwykle.

Uwaga: Słowo *bardzo*, współtworzące formę stopnia wyższego przymiotników i przysłówków, w najnowszych opisach gramatycznych polszczyzny uznawane jest za tzw. operator metapredykatywny.

Ćwiczenie 61

Wraz z nadejściem wiosny na łąkach zrobiło się **zielono**.

Jutrzejsze spotkanie zapowiada się **słodko**.

Gosia popatrzyła **drwiąco** na stojącą obok niej kobietę.

Wystrzelony z armaty pocisk uderzył **blisko**.

Zaledwie po kilku godzinach wędrówki piechur był już dosyć **daleko**.

Bardzo ucieszył mnie przyjazd mojej ciotki.

Ogromnie dziękuję za życzliwe przyjęcie.

Anna była **niezwykle** szczęśliwa.

Dwukrotnie próbowałem rozwiązać to trudne zadanie.

Kto robi, co mu każą, zyskuje **podwójnie**.

Sens tej wypowiedzi można zrozumieć **dwojako**.

Sofie wspaniale mówi **po polsku**.

Ćwiczenie 62

przysłówki w stopniu wyższym	przysłówki w stopniu równym	przysłówki w stopniu wyższym	przysłówki w stopniu równym
mądrzej	mądrze	uważniej	uważnie
grzeczniej	grzecznie	uprzejmiej	uprzejmie

Ćwiczenie 63

stopień wyższy	stopień równy	stopień wyższy	stopień równy	stopień wyższy	stopień równy
<i>równiej</i>	<i>równo</i>	wyżej	wysoko	wstrętniej	wstrętnie
mocniej	mocno	lżej	lekko	smutniej	smutno
zgrabniej	zgrabnie	krócej	krótko	weselej	wesoło
szybciej	szybko	niżej	nisko	lepiej	dobrze
brzydziej	brzydko	odważniej	odważnie	gorzej	źle
prędzej	prędko	dłużej	długo	więcej	dużo
rzadziej	rzadko	krócej	krótko	mniej	mało
dalej	daleko	śmieszniej	śmiesznie	jaśniej	jasno

Ćwiczenie 64

Lepszy wróbel w garści niż gołąb na dachu.

Baba z wozu, koniom lżej.

Prędej mi kaktus na dłoni wyrośnie, niż odmówię sobie tej przyjemności.

Lepiej z mądrym stracić niż z głupim zyskać.

Wszędzie dobrze, ale w domu najlepiej.

Lepiej być młodym, pięknym i zdrowym niż starym, brzydkim i chorym.

A: Co słychać?

B: Gorzej już być nie może.

A: Jak się czujesz?

B: Gorzej niż źle.

A: Jak się czujesz?

B: Lepiej nie mówić.

A: Skończyłeś już pisanie artykułu?

B: Mniej więcej.

Ponad śnieg bielszy się stanę...

Więcej nie dam niż sam mam.

Zrobiłeś to szybciej, niż się spodziewałem.

Sprawa ciągnęła się dłużej niż miesiąc.

Najwyższy między chłopcami był Piotr.

Tat uznał, że rada przyjaciela jest dobra, ale nie wiedział, jak ją wykonać, a przyjaciel nie potrafił objaśnić go bliżej. Wobec tego Tat nadal trapił się niesprawiedliwością i nawet myślał, czy nie dobrze byłoby umrzeć w najmłodszym wieku na świecie, ale doszedł do wniosku, że to chyba mu się nie uda. Na wszelki wypadek kazał sobie jeszcze zrobić najdłuższy na świecie ołówek i największą na świecie spinkę do koszuli (ważyła ona cztery tony). Przestał także jadać w ogóle truskawki i ogłosił, że jest człowiekiem, który jada najmniej truskawek na świecie. Ostatecznie Tat doszedł do wniosku, że można również zostać bardzo wybitnym człowiekiem, robiąc coś właśnie najgorzej na świecie i że to może przynieść mu sławę. Nauczył się najgorzej na świecie jeździć na rowerze, pisać najgorsze na świecie wiersze i szyc najgorsze na świecie majteczki kąpielowe. Pracując nad sobą w tym kierunku, wpadł wreszcie na znakomity pomysł, który, gdyby był wcześniej przyszedł mu do głowy, mógł mu naprawdę zaoszczędzić wiele trudów. Oto postanowił zostać najmniej sławnym człowiekiem świata. Spostrzegł, że w tym celu musi opuścić swoje miasto i udać się do jakiegoś miejsca, gdzie absolutnie nikt nie mógłby o nim słyszeć. Tak też zrobił. Pewnego dnia Tat zniknął zupełnie. Znikając, liczył oczywiście, że szybko zdobędzie wielką sławę jako najmniej sławny człowiek na świecie. Znikł, a jego przyjaciele przez kilka dni zastanawiali się nad tym, co też mogło się stać z Tatem. Po kilku dniach rozważań zapomnieli o nim i w ten sposób Tat osiągnął swój cel. Został najmniej sławnym człowiekiem świata. O Tacie nie wie absolutnie nikt. My również nic o nim nie wiemy i dlatego właśnie nie możemy w ogóle napisać opowiadania o Tacie.

[Leszek Kołakowski *O sławnym człowieku*]

Ćwiczenie 65

Wysłano zaproszenia i // **oraz** zarezerwowano hotel dla zawodników.

Nie skończył tamtej pracy, **a także** // **dlatego** nie zaczął tej.

Pojadę nad morze **lub** // i // **oraz** w góry.

Syn studiuje na politechnice, **a** córka kończy liceum.

Piotr prosił o spokój, **ale** nikt nie reagował na jego słowa.

Anna przyszła później, **dlatego** // **więc** // **toteż** nie bardzo wiedziała, w czym rzecz.

Był zmęczony, **dlatego** // **więc** // **toteż** nie miał ochoty nigdzie wychodzić.

Ćwiczenie 66

Bodaj cię diabli wzięli!

Czy skończyłeś wreszcie pracować?

Dajże mi wreszcie spokój!

Powiedz no mi, gdzie schowałeś klucz?

Nie chcę cię denerwować.

Obyście się nie mylili.

Niech mi pani pomoże.

Sto lat, sto lat. Niech żyje, żyje nam!

Ćwiczenie 67

Tekst 1. [Sławomir Mrożek *Potrzeba rekina*]

Niebywałe (*przym.*) powodzenie (*rzecz.*) filmu (*rzecz.*) *Jaws* (*rzecz.*) tym (*zaim.*) się (*zaim.*) tłumaczy (*czas.*), że (*spój.*) ów (*zaim.*) film (*rzecz.*) zaspokaja (*czas.*) potrzebę (*rzecz.*) strachu (*rzecz.*) i (*spój.*) okrucieństwa (*rzecz.*). Tak (*zaim.*) się (*zaim.*) przyzwyczailiśmy (*czas.*) szanować (*czas.*) samych (*zaim.*) siebie (*zaim.*), że (*spój.*) wszystkie (*zaim.*) nasze (*zaim.*) upodobania (*rzecz.*) tłumaczymy (*czas.*) pobudkami (*rzecz.*) tego (*zaim.*) rodzaju (*rzecz.*). Żeby (*spój.*) się (*zaim.*) nie (*part.*) szanować (*czas.*) – powodów (*rzecz.*) mamy (*czas.*) pod dostatkiem (*fraza przysł.*). To (*zaim.*) jednak (*spój.*) nie (*part.*) znaczy (*czas.*), że (*spój.*) wszystko (*zaim.*), co (*zaim.*) robimy (*czas.*), musi (*czas.*) być (*czas.*) interpretowane (*czas./im.*) aż (*part.*) tak (*spój.*) jednostajnie (*przysł.*).

Zapewne (*part.*) – sporo (*przysł.*) tam (*zaim.*) krwi (*rzecz.*), okropnych (*przym.*) obrazów (*rzecz.*), zabijania (*rzecz.*). Ale (*spój.*) kto (*zaim.*) zabija (*czas.*)? Różnica (*rzecz.*) między (*przym.*) tym (*zaim.*) filmem (*rzecz.*) a (*spój.*) innymi (*przym.*), również (*part.*) ukazującymi (*czas./im.*) takie (*zaim.*) rzeczy (*rzecz.*), jest (*czas.*) istotna (*przym.*). Tu (*zaim.*) nie (*part.*) **ktoś** (*zaim.*) zabija (*czas.*), ale (*spój.*) **coś** (*zaim.*). W (*przym.*) tym (*zaim.*) filmie (*rzecz.*) człowiek (*rzecz.*) nie (*part.*) zabija (*czas.*) człowieka (*rzecz.*). Przeciwnie (*przysł.*), ludzie (*rzecz.*) jednoczą (*czas.*) się (*zaim.*), żeby (*spój.*) zabić (*czas.*) to (*zaim.*), co (*zaim.*) zabija (*czas.*) człowieka (*rzecz.*). Narażając (*czas./im.*) swoje (*zaim.*) życie (*rzecz.*), poświęcając (*czas./im.*) swoje (*zaim.*) życie (*rzecz.*) – triumfują (*czas.*) nad (*przym.*) złem (*rzecz.*). Zło (*rzecz.*) nie (*part.*) siedzi (*czas.*) w (*przym.*) drugim (*licz.*) człowieku (*rzecz.*), ale (*spój.*) przychodzi (*czas.*) spoza (*przym.*) ludzi (*rzecz.*).

Kiedy (*spój.*) potwór (*rzecz.*) ginie (*czas.*) nareszcie (*przysł.*), na (*przym.*) sali (*rzecz.*) rozlegają (*czas.*) się (*zaim.*) oklaski (*rzecz.*). Reakcja (*rzecz.*) sali (*rzecz.*) jest (*czas.*) spontaniczna (*przym.*), a (*spój.*) jednomyślność (*rzecz.*) publiczności (*rzecz.*) całkowita (*przym.*). Jedno (*licz./rzecz.*) i (*spój.*) drugie (*licz./rzecz.*) należy (*czas.*) już (*part.*) dzisiaj (*przysł.*) do (*przym.*) rzadkości (*rzecz.*). Bo (*spój.*) zazwyczaj (*przysł.*) z (*przym.*) kim (*zaim.*) się (*zaim.*) solidaryzować (*czas.*)?

Tekst 2. [Zofia Kossak *Rok polski*]

Zieleń (*rzecz.*) ustępująca (*czas./im.*) miejsca (*rzecz.*) purpurze (*rzecz.*) i (*spój.*) złotu (*rzecz.*), perlista (*przym.*) biel (*rzecz.*) obfitych (*przym.*) ros (*rzecz.*) rannych (*przym.*), niezmacone (*czas./im.*) modre (*przym.*) niebo (*rzecz.*), fiolet (*rzecz.*) śliw (*rzecz.*), granat (*rzecz.*) jeżyn (*rzecz.*), rumieńce (*rzecz.*) jabłek (*rzecz.*), czerwień (*rzecz.*) pomidorów (*rzecz.*), kaliny (*rzecz.*), jarzębin (*rzecz.*), sady (*rzecz.*) pełne (*przym.*) zapachu (*rzecz.*) owoców (*rzecz.*), brzęk (*rzecz.*) os (*rzecz.*) nad (*przym.*) gruszkami (*rzecz.*), woń (*rzecz.*) pietruszki (*rzecz.*) i (*spój.*) selerów (*rzecz.*) niosąca (*czas./im.*) się (*zaim.*) z (*przym.*) warzywników (*rzecz.*) – to (*spój.*) wrzesień (*rzecz.*).

Ćwiczenie 68

słowo	mianownik liczby pojedynczej	rodzaj	słowo	mianownik liczby pojedynczej	rodzaj
zieleń	zieleń	żeński	pomidorów	pomidor	męski
miejsca	miejsce	nijaki	kaliny	kalina	żeński
purpurze	purpura	żeński	jarzębin	jarzębina	żeński
złotu	złoto	nijaki	sady	sad	męski
biel	biel	żeński	zapachu	zapach	męski
ros	rosa	żeński	owoców	owoc	męski
niebo	niebo	nijaki	brzęk	brzęk	męski
fiolet	fiolet	męski	os	osa	żeński
śliw	śliwa	żeński	gruszkami	gruszka	żeński
granat	granat	męski	pietruszki	pietruszka	żeński
jeżyn	jeżyna	żeński	selerów	seler	męski
rumieńce	rumieniec	męski	warzywników	warzywnik	męski
jabłek	jabłko	nijaki	wrzesień	wrzesień	męski
czerwień	czerwień	żeński			

Ćwiczenie 69

czasownik	bezokolicznik	czasownik	bezokolicznik
tłumaczy się	tłumaczyć się	jest	być
zaspokaja	zaspokajać	jednoczą się	jednoczyć się
przyzwyczailiśmy się	przyzwyczaić się	triumfują	triumfować
tłumaczymy	tłumaczyć	siedzi	siedzieć
mamy	mieć	przychodzi	przychodzić
znaczy	znaczyć	ginie	ginać
robimy	robić	rozlegają się	rozlegać się
musi	musieć	należy	należeć
zabija	zabijać		

Czasowniki. Koniugacja

Ćwiczenie 71

czasownik	bezokolicznik	koniugacja	liczba	czas	końcówka
wszedł	wejść	I (-ę, -esz)	pojedyncza	przeszły	-ø
był	być	czasownik nieregularny	pojedyncza	przeszły	-ø
szeptał	szeptać	III (-m, -sz)	pojedyncza	przeszły	-ø
dosłyszałem	dosłyszeć	II (-ę, -ysz)	pojedyncza	przeszły	-m
jem	jeść	III (-m, -sz)	pojedyncza	teraźniejszy	-m
piję	pić	I (-ę, -esz)	pojedyncza	teraźniejszy	-ę
palę	palić	II (-ę, -ysz)	pojedyncza	teraźniejszy	-ę
jesz	jeść	III (-m, -sz)	pojedyncza	teraźniejszy	-sz
pijesz	pić	I (-ę, -esz)	pojedyncza	teraźniejszy	-esz
palisz	palić	II (-ę, -ysz)	pojedyncza	teraźniejszy	-isz
je	jeść	III (-m, -sz)	pojedyncza	teraźniejszy	-ø
pije	pić	I (-ę, -esz)	pojedyncza	teraźniejszy	-e
pali	palić	II (-ę, -ysz)	pojedyncza	teraźniejszy	-i
jemy	jeść	III (-m, -sz)	mnoga	teraźniejszy	-my
pijemy	pić	I (-ę, -esz)	mnoga	teraźniejszy	-emy
palimy	palić	II (-ę, -ysz)	mnoga	teraźniejszy	-imy
jecie	jeść	III (-m, -sz)	mnoga	teraźniejszy	-cie
pijecie	pić	I (-ę, -esz)	mnoga	teraźniejszy	-ecie
palicie	palić	II (-ę, -ysz)	mnoga	teraźniejszy	-icie
jedzą	jeść	III (-m, -sz)	mnoga	teraźniejszy	-ą
piją	pić	I (-ę, -esz)	mnoga	teraźniejszy	-ą
palą	palić	II (-ę, -ysz)	mnoga	teraźniejszy	-ą
wrzaśnie	wrzasnąć	I (-ę, -esz)	pojedyncza	przyszły	-e
poszło	pójść	I (-ę, -esz)	pojedyncza	przeszły	-ø

Ćwiczenie 72

czasownik	czas przeszły	czas przyszły	tryb przypuszczający	tryb rozkazujący
<i>pije</i>	<i>pił pila piło</i>	<i>będzie pił będzie pila będzie piło będzie pić</i>	<i>piłby piłaby piłoby</i>	<i>pij!</i>
<i>jesz</i>	<i>jadłeś jadłaś</i>	<i>będziesz jadł będziesz jadła będziesz jeść</i>	<i>jadłbyś jadłabyś</i>	<i>jedź!</i>
<i>palę</i>	<i>pałęm pałęam</i>	<i>będę palił będę paliła będę palić</i>	<i>paliłbym paliłabym</i>	<i>pal!</i>
<i>wrzasnie</i>	<i>wrzasnął wrzasnęła wrzasnęło</i>	<i>wrzasnie</i>	<i>wrzasnąłby wrzasnęłaby wrzasnęłoby</i>	<i>wrzasnij!</i>

Ćwiczenie 73

Tekst 1. [Tadeusz Różewicz *Zostawcie nas*]

czasownik	bezokolicznik	osoba	liczba	tryb	czas	aspekt	koniugacja
zapomnijcie	zapomnieć	2.	lm	rozkazujący	—	dk	II (-ę, -isz)
żyjcie	żyć	2.	lm	rozkazujący	—	ndk	I (-ę, -esz)
zazdrościliśmy	zazdrościć	1.	lm	oznajmujący	przeszły	ndk	II (-ę, -isz)
chciałbym	chcieć	1.	lp	przypuszczający	—	ndk	I (-ę, -esz)
mówilem	mówić	1.	lp	oznajmujący	przeszły	ndk	II (-ę, -isz)
mówiła	mówić	3.	lp	oznajmujący	przeszły	ndk	II (-ę, -isz)
nie pytajcie	pytać	2.	lm	rozkazujący	—	ndk	III (-m, -sz)
zostawcie	zostawić	2.	lm	rozkazujący	—	dk	II (-ę, -isz)

Tekst 2. [Czesław Miłosz *Dysk*]

czasownik	bezokolicznik	osoba	liczba	tryb	czas	aspekt	koniugacja
patrzę	patrzeć	1.	lp	oznajmujący	teraźniejszy	ndk	II (-ę, -ysz)
słucham	słuchać	1.	lp	oznajmujący	teraźniejszy	ndk	III (-m, -sz)
przechodzę	przechodzić	1.	lp	oznajmujący	teraźniejszy	ndk	II (-ę, -isz)
toczą się	toczyć się	3.	lm	oznajmujący	teraźniejszy	ndk	II (-ę, -ysz)
popłami	popłamić	3.	lp	oznajmujący	przyszły	dk	II (-ę, -isz)
sploną	splonać	3.	lm	oznajmujący	przyszły	dk	I (-ę, -esz)

Ćwiczenie 74

wziąć

temat czasu nieprzeszłego: *wezm-* (por. *wezmę, wezmą*) // *weźmi-* (por. *weźmiesz*)temat czasu przeszłego: *wziq-* (por. *wziąć, wziął*) // *wzię-* (por. *wzięły*)

dać

temat czasu nieprzeszłego: *da-* (por. *dam, dasz*) // *dadz-* (por. *dadzą*)temat czasu przeszłego: *da-* (por. *dać, dał, dały*)

wiedziećtemat czasu nieprzeszłego: *wie-* (por. *wiem, wiesz*) // *wiedz-* (por. *wiedzą*)temat czasu przeszłego: *wie-* (por. *wiedzieć, wiedział, wiedziały*)**jeść**temat czasu nieprzeszłego: *je-* (por. *jem, jesz*) // *jedz-* (por. *jedzą*)temat czasu przeszłego: *je-* (por. *jeść*) // *jad-* (*jadł, jadły*)**mieć**temat czasu nieprzeszłego: *ma-* (por. *mam, masz*) // *maj-* (por. *mają*)temat czasu przeszłego: *mie-* (por. *mieć*) // *mia-* (por. *miał, miały*)**Ćwiczenie 75**

Potem Karolina **chodziła** najczęściej po Paryżu sama, wcale się tym nie martwiąc. **Miała** swoje ulubione trasy, **przesiadywała** na Bulwarze Saint Germain w kawiarence naprzeciw pięknego romańskiego kościoła, **była** to nawet katedra, **chodziła** do Ogrodów Luksemburskich, przede wszystkim po to, by podglądać wytworne damy, ich styl ubierania się, sposób chodzenia, a nawet podawania ręki. **Ćwiczyła** później na odosobnionej ławce. Oto przechodzi znajomy pan, poznaje ją, zatrzymuje się. Jak podać mu rękę, jak przy tym trzymać plecy, głowę. Czy skłonić ją nieco, czy patrzeć mu prosto w oczy... Dużo czasu **spędzała** Karolina w Luwrze, jako że **przyjechała** tu po to, by kształcić się w rysunku. Jej wyjazd **wiązał się** z jakąś sprawą dotyczącą ojca. Przełożona pensji **zawezwała** ciotkę Edwardę, **prowadziły** długą rozmowę, a potem ciotka z czerwoną twarzą, co **oznaczało** u niej znaczne zdenerwowanie, **oznajmiła** Karolinie, że opuszcza pensję i chwilowo wraca do Lechic. Potem się zobaczy. Karolina od razu **pomyślała**, że jest to jej szansa na Paryż, ale **nie podnosiła** na razie tego tematu. Z ciotką **należało** postępować ostrożnie. **Zastanawiała się**, co **było** tak gorszącego w postępowaniu jej ojca, że **uniemożliwiło** Karolinie pozostanie na pensji. Dopiero co przecież **zaczął się** rok szkolny. Może ojciec **narobił** długów. Nic jakoś nie **przychodziło** jej do głowy, ale prawdę mówiąc, specjalnie **się nie wysilała**. Miała głowę zaprzątą swoimi planami. Wszystkie **wiązały się** z wyjazdem za granicę, oczywiście do Paryża.

Do Luwru **chodziła** zwykle rano, bo **było** najmniej zwiedzających. Po raz setny **stawała** przed rzeźbą Wenus z Milo, **wpatrywała się** w słynny portret Mony Lisy, który za każdym razem **był** trochę inny, **zmieniał się** uśmiech tej podstarzałej, niezbyt, co tu dużo mówić, urodziwej kobiety. Raz **był** lekko szyderczy, innym razem zakłopotany albo nasycony tajemnicą. Nie wiadomo, od czego to **zależało**, od pory dnia, padającego światła czy też nastroju oglądającego. **Zgadzała się** w pełni z opiniami, że w tym arcydziele najważniejszy **był** uśmiech. Bez niego obraz straciłby całą swoją moc. Karolina **potrzebowała** miesięcy, by to wszystko ogarnąć. Potem **przychodziła** już do Luwru jak do domu znajomych. Doskonale **orientowała się**, gdzie mieści się jaki dział. Początkowo stale się **gubiła**, teraz bezbłędnie **trafiała** do sal sztuki starożytnego Wschodu, rzeźby średniowiecznej albo malarstwa holenderskiego lub hiszpańskiego. W swoich wędrowkach po muzeum **spotykała** dość często niepozornego mężczyznę z brodą i widoczną już łysiną. **Zwróciła** na niego uwagę, bo nie **zwiedzał** sal jak inni, ale **zaczynał się** gdzieś i **kopiował** ten lub inny obraz. Kiedyś **zagadnęła** go nawet, czy jest malarzem, wyraźnie **się speszył**.

[Maria Nurowska *Panny i wdowy*]

czasownik	osoba	liczba	rodzaj	aspekt	bezokolicznik
chodziła	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	chodzić
miała	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	mieć
przesiadywała	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	przesiadywać
była	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	być
chodziła	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	chodzić
ćwiczyła	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	ćwiczyć
spędzała	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	spędzać

przyjechała	3.	pojedyncza	żeński	dokonany	przyjechać
wiązał się	3.	pojedyncza	męski	niedokonany	wiązać się
zawezwała	3.	pojedyncza	żeński	dokonany	zawezwać
prowadziły	3.	mnoga	niemęskoosobowy	niedokonany	prowadzić
oznaczało	3.	pojedyncza	nijaki	niedokonany	oznaczać
oznajmiła	3.	pojedyncza	żeński	dokonany	oznajmić
pomyślała	3.	pojedyncza	żeński	dokonany	pomyśleć
nie podnosiła	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	podnosić
należało	3.	pojedyncza	nijaki	niedokonany	należeć
zastanawiała się	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	zastanawiać się
było	3.	pojedyncza	nijaki	niedokonany	być
uniemożliwiło	3.	pojedyncza	nijaki	dokonany	uniemożliwić
zaczął się	3.	pojedyncza	męski	dokonany	zacząć się
narobił	3.	pojedyncza	męski	dokonany	narobić
przychodziło	3.	pojedyncza	nijaki	niedokonany	przychodzić
nie wysilała się	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	wysilać się
wiązały się	3.	mnoga	niemęskoosobowy	niedokonany	wiązać się
chodziła	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	chodzić
było	3.	pojedyncza	nijaki	niedokonany	być
stawiała	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	stawać
wpatrywała się	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	wpatrywać się
był	3.	pojedyncza	męski	niedokonany	być
zmieniał się	3.	pojedyncza	męski	niedokonany	zmieniać się
zależało	3.	pojedyncza	nijaki	niedokonany	zależeć
zgadzała się	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	zgadzać się
był	3.	pojedyncza	męski	niedokonany	być
potrzebowała	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	potrzebować
przychodziła	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	przychodzić
orientowała się	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	orientować się
gubiła	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	gubić
trafiała	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	trafiać
spotykała	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	spotykać
zwróciła	3.	pojedyncza	żeński	dokonany	zwrócić
zwiedzał	3.	pojedyncza	męski	niedokonany	zwiedzać
zaczajał się	3.	pojedyncza	męski	niedokonany	zaczajać się
kopiował	3.	pojedyncza	męski	niedokonany	kopiować
zagadnęła	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	zagadnąć
speszył się	3.	pojedyncza	męski	dokonany	speszyć się

[...] we wsi, która właściwie miasteczkiem małym **była**, **odbywało się** wesele. W karczmie przy kościele **grała** muzyka i **piliśmy** tę samą wódkę, którą zawsze piją chłopci (do czystego spirytusu wlewa się trochę wody i soku o nieokreślonym smaku), potem **tańczyliśmy** oberka czy też polkę, a może i oberka, i polkę, już nie pamiętam; panna młoda **miała** wystraszone oczy, a pan młody to **był** rosły chłopak o czerwonej twarzy i **nie mieścił się** w swojej czarnej marynarce, zapewne po ojcu, śmieszny. A **siedzieliśmy** przy długim zheblowanym na biało stole. Mężczyźni **opowiadali** sobie sprośne kawały, dziewczęta

na ławie pod ścianą **chichotały** jedna do drugiej, a czasem któraś zaczepiona przez chłopaka albo uszczypnięta, albo nawet tylko połaskotana w pasie, **wydawała** okrzyk grozy i požądania, ale groza **była** udana; starzy natomiast, stateczni gospodarze, **radzili** o bliskich żniwach. Wieczorem zaś wszyscy **mieli** dobrze w czubie, kapela **rznąła** kawałek po kawałku i **zmieszali się** ze sobą i starzy z młodymi, i chłopaki z dziewczętami, tylko panna młoda dalej **siedziała** z taką samą przestraszoną twarzą, pan młody **był** jeszcze bardziej czerwony, markotny i **miął** w dłoni koniec jej welonu, tak że ten **stracił** całą swą poprzednią białość. **Popijał** też często z kufła.

[Włodzimierz Odojewski *Kwarantanna I*]

czasownik	osoba	liczba	rodzaj	aspekt	bezokolicznik
była	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	być
odbywało się	3.	pojedyncza	nijaki	niedokonany	odbywać się
grało	3.	pojedyncza	nijaki	niedokonany	grać
tańczyliśmy	3.	pojedyncza	męskoosobowy	niedokonany	tańczyć
miała	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	mieć
był	3.	pojedyncza	męski	niedokonany	być
nie mieścił się	3.	pojedyncza	męski	niedokonany	mieścić się
siedzieliśmy	3.	mnoga	męskoosobowy	niedokonany	siedzieć
opowiadały	3.	mnoga	niemęskoosobowy	niedokonany	opowiadać
chichotały	3.	mnoga	niemęskoosobowy	niedokonany	chichotać
wydawała	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	wydawać
byli	3.	mnoga	męskoosobowy	niedokonany	być
radzili	3.	mnoga	męskoosobowy	niedokonany	radzić
mieli	3.	mnoga	męskoosobowy	niedokonany	mieć
rznąła	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	rznąć
zmieszali się	3.	mnoga	męskoosobowy	dokonany	zmieszać się
siedziała	3.	pojedyncza	żeński	niedokonany	siedzieć
był	3.	pojedyncza	męski	niedokonany	być
miął	3.	pojedyncza	męski	niedokonany	miąć
stracił	3.	pojedyncza	męski	dokonany	stracić
popijał	3.	pojedyncza	męski	niedokonany	popijać

Jeden z przywódców Wielkiej Rewolucji Francuskiej Georges Jacques Danton w przeddzień swojej śmierci na gilotynie **powiedział**:

– To szczególne słowo „gilotynować” – nie odmienia się we wszystkich czasach: można rzec „będę gilotynowany”, „będziesz zgilotynowany”, ale nie mówi się „**byłem** zgilotynowany”.

czasownik	osoba	liczba	rodzaj	aspekt	bezokolicznik
powiedział	3.	pojedyncza	męski	dokonany	powiedzieć
byłem	1.	pojedyncza	męski	niedokonany	być

Ćwiczenie 76

Studenci odpoczywają w górach.	
1. <i>Studenci odpoczywali w górach.</i>	2. <i>Studenci odpoczęli w górach.</i>
Mój kolega interesuje się prawem.	
1. Mój kolega interesował się prawem.	2. Mój kolega zainteresował się prawem.
Turyści oglądają pomniki Warszawy.	
1. Turyści oglądali pomniki Warszawy.	2. Turyści obejrzelili pomniki Warszawy.
Piotr zwiedza Kraków.	
1. Piotr zwiedzał Kraków.	2. Piotr zwiedził Kraków.
Anna zwraca uwagę na ładne samochody.	
1. Anna zwracała uwagę na ładne samochody.	2. Anna zwróciła uwagę na ładne samochody.
Nasze sąsiadki zapraszają nas na obiad.	
1. Nasze sąsiadki zapraszały nas na obiad.	2. Nasze sąsiadki zaprosiły nas na obiad.
Adam z Piotrem słuchają koncertu.	
1. Adam z Piotrem słuchali koncertu.	2. Adam z Piotrem wysłuchali koncertu.
Moi bracia czytają dużo.	
1. Moi bracia czytali dużo.	2. Moi bracia przeczytali dużo.

Ćwiczenie 77

Anna i Maria **uczyły** języka polskiego.

Pacjenci **czekali** już od godziny.

Anna i Zosia **czekały** na nas w kawiarni.

One **zajmowały się** językoznawstwem.

Piotr i jego syn **byli** podobni do siebie jak dwie krople wody.

Znajoma nie **miała** telefonu.

Jacek **wiedział** o tym od swojego brata.

Dziecko **grało** na fortepianie.

Psy **bawiły się** na trawniku.

Dzisiaj słońce **świeciło** od samego rana.

Studentki nie **przychodziły** na wykłady.

Okno **było** brudne.

Ich żony **bawiły się** doskonale.

Wczoraj rano **zrobiłam** zakupy.

Czy **przeczytałeś** już gazetę?

Co **robiliście** wczoraj?

Ćwiczenie 78

XX Daleko jeszcze do północy?

AA Nie wiem. Mój zegarek nie chodzi.

XX Może by się kogo zapytać?

AA Ci na górze piją szampana. Na pewno **usłyszymy**, jak o północy strzelają korki. Nie ma obawy.

XX A w domu na mnie czekają. Jak co roku. Dzieci mnie wypatrują, spodziewają się mnie... A mnie znowu nie ma. Ech, dola...

AA No to czemu żeś nie pojechał ich odwiedzić? Ty przecież możesz, ty nie jesteś polityczny. Mógłbyś pojechać do domu na wakacje.

- XX Jakie wakacje, ja nie mam żadnych wakacji.
- AA Mógłbyś się postarać.
- XX: Niech mnie ręka boska broni! Czy ja tu jestem po to, żeby mieć wakacje? Ja tu jestem, żeby zarabiać. Ja **będę miał** wakacje, kiedy **wrócę**. Cały tydzień. **Położę się** w sady na kocu i **będę spał**. Palcem **nie kiwnę**. **Otworzę** jedno oko, **popatrzę**, czy niebo jest jeszcze nad nami – i znowu **zasnę**. I tylko baba **będzie mi donosiła** jedzenie. A potem...
- AA Co potem?
- XX Potem **wstanę** i **ubiorę się** elegancko. W same zagraniczne rzeczy.
- AA Po co?
- XX Jak to po co – bo **będę miał** imieniny.
- AA Imieniny?
- XX Tak, to **będzie** akurat w maju. **Zaprośi się** całe miasteczko. No, może nie całe. Tych paru, co ja ich nie lubię, to **się nie zaprosi**. Żeby im było żal. **Zarżnie się** wieprzka, cielaka albo krowę... **nakupi się** wódki... żeby dla wszystkich starczyło. I żeby jeszcze zostało... niech mają, niech się cieszą, niech widzą, że pan z zagranicy przyjechał. A te wszystkie rzeczy, co je tu **kupię** i tam **przywiozę**, **będą** wystawione w sieni, każdy sobie **popatrzy**. Ale macać **nie pozwolę**. Nie wolno. Tylko oglądać. Szwagra **się postawi**, żeby pilnował. Chociaż może lepiej nie, szwagier też niepewny.
- AA Można postawić psa.
- XX Psa?
- AA Przywiązać złego psa, żeby nikomu nie pozwolił się zbliżyć. Pies przecież sam **nie ukradnie**.
- XX Dobry pomysł. A potem **będziemy się bawili** przez trzy dni.
- AA A, w to nie wątpię.
- XX A kiedy **skończy się** zabawa, to wiesz, co **zrobię**?
- AA **Posprzątasz** po gościach.
- XX Do diabła z gośćmi, już ich nie ma. Zresztą teściowa **sprzątnie**. **Zacznę** budować dom.
- AA Nie mów!
- XX Tak. Piękny, murowany dom. Piętrowy, z centralnym ogrzewaniem.
- AA Żartujesz.
- XX Najładniejszy dom w okolicy. Za moje pieniądze.
- AA To długo **potrwa**?
- XX Oho-ho-ho, parę dobrych lat. A kiedy **skończę**, **wyprowadzimy się** od teściów i **będziemy mieszkać** u siebie. W swoim własnym domu. No i co ty na to?
- AA Piękny projekt. (*Wstaje. Wznosi toast*) No to za dom.
- XX Za dom!

Stykają kubki brzegami.

[Sławomir Mrożek *Emigranci*]

Gyom był sprzedawcą lodów malinowych w mieście Batum. Był jeszcze młodym człowiekiem, a jego żona Mek-Mek była jeszcze młodsza. Jednakże Gyom uważał, że ludzie młodzi nie mają szans na dobre posady w Lailonii. Postanowił tedy zostać starszym panem i obmyślał wszystkie środki, jakie są do tego potrzebne.

Mek-Mek – powiedział do żony – postanowiłem zostać starszym panem.

Ani mi się waż! – krzyknęła Mek-Mek. – Nie chcę wcale mieć męża starca.

Zapuszczę sobie długą brodę i wąsy – mówił Gyom.

Wykluczone! – powiedziała Mek-Mek stanowczo.

Będę nosił parasol.

Nigdy **się** na to **nie zgodzę**!

Będę nosił melonik.

Wypraszam sobie stanowczo!

Będę nosił kalosze.

Po moim trupie!

Będę nosił okulary.

Nie ma mowy!

Ależ Mek-Mek, bądź rozsądna. Wiesz przecież, że starsi panowie w Lailonii mają lepsze posady i więcej zarabiają.

Nie chcę żadnych posad i nie pozwalam ci absolutnie zostawać starszym panem.

No to nie – powiedział Gyom. Ale w duchu pomyślał sobie, że znajdzie sposób na przekonanie Mek-Mek albo przynajmniej tak ją **oszuka**, że **zostanie** starszym panem, a Mek-Mek wcale tego **nie zauważy**.

[Leszek Kołakowski *Jak Gyom został starszym panem*]

Ćwiczenie 79

W tym roku **wyjadę** na wakacje nad morze.

Powiesz mi to jutro.

Piotr **kupi** mi ten ładny sweter, o którym marzę od dawna.

W Krakowie **zaprowadzimy** was do Jamy Michalika.

Zatelefonuję do ciebie wieczorem, jeśli **wrócę** przed dziesiątą.

Czy **przyjdziecie** do nas jutro?

Piotr i Andrzej **przeczytają** ten artykuł, jeśli ktoś im go **przetłumaczy**.

Mam nadzieję, że **zmienicie** zdanie o Marii, kiedy ją dobrze **poznacie**.

Chętnie **wypiję** zimne piwo.

Porozmawiamy o tym jutro.

Anna **zrobi** nam kawę.

W tej restauracji **dostaniesz** dobry obiad.

Znajomi **odwiedzą** nas w sobotę.

Wakacje **spędzę** w górach.

Przyjdziemy do ciebie po siódmej.

Czy **zrobisz** to do środy?

Dziś Andrzej **wróci** do domu wcześniej.

Ćwiczenie 80

A: Gdzie się spotkamy?

B: Może w bibliotece?

A: **Będę** tam **czekał**.

A: Jedziemy w góry.

B: Gdzie **będziecie mieszkali**?

A: W schronisku nad Morskim Okiem.

B: Zazdroszczę wam. **Będziecie miały** wspaniałe wakacje.

A: Co Piotr robi jutro?

B: **Będzie się uczył**. // **Będzie się uczyć**.

A: Jak spędzasz najbliższą niedzielę?

B: **Będę grać** // **grał(a)** w tenisa z Anną. A ty?

A: Ja **będę oglądać** // **oglądał(a)** telewizję.

Ćwiczenie 81

Ta książka jest czytana przez dzieci na całym świecie.

Powieść *Nasycenie* była // została napisana przez Witkacego.

Film *Cwał* był // został zrealizowany przez Krzysztofa Zanussiego.

Pierwsza polska kronika była // została napisana przez Galla Anonima.

Wszyscy byli // zostali zaszokowani przez ten spektakl.

Ze wszystkich stron jesteśmy otoczeni przez wodę.

Liczni kinomani byli // zostali przyciągnięci przez nowy film Andrzeja Wajdy.

Wszystkie meble w salonie były // zostały pokryte przez kurz.

Byłem oburzony twoimi słowami.

Ćwiczenie 82

Profesor Tutka **zamyślił się**, potem **ocknął** z zadumy. (*zamyślić się, ocknąć się*)

Napisałem kiedyś książkę, w której **starałem się** prostować rozpowszechnione mniemania o różnych stworach. (*starać się*)

Adam **udał się** tam natychmiast. (*udać się*)

Pójdę się tylko przebrać. (*przebrać się*)

W tym momencie hałas przypomniał mu o **odbywającym się** na górze przyjęciu. (*odbywać się*)

Dlaczego **się** z nim nie chcesz **bawić**? (*bawić się*)

Niech się pani **nie boi**! (*bać się*)

Ćwiczenie 83

Gdy się miało szczęście, które się nie trafia:

Czyjeś ciało i ziemię całą,

a zostanie tylko fotografia,

to – to jest bardzo mało.

[Maria Pawlikowska-Jasnorzewska *Fotografia*]

Nie wszystko, co się myśli, nadaje się do powiedzenia, ale wszystko, co się mówi, nadaje się do myślenia.

[Karol Aleksandrowicz]

Jak to się pisze?

Miało się ciekawe życie, wiele się podróżowało po świecie, wiele się widziało.

Można odejść od swoich miłości, lecz nie podobna zapomnieć, że się kochało.

[Jerzy Andrzejewski]

Gdy pamięć przekształca młodość w szczęśliwość, można mieć pewność, że przestało się być młodym.

[Henryk Bereza]

Jest się takim, jak myślą ludzie, nie jak myślimy o sobie my, jest się takim, jak miejsce, w którym się jest.

[Zofia Nałkowska]

Zanim komuś odbierze się to, co on uważa za najdroższe, wypada najpierw pomyśleć, czy ma się coś lepszego do ofiarowania.

[Jan Parandowski]

W teatrze bywa się głównie dla antraktów.

[Antoni Słonimski]

Jeśli się chce kogoś zwalczać, trzeba go znać.

[Jerzy Zawieyski]

Mądrość to jest to, co zostaje, kiedy zapomniało się już wszystko, czego nas nauczono.

[Miroslaw Żuławski]

Dorosłym powinno się mówić to, co się myśli. Dzieciom trzeba wymyślać, co ma się im powiedzieć.

[Miroslaw Żuławski]

Kiedy się odchodzi, myśli się o wiele więcej o tym, czego się nie dokonało, niż o tym, czego się udało dokonać.

[Miroslaw Żuławski]

Wykształcenie ogólne ma się wówczas, kiedy się kompletnie zapomniało wszystkiego, czego się nauczyło.

[Miroslaw Żuławski]

Nie lubi się ludzi przybłąkanych z innego czasu i właśnie dlatego nie lubi się rówieśników, którzy nie chcą umrzeć.

[Maria Kuncewiczowa]

Uwaga: Poza wskazanymi nieosobowymi formami fleksyjnymi czasowników osobowych, tj. takich, które dysponują pełnym paradygmatem fleksyjnym w zakresie kategorii osoby, w niektórych zdaniach pojawiają się czasowniki nieosobowe (*można, trzeba, niepodobna, wypada*), a także formy nieokreślone czasowników (*odejść, zapomnieć, mieć, być, pomyśleć, zwalczać, znać, mówić, wymyślać, powiedzieć, dokonać, umrzeć*).

Ćwiczenie 84 (przykładowe rozwiązanie)

czasownik polski	czasownik angielski	czasownik niemiecki	czasownik hiszpański	czasownik włoski	czasownik rosyjski	czasownik ukraiński	czasownik koreański
bać się	fear	Angst haben	miedo	paura	бояться	страх	두려움
dusić się	suffocate	ersticken	asfixiar	soffocare	задохнуться	задихатися	질식하다
uczyć się	study	studieren	estudiar	studiare	изучать	вивчати	연구
pocić się	sweat	schwitzen	sudar	sudare	потеть	потіти	땀
spodziewać się	expect	erwarten	esperar	aspettarsi	ожидать	очікувати	기대하다
podobać się	like	mögen	como	come	как	подобатися	좋아하다
wahać się	fluctuate	zögern	dudar	esitare	колебаться	вагатися	망설이다
rodzić się	be born	geboren	nacer	nascere	родиться	народитися	태어나다
zmieniać się	change	ändern	cambiar	cambiare	измениться	змінюватися	수정하다
toczyć się	roll	rollen	rodar	rotolare	свернуть	котитися	롤
ośmielać się	dare	wagen	atreverse	osare	осмелиться	наважуватися	대담하게
denerwować się	fret	sich grämen	trastear	agitarsi	беспокоиться	хвилюватися	스트레스

Ćwiczenie 85 (przykładowe rozwiązanie)

Anna zraniła się nożem.

język angielski	Anna has cut herself with a knife.
język niemiecki	Anna verletzte sich mit dem Messer.
język hiszpański	Ania se lesionó / se cortó / se ha lesionado / se ha cortado con el cuchillo.
język włoski	Anna si è ferita con un coltello.
język rosyjski	Анна поранилась ножом.
język ukraiński	Аня поранилася ножом.
język koreański	안나가자신의칼에다쳤습니다.

Adam z Jackiem biją się.

język angielski	Adam and Jacek are fighting.
język niemiecki	Adam und Jacek schlagen sich.
język hiszpański	Adam se está peleando / se está pegando con Jacek.
język włoski	Adam e Jacek si picchiano.
język rosyjski	Адам дерется с Яцеком.
język ukraiński	Адам б'ється з Яцеком.
język koreański	아담과야책이서로때립니다.

Jan i Piotr myją się.

język angielski	Jan and Piotr are washing.
język niemiecki	Jan und Piotr waschen sich.
język hiszpański	Jan y Piotr se están duchando / bañando.
język włoski	Jan e Piotr si lavano.
język rosyjski	Ян и Петр моются.
język ukraiński	Ян і Петро миються.
język koreański	얀과피오토르가자신들을씻습니다.

Mieszkanie składa się z trzech pokoi.

język angielski	The flat consists of three rooms.
język niemiecki	Die Wohnung hat drei Zimmer.
język hiszpański	El piso se compone de tres habitaciones.
język włoski	L'appartamento è composto da tre stanze.
język rosyjski	Квартира состоит из трех комнат.
język ukraiński	Помешкання складається з трьох кімнат.
język koreański	아파트가세방으로구성되어있습니다.

Często widzi się uschnięte drzewa.

język angielski	You / One can often see withered trees.
język niemiecki	Oft sieht man verdorrte Bäume.
język hiszpański	A menudo se ve los árboles secos.
język włoski	Si vedono spesso alberi appassiti.
język rosyjski	Часто встречаются высохшие деревья.
język ukraiński	Часто можна побачити висохлі дерева.
język koreański	시든나무가자주보입니다.

Piotr bił się pięściami po głowie.

język angielski	Piotr has been hitting himself in the head.
język niemiecki	Piotr schlug sich mit den Fäusten auf den Kopf.
język hiszpański	Piotr se estaba dando puñetazos en la cabeza.
język włoski	Piotr si dava i pugni in testa.
język rosyjski	Петр бил себя кулаками по голове.
język ukraiński	Петро бив себе кулаками по голові.
język koreański	피오토르가주먹으로자신의머리를때렸습니다.

Chłopiec myje się.

język angielski	The boy is washing.
język niemiecki	Der Junge wäscht sich.
język hiszpański	El niño se está duchando / bañando.
język włoski	Il ragazzo si sta lavando.
język rosyjski	Парень моется.
język ukraiński	Хлопець миється.
język koreański	소년이자신을씻습니다.

Obaj sąsiedzi szczerze się nienawidzili.

język angielski	The (two) neighbours genuinely / truly hated each other.
język niemiecki	Die beiden Nachbarn hassten sich aufrichtig.
język hiszpański	Ambos vecinos se odiaban francamente.
język włoski	I vicini si odiavano davvero e reciprocamente.
język rosyjski	Оба соседа искренне ненавидели друг друга.
język ukraiński	Обидва сусіди щиро ненавиділи один одного.
język koreański	두이웃이진심으로서로를증오했습니다.

Dobrze mi się tu pracuje.

język angielski	I enjoy working here.
język niemiecki	Ich finde es angenehm, hier zu arbeiten.
język hiszpański	Me gusta trabajar aquí.
język włoski	Mi piace lavorare qui.
język rosyjski	Мне нравится здесь работать. // Здесь хорошо работается.
język ukraiński	Мені тут добре працюється. // Мені подобається тут працювати.
język koreański	나는여기에서일이잘됩니다.

Wygodnie ci się siedzi w tym nowym fotelu?

język angielski	Are you comfortable in this new armchair?
język niemiecki	Sitzt du bequem in diesem neuen Sessel?
język hiszpański	¿Te sientes cómodo en este sillón?
język włoski	È comoda questa nuova poltrona?
język rosyjski	Тебе удобно сидеть в новом кресле?
język ukraiński	Тобі зручно сидіти в цьому новому кріслі?
język koreański	당신은그새로운의자에편안하게앉아있습니까?

Nie chce mi się nic robić.

język angielski	I don't feel like doing anything.
język niemiecki	Ich habe zu nichts Lust.
język hiszpański	No tengo ganas de hacer nada.
język włoski	Non ho voglia di fare nulla.
język rosyjski	Мне не хочется ничего делать.
język ukraiński	Мені не хочеться нічого робити.
język koreański	나는아무것도하고싶지않습니다.

Chce mi się jeść.

język angielski	I am hungry.
język niemiecki	Ich habe Hunger.
język hiszpański	Tengo hambre.
język włoski	Ho fame.
język rosyjski	Я хочу есть.
język ukraiński	Я хочу їсти.
język koreański	나는먹고싶습니다.

We wsi buduje się nową szkołę.

język angielski	There is a new school being built in the village.
język niemiecki	Im Dorf wird eine neue Schule gebaut.
język hiszpański	En el pueblo están construyendo una escuela nueva.
język włoski	In campagna c'è una nuova scuola in costruzione.
język rosyjski	В селе строится новая школа.
język ukraiński	У селі будується нова школа.
język koreański	시골에서새학교가지어지고있습니다.

Ten dom buduje się już pięć lat.

język angielski	This house has been under construction for five years.
język niemiecki	An dem Haus baut man schon seit fünf Jahren.
język hiszpański	Llevanya cinco años construyendo esta casa.
język włoski	Questa casa è in costruzione già da cinque anni.
język rosyjski	Этот дом строится уже пять лет.
język ukraiński	Цей будинок будується вже п'ять років.
język koreański	이집은이미 5년동안지어지고있습니다.

Piotr boi się własnego cienia.

język angielski	Piotr is afraid of his own shadow.
język niemiecki	Piotr fürchtet seinen eigenen Schatten.
język hiszpański	Piotr tiene miedo hasta de su sombra.
język włoski	Piotr ha paura della propria ombra.
język rosyjski	Петр боится собственной тени.
język ukraiński	Петро боїться власної тіні.
język koreański	포트르는자신의그림자를무서워합니다.

Anna podoba się wszystkim.

język angielski	Everyone is attracted to Anna.
język niemiecki	Anna gefällt allen.
język hiszpański	A todos les gusta Anna.
język włoski	Anna piace a tutti.
język rosyjski	Аня всем нравится.
język ukraiński	Анна всім подобається.
język koreański	안나는모두에게호감을삽니다.

Ćwiczenie 86

Spośród wymienionych w ćwiczeniu czasowników z zaimkiem *się* zawsze używane są czasowniki: *śmiać się*, *uśmiechać się*, *podobać się* oraz *bać się*. Oto przykładowe zdania z ich użyciem: *Gośka śmiała się przeraźliwie głośno. Dziecko uśmiecha się do dziadka. Marysi podoba się nowe mieszkanie Ireny. Paweł boi się, że nie zdąży zobaczyć się z siostrą.*

Ćwiczenie 87

Co bym **zrobiła**, gdybym **została królową**? Chyba jednak przede wszystkim (choć to trochę nieładnie) **zaczęłabym** od swoich rodziców, czyli od spraw rodzinnych. Ojciec otrzymałby jakąś wspaniałą pracę, taką, co łączyłaby jego umiejętności z przyjemnościami. A rozkosze ojca to mecze sportowe. Może więc **mianowałabym** go dyrektorem sportowym w telewizji. Mama prowadziłaby mój dom królewski, a więc nie musiałaby sama gotować... tylko by zapraszała różnych ambasadorów, żeby się nie krępowali, żeby śmieiej się częstowali różnymi smakołykami. Zresztą w szkole... **kazałabym** zainstalować stały bufet obficie zaopatrzone. Coś **bym** także **wymyśliła** dla takich psów jak Sebastian, bo psy są trochę niedoceniane i ktoś im wreszcie powinien otworzyć drogę do kariery. Żeby nikt mnie nie posądzał, że wyzyskuję stanowisko dla własnych korzyści, **mieszkałabym** w tej samej kamienicy. Ci sąsiedzi z góry pewno by się trochę uspokoili, choćby ze strachu. Do pracy **jeździłabym** tramwajem, albo **chodziła** pieszo; pensję też **bym** sobie **obniżyła** do takiej sumy, która starcza tylko na skromne życie. Wszyscy pokazywaliby mnie na ulicy: to *nasza królowa, jaka skromna*, w ogóle nie zadziera nosa. Jeśliby ktoś mnie popchnął na chodniku albo uderzył przez roztargnienie teczką, to wcale **bym się nie mądrzyła**, ani tego ktosia **nie straszyla**. Niech sam sobie odkryje swoje wykroczenie i później się wstydzi. W stosunkach z zagranicą również **postępowałabym** szlachetnie. Nigdy **bym** innych kolegów królów **nie obrażała** ani **nie straszyla**. Może **bym** im nawet czasem **wybaczyla** jakiś głupawy postępek. I doszłoby pewnie do tego, że wszyscy by się mnie radzili i prosili o osądzenie różnych sporów, a ja **bym czyniła** to zupełnie bezstronnie, czasem nawet wbrew jakimś tam sympatiom.

[Tadeusz Konwicki *Gdybym został królem*]

Ćwiczenie 88

Marzy mi się jakieś nowe prawo natury, na mocy którego każdy **miałby** jakiś ograniczony przydział słów dziennie. Tyle a tyle słów na dzień, a kiedy je wypowie albo napisze, staje się niepiśmiennym niemową aż do następnego ranka. Już koło południa **panowałaby** martwa cisza, z rzadka tylko przerywana rozważnymi zdaniami tych, którzy zdolni są myśleć nad tym, co mówią, albo dla jakichś innych powodów oszczędzają słowa. Ponieważ **rozlegąłyby się** w ciszy, **byłyby** nareszcie dobrze słyszalne.

[Sławomir Mrożek *Głupstwo i kłamstwo*]

– Słuchałem z zainteresowaniem. Pomyślałem sobie, co **mógłbym** powiedzieć tej pani, która **przyszłaby** do mnie, chcąc wytoczyć telewizji sprawę o zniesławienie. **Przyznałbym**, że jest pokrzywdzona, ale... sprawę przegramy. W każdym razie pan, Profesorze, **mógłby** napisać artykuł na ten temat i umieścić go w tygodniku „Problemy Dnia Dzisiejszego”.

[Jerzy Szaniawski *Profesor Tutka o telewizji*]

– Gdybym zrobiła Nicość naraz, za jednym zamachem, **przestałoby** istnieć wszystko, więc nie tylko Trurl i niebo, i Kosmos, i ty, ale nawet ja. Więc kto właściwie i komu **mógłby** wtedy powiedzieć, że rozkaz został wykonany i że jestem sprawną maszyną? A gdyby nikt nikomu tego nie powiedział, w jaki sposób ja, której także już **by nie było**, **mogłabym** otrzymać należną mi satysfakcję?

[Stanisław Lem *Jak ocalał świat*]

Byłbym pastuchem bez nazwiska
I **grzałbym** ręce u ogniska
Wpatrzony w ciemność pień wieczoru
I w białe noce dworu

Może **bym składał** wiersze ubogie
I odpustowe **śpiewał** piosenki,
I **czekał** u drzwi wysokich progów,
Aż spadnie z ganka grosik do ręki.

I choćbym ciosał, słowo po słowie,
Smutną modlitwę w dziadowskiej mowie,
Dziecko **by** nawet **uniosło** ramię
I za włóczęgą **rzuciło** kamień.

[.....]

W wiejskiej świetlicy siedzę na krześle
I na kolanach trzymam Haneczkę,
Haneczka „straszenie” lubi czereśnie
I taką właśnie smutną bajeczkę.

[Tadeusz Nowak *Bajka*]

Uwaga: Interpretacja form czasownikowych występujących w zdaniach rozpoczynających się od spójników z wbudowaną częścią *by*, jak np. *gdyby*, *choćby* (por. *gdybym zrobiła*, *gdyby nie powiedział* w trzecim fragmencie i *choćbym ciosał* w czwartym wyimku), jest dyskusyjna. Niektórzy językoznawcy (np. Piotr Bąk i Zenon Klemensiewicz) uważają, że w tego typu zdaniach występują formy trybu przypuszczającego (z czym wiąże się segmentacja *gdy+bym zrobiła*, *gdy+by nie powiedział* i *choć+bym ciosał*), inni (np. Jadwiga Puzynina, Alicja Nagórko i Mirosław Bańko) – że formy trybu oznajmującego. W niniejszym rozwiązaniu przyjęto tę drugą koncepcję.

Ćwiczenie 89

Zostaniemy tu na noc. **Zostalibyśmy tu na noc.** // **Zostałybyśmy tu na noc.**

Zaraz zapytam go o godzinę. **Zaraz zapytałbym go o godzinę.** // **Zaraz zapytałabym go o godzinę.**

Przyjęli go do pracy. **Przyjęliby go do pracy.**

Przyjdę do ciebie jutro rano. **Przyszedłbym do ciebie jutro rano.** // **Przyszedłabym do ciebie jutro rano.**

Napiszę ten list w niedzielę. **Napisałbym ten list w niedzielę.** // **Napisałabym ten list w niedzielę.**

Napiję się mocnej kawy. **Napiłbym się mocnej kawy.** // **Napiłabym się mocnej kawy.**

Zrobiliście to ćwiczenie? **Zrobilibyście to ćwiczenie?**

Chętnie pokroimy chleb. **Chętnie pokroilibyśmy chleb.** // **Chętnie pokroiłobyśmy chleb.**

Nie wychodziłam z domu. **Nie wychodziłabym z domu.**

Przyszliśmy do nich wieczorem. **Przyszlibyśmy do nich wieczorem.**

Dzieci cieszyły się z prezentu. **Dzieci cieszyłyby się z prezentu.**

Ćwiczenie 90

Gdyby w niedzielę było ładnie, **poszlibyśmy na lody.**

Gdyby Adam miał pieniądze, **kupiłby nowy samochód.**

Gdyby Anna była młodsza, **ponownie wyszłaby za męża.**

Gdybyście przyszli wczoraj, **poszlibyśmy na pizzę.**

Gdybyś chciał, **mógłbyś pojechać ze mną w góry.**

Gdybyśmy wyjechali rano, **nie stalibyśmy teraz w korku.**

Gdybyście umiali śpiewać, **mialibyście dobre oceny z muzyki.**

Gdyby Anna mieszkała na wsi, **byłaby spokojniejsza.**

Gdybyś lubił lody, **poszlibyśmy do lodziarni.**

Gdybyś mu wytłumaczył, **wiedziałby, czego mu nie wolno.**

Gdybyś zapytał, **powiedziałbym Tobie.**

Gdybyśmy umiali robić na drutach, **zrobilibyśmy ciepłe rękawiczki.**

Gdyby Anna i Adam wyszli wcześniej, **nie spóźniliby się do kościoła.**

Gdyby ciocia miała wąsy, **zostałaby wujkiem.**

Ćwiczenie 91

Chętnie zobaczyłbym ten film. **Chętnie bym zobaczył ten film.**

O której przyszlibyście na obiad? **O której byście przyszli na obiad?**

Może zmieniłabyś zdanie na ten temat? **Może byś zmieniła zdanie na ten temat?**

Z kim dyskutowalibyśmy tak długo? **Z kim byśmy dyskutowali tak długo?**

Skąd wziąłbyś pieniądze na taki projekt? **Skąd byś wziął pieniądze na taki projekt?**

Komu opowiadałobyście swoje przygody? **Komu byście opowiadały swoje przygody?**

Czy Piotr domyśliłby się wszystkiego? **Czy Piotr by się wszystkiego domyślił?**

Dlaczego miałbyś być źle rozumiany? **Dlaczego byś miał być źle rozumiany?**

Na kogo wydawałbyś pieniądze? **Na kogo byś wydawał pieniądze?**

Czy zgodziłabyś się wyjść za niego za męża? **Czy byś się zgodziła wyjść za niego za męża?**

Czy znosilibyście kłamstwa dzieci? **Czy byście znosili kłamstwa dzieci?**

Czy Anna zdałaby ten egzamin? **Czy Anna by zdała ten egzamin?**

Ćwiczenie 92

Wyjmij ze mnie pamięć lata
wykrusz ten bolący rdzeń
nachyl gałąź a z nią cień
 drwala co ma oczy kata

Tamtą jesień we mnie **zabij**
opraw oczy moje w szron
 W utopiony **nie bij** dzwon
 co już porósł skrzekiem żab

Nie każ wracać tam z latarnią
 gdzie przykryty śniegiem ślad
 Ziemia sama czyni ład
 rdzawą gliną suchą darnią
 [Tadeusz Śliwiak *Prośba o niepowrót*]

Nie mijaj ranku
zatrzymaj swe ptaki
 jeszcze się zdążysz naobracać w czasie

Przystań mi wiosno w pólbrocie światła
wahaj się chwilę w odcieniach zieleni

Przedłuż mi zmierzchu swą wczesność do syta
nie śpiesz się maju
trwaj moja miłości
 o lata – kiedy się wami nacieszę

Przemija życie jak noc: w okamgnieniu
 Przemija ziemia w ułamku promieni
 [Urszula Kozioł ***]

Ćwiczenie 93

W wierszu *Żaba* w zaleceniach doktora użyto formy 3. osoby liczby pojedynczej trybu rozkazującego w połączeniu z zaimkiem honoryfikatywnym *pani*, por.:

Niech pani unika wilgoci,
 Niech pani się czasem nie kąpie,
 Niech pani nie siada przy pompie,
 Niech pani deszczu unika,
 Niech pani nie pływa w strumykach,
 Niech pani wody nie pija,
 Niech pani kałuże omija,
 Niech pani nie myje się z rana,
 Niech pani, pani kochana,
 Na siebie chucha i dmucha [...]

W ujęciu Romualda Huszczy zastosowana w wierszu konstrukcja sytuuje się na drugim (spośród czterech wyróżnionych przez tego badacza) poziomie honoryfikatywności trybu rozkazującego. Nieco szerzej na ten temat w: R. Huszcza, *O gramatyce grzeczności*, „Pamiętnik Literacki” 1980, nr 71/1, s. 185–186.

Ćwiczenie 94

Rozkruszyć czekoladę na kawałki. **Włożyć** go garnka, **polać** kawą i **rozpuścić** na małym ogniu. **Dodać** 30 dag masła (pokrojonego w kawałeczki) i cukier, **mieszać**, aż się rozpuści całkowicie. **Rozrobić** mąkę z jajkami, aż powstanie jednolita masa. **Wlać** ją do czekolady i dalej **podgrzewać** na małym ogniu przez 20 minut, bez przerwy mieszając. **Posmarować** masłem formę do keksu, **wyłożyć** ją pergaminem, po czym **posmarować** masłem także papier. **Wlać** mieszaninę do formy. **Włożyć** do naczynia wypełnionego do połowy gorącą wodą (*bain-marie*) i **wstawić** do gorącego piekarnika (200 stopni C) na półtorej godziny. **Podawać** na zimno.

MOJA RADA: **Podawać** z sosem jogurtowo-miodowym. 250 ml jogurtu naturalnego, 2 łyżki miodu. **Połączyć** składniki i dokładnie **wymieszać**.

Ćwiczenie 95

Grzyby **oczyścić**, **odetnij** nóżki i drobno je **posiekaj**. Szynkę **pokrój** w cienkie paseczki. Na małym ogniu, w garnku o szerokim dnie, **smaż** na oliwie najpierw przez parę minut same posiekane nóżki, potem **dodaj** szynkę i **gotuj** jeszcze 5 minut, mieszając. **Wlej** wino, **dodaj** posiekany czosnek, tymianek, liście laurowe i **gotuj** kolejne 5 minut. Na końcu **ułóż** w jednej warstwie kapelusze i **duś** na małym ogniu pół godziny, przewracając od czasu do czasu. **Posól**, **popieprz** i **podawaj** gorące.

Ćwiczenie 96

Zatrzymajcie mnie na drodze do śmierci
wzniescie na niej zasieki z ognia i nieznanych betonów
obniżcie horyzont bym mógł ujrzeć jego krańce
zasłońcie radość słońca i niewinność traw
wykopcie dół o niewidocznym dnie
uczynicie wszystko bym musiał stanąć i oślepnąć
uczynicie wszystko bym mógł zapomnieć
zatrzymajcie mnie na drodze do śmierci

[Kazimierz Ratoń ***]

zatrzymajcie (zatrzymać), wzniescie (wzniesić), obniżcie (obniżyć), zasłońcie (zasłonić), wykopcie (wykopać), uczynicie (uczynić)

Posłuchaj, porzucony przez nią,

Nieznany mój przyjacielu:

W rozpaczy swojej

Nie wychodź na balkon, **nie wychodź**

Do bruku z góry **nie przychodź**, **nie przychodź**,

Na smugę cienia **nie wbiegaj**,

Zaczekaj, trochę **zaczekaj**!

[Edward Stachura *Czas płynie i zabija rzeczy*]

posłuchaj (posłuchać), wychodź (wychodzić), przychodź (przychodzić), wbiegaj (wbiegać), zaczekaj (zaczekać)

Mów – a ja z Twoich słów kolczyki zrobię

Śnij – z Twoich snów sukienkę ślubną skroję

Myśl – z Twoich myśli los wykroję sobie

Żyj – uprzytomnię śmierć

I **bij** – od razów rozum we mnie wejdzie
Idź – będą czekać kiedy znów przyjsć zechcesz
Jedź gdy podaję bo na łeb wyleję
 O przebaczenie **proś**
 [Rafał Wojaczek ***]

mów (mówić), śnij (śnić), myśl (myśleć), żyj (żyć), bij (bić), idź (iść), jedź (jeść), proś (prosić)

Masz być pólenna Teraz masz być siwa
 Przy młodej twarzy to będzie jak gołąb
 Masz być napięta Tylko z twarzą gołą
 Którą blask wznieca to znów cień obmywa
 Masz być o świetle Teraz masz być bosa
 Przez szron biegnąca jak przez niski ogień
 Masz być zbłąkana Wciąż myląc drogę
 Jak dym przyziemny lub sarna w zakosach

Masz być zgoniona Teraz masz być stara
 Drepcząca w kółko z różańcem przy ustach
 Chuda – zjadliwa
 Niezdarna – już tłusta
 W peruce
 W chórze
 W gniewie
 W okularach
 Idę do ciebie przez zbutwiałe sny
 W ciżmach z ołowiu – w koronie ze rdzy
 [Stanisław Grochowiak *Zaproszenie do miłości*]

Uwaga: W przytoczonym wierszu Stanisława Grochowiaka nie ma form trybu rozkazującego (przypomnijmy, że formami trybu rozkazującego od czasownika *mieć* są postaci: *miej!*, *miejmy!*, *miejcie!*). Znaczenie dyrektywne, bliskie lub tożsame funkcji pełnionej przez rozkazniki, ma występująca w utworze konstrukcja *masz być JAKAŚ*, por. *masz być pólenna* = ‘bądź pólenna’, *masz być siwa* = ‘bądź siwa’ itd.

Ćwiczenie 97

A: Gdzie jest mój długopis?

B: **Poszukaj** w biurku?

A: Nie ma.

B: **Poczekaj**, sama poszukam.

A: Marysiu, **zatrzymaj się**.

B: Nie mam czasu. **Zadzwoń** do mnie wieczorem.

A: Dzieci, **śłuchajcie i zapamiętajcie** sobie!

A: Stale jestem zmęczony.

B: Nie **pal** tyle papierosów.

A: Bolą mnie oczy.

B: Nie **czytaj** wieczorem.

A: Wciąż nie mam czasu.

B: Nie **rozmawiaj** tyle przez telefon.

A: Piotrze, nie **trzymaj** rąk w kieszeni.

B: Dobrze, już się poprawię.

A: Do zobaczenia.

B: **Pisz** do nas często.

A: Jak spędzimy dzisiejszy wieczór?

B: **Chodźmy** do kina.

Ćwiczenie 98

A: Czy jest słownik polsko-angielski?

B: Niestety, nie ma. Niech pan **zapyta** w księgarni obok, tam chyba jeszcze jest.

A: Nie mam okularów.

B: Niech pani **sprawdzi** w biurku.

A: Kiedy odjeżdża pociąg do Warszawy?

B: Niech pan **zapyta** w okienku numer trzy.

A: Gdzie ja jestem?

B: Niech pan **leży** spokojnie. Jest pan w szpitalu.

A: Halo! Czy to mieszkanie państwa Kowalskich?

B: **Niech pan** tak nie **krzyczy**. Słyszę pana dobrze.

A: **Niech pani** mnie **zrozumie**. Nie mogę pani dać tej książki.

A: Czy można postawić walizki obok szafy?

B: Niech pan tam nie **stawia**. Tam jest mokra podłoga.

A: Czy mamy jeszcze papier maszynowy?

B: Niech pani **poszuka** w szafie.

Ćwiczenie 99

bezokolicznik	2. os. lp	1. os. lm	2. os. lm
<i>pisać</i>	<i>pisz!</i>	<i>piszmy!</i>	<i>piszcie!</i>
<i>śpiewać</i>	<i>śpiewaj!</i>	<i>śpiewajmy!</i>	<i>śpiewajcie!</i>
<i>być</i>	<i>bądź!</i>	<i>bądźmy!</i>	<i>bądźcie!</i>
<i>jeść</i>	<i>jedz!</i>	<i>jedzmy!</i>	<i>jedzcie!</i>
<i>umieć</i>	<i>umiej!</i>	<i>umiejmy!</i>	<i>umiejcie!</i>
<i>grać</i>	<i>graj!</i>	<i>grajmy!</i>	<i>grajcie!</i>
<i>wziąć</i>	<i>weź!</i>	<i>weźmy!</i>	<i>weźcie!</i>
<i>dać</i>	<i>daj!</i>	<i>dajmy!</i>	<i>dajcie!</i>
<i>mieć</i>	<i>miej!</i>	<i>miejmy!</i>	<i>miejcie!</i>
<i>usiąść</i>	<i>usiądź!</i>	<i>usiądźmy!</i>	<i>usiądźcie!</i>
<i>bać się</i>	<i>baw się!</i>	<i>bawmy się!</i>	<i>bawcie się!</i>
<i>mówić</i>	<i>mów!</i>	<i>mówmy!</i>	<i>mówcie!</i>
<i>przedstawić</i>	<i>przedstaw!</i>	<i>przedstawmy!</i>	<i>przedstawcie!</i>
<i>drzeć</i>	<i>drzyj!</i>	<i>drzyjmy!</i>	<i>drzyjcie!</i>
<i>wpaść</i>	<i>wpadnij!</i>	<i>wpadnijmy!</i>	<i>wpadnijcie!</i>
<i>milczeć</i>	<i>milcz!</i>	<i>milczmy!</i>	<i>milczcie!</i>
<i>powiedzieć</i>	<i>powiedz!</i>	<i>powiedzmy!</i>	<i>powiedzcie!</i>
<i>kupować</i>	<i>kupuj!</i>	<i>kupujmy!</i>	<i>kupujcie!</i>
<i>chodzić</i>	<i>chodź!</i>	<i>chodźmy!</i>	<i>chodźcie!</i>
<i>wiedzieć</i>	<i>wiedz!</i>	<i>wiedzmy!</i>	<i>wiedzcie!</i>
<i>robić</i>	<i>rób!</i>	<i>róbmy!</i>	<i>róbcie!</i>
<i>zobaczyć</i>	<i>zobacz!</i>	<i>zobaczmy!</i>	<i>zobaczcie!</i>
<i>pokazać</i>	<i>pokaż!</i>	<i>pokażmy!</i>	<i>pokażcie!</i>
<i>przerywać</i>	<i>przerywaj!</i>	<i>przerywajmy!</i>	<i>przerywajcie!</i>
<i>położyć się</i>	<i>połóż się!</i>	<i>położmy się!</i>	<i>połóżcie się!</i>
<i>pomyśleć</i>	<i>pomyśl!</i>	<i>pomyślmy!</i>	<i>pomyślcie!</i>
<i>zastanowić się</i>	<i>zastanów się!</i>	<i>zastanówmy się!</i>	<i>zastanówcie się!</i>
<i>popatrzeć</i>	<i>popatrz!</i>	<i>popatrzmy!</i>	<i>popatrzcie!</i>

Ćwiczenie 100

Zapytano (*dk*) raz malarza Stefana Gierowskiego, co **robił** (*ndk*) przed południem. **Odpowiedział** (*dk*):

- **Przeglądałem się** (*ndk*) memu nowemu obrazowi i w pewnym miejscu **namalowałem** (*dk*) czerwoną kropkę.
- A po południu?
- **Przyjrzałem się** (*dk*) dokładnie obrazowi i **zamalowałem** (*dk*) ową kropkę, bo **okazała się** (*dk*) zbyt cenna.

Marian Bogusz **skarżył się** (*ndk*) raz swemu koledze.

- **Wiesz** (*ndk*), **poniosłem** (*dk*) dużą stratę. **Namalowałem** (*dk*) portret pewnej pani, ale **zazażdała** (*dk*), żebym **przemalował** (*dk*) kolor jej oczu.
- **Zmienileś** (*dk*)?
- Nie. Po prostu **nie wiem** (*ndk*), w którym miejscu je **namalowałem** (*dk*).

Stefan Gierowski **wyjaśniał** (*ndk*) **zwiedzając** (*ndk*) wystawę jego prac:

- Kiedy **zaczynałem** (*ndk*) **malować** (*ndk*) ten obraz, **nie miałem** (*ndk*) pojęcia, co **będzie przedstawiał** (*ndk*).
- No, a teraz już pan **wie** (*ndk*)? – **zapytano** (*dk*) artystę.

Elliasz Kanarek **siedział** (*ndk*) pewnego razu w barze ze swym przyjacielem i **popijał** (*ndk*) jasne piwo. W pewnym momencie **usłyszeli** (*dk*) **podaną** (*dk*) przez radio wiadomość, że **umarł** (*dk*) król angielski.

– Kelner! – **zawołał** (*dk*) Kanarek. – **Proszę** (*ndk*) **zabrać** (*dk*) to piwo, a **przynieść** (*dk*) dwa kufle ciemnego.

Kiedy Emanuel Messer **dowiedział się** (*dk*), że jego nazwisko **będzie** (*ndk*) **umieszczone** (*dk*) w **przygotowywanej** (*ndk*) książce o historii polskiej karykatury, **pokazał** (*dk*) żonie list **zawiadamiający** (*ndk*) go o tym fakcie, **mówiąc** (*ndk*):

– **Widzisz** (*ndk*), **mam** (*ndk*) szansę **wejść** (*dk*) do historii...

A żona na to:

– **Możesz** (*ndk*) **wchodzić** (*ndk*), gdzie **chcesz** (*ndk*), byle nie do knajpy.

Poeta Ludwik Jerzy Kern **spotyka** (*ndk*) kiedyś rzeźbiarza Jerzego Bandurę i **pyta** (*ndk*):

– Skąd **idziesz** (*ndk*)?

– Znad rzeki. **Łowilem** (*ndk*) tam karpie.

– I dużo **złowileś** (*dk*)?

– Ani jednego...

– To skąd **wiesz** (*ndk*), że to **były** (*ndk*) karpie?! – **zawołał** (*dk*) Kern.

Znakomitego malarza kolorystę, Jana Cybisa, **zapytał** (*dk*) kiedyś młody adept sztuki malarskiej, co trzeba **robić** (*ndk*), żeby **malować** (*ndk*) dobrze.

– Ach, to szalenie łatwe – **zawołał** (*dk*) Cybis. – Po prostu **kładzie** (*ndk*) Pan odpowiednie kolory w odpowiednie miejsca i dobry obraz **jest** gotów.

– A skąd ja **będę wiedział** (*ndk*), który kolor i które miejsca **są** (*ndk*) odpowiednie?

– Aaa, to już **jest** (*ndk*) bardzo trudne – **odpowiedział** (*dk*) Cybis, serdecznie **uśmiechając się** (*ndk*) do młodego artysty.

Na dorocznej wystawie w Zachęcie artysta malarz Alfred Lenica **zwrócił się** (*dk*) z oburzeniem do pracownika **wieszającego** (*ndk*) obrazy:

– Dlaczego mój obraz **wiesza** (*ndk*) pan tak wysoko?

– **Niech się** pan **nie martwi** (*ndk*), krytycy **postarają się** (*dk*), aby go **obniżyć** (*dk*).

Stanisław Noakowski **zapytał** (*dk*) **zdającego** (*ndk*) u niego studenta:

– Z czego **się** pan **uczył** (*ndk*)?

– **Śluchałem** (*ndk*) wykładów pana profesora.

– Uuu! To pan nic **nie umie** (*ndk*)!

Pewnego razu Olga Siemaszkowa, **prowadząc** (*ndk*) samochód, **przejeżdża** (*ndk*) przy czerwony świetle przez skrzyżowanie. **Zatrzymuje** (*ndk*) ją policjant.

– Czy pani **nie widziała** (*ndk*) czerwonego światła?

– Nie, **proszę** (*ndk*) pana – **mówi** (*ndk*) Siemaszkowa, promiennie **się uśmiechając** (*ndk*) – **widziałam** (*ndk*) jedynie pana oczy, które **są** (*ndk*) tak zielone, że **byłam** (*ndk*) pewna, że **mogę** (*ndk*) **jechać** (*ndk*).

Do Jana Marcina Szancera **zwrócił się** (*dk*) jeden z jego kolegów:

– To pięknie, że **wysłałeś** (*dk*) swoją żonę na odpoczynek do Zakopanego.

– Ach, nawet **nie wiesz** (*ndk*), jak tego **potrzebowałem** (*ndk*).

Ćwiczenie 101

Z tym psem to było prawdziwe nieszczęście. **Pokochałem** go tak, że dalej nie idzie. Inne dzieciaki też, może Banania nie, gówno go pies obchodził, on i tak był zadowolony bez żadnego powodu, nigdy jeszcze nie widziałem, żeby Murzyn był zadowolony z powodem. Ciągle trzymałem tego psa na rękach i nie mogłem mu **wymyślić** imienia. Jak tylko **pomyślałem**, że go **nazwę** Tarzan albo Zorro, to czułem, że jest gdzieś takie imię, które jeszcze nikogo nie ma i na kogoś czeka. W końcu

wybrałem imię Super, ale sobie **zastrzegłem** prawo zmiany, gdybym **wpadł** na coś ładniejszego. Miałem w sobie taki nadmiar i to wszystko **dałem** Superowi. Sam nie wiem, co **bym** bez niego **zrobił**, sprawa była naprawdę pilna, pewnie **skończyłbym** w mamrze. Kiedy go wyprowadzałem, czułem, że jestem kimś, że byłem wszystkim, co on miał na świecie. Kochałem go tak, że nawet go **oddawałem**. Miałem już dziewięć lat albo coś koło tego, a w tym wieku człowiek już myśli, z wyjątkiem kiedy może jest szczęśliwy. Trzeba też **powiedzieć**, nikogo nie obrażając, że u pani Rozy było smutno, nawet przyzwyczajonemu. Więc kiedy Super **stał się** dla mnie taki ważny pod względem uczuciowym, chciałem go **urządzić** w życiu, tak jak bym chciał **urządzić** siebie, gdyby to było możliwe. Zwracam wam uwagę, że to był nie byle kto, bo pudel. Jedna pani **powiedziała** o jaki ładny piesek i **zapytała**, czy jest mój na własność i na sprzedaż. Wyglądałem jak łajza, twarz też mam taką nietutejszą i ona od razu **zobaczyła**, że ten pies to coś innego.

Sprzedawałem jej Supera za pięćset franków i była to naprawdę okazja. **Zażądałem** specjalnie pięćset franków od tej kobiety, bo chciałem być pewny, że ma środki. Dobrze **trafilem**, miała nawet samochód i szofera i od razu **wsiadła** z Superem do środka, na wypadek, gdybym miał rodziców, którzy zaraz by **zaczęli** wrzeszczeć.

[Roman Gary *Życie przed sobą*]

pokochać (*dk*) – kochać (*ndk*)

wymyślić (*dk*) – wymyślać (*ndk*)

pomyśleć (*dk*) – myśleć (*ndk*)

nazwać (*dk*) – nazywać (*ndk*)

wybrać (*dk*) – wybierać (*ndk*)

zastrzec (*dk*) – zastrzegać (*ndk*)

wpaść (*dk*) – wpadać (*ndk*)

dać (*dk*) – dawać (*ndk*)

zrobić (*dk*) – robić (*ndk*)

skończyć (*dk*) – kończyć (*ndk*)

oddać (*dk*) – oddawać (*ndk*)

powiedzieć (*dk*) – mówić (*ndk*)

stać się (*dk*) – stawać się (*ndk*)

urządzić (*dk*) – urządzać (*ndk*)

zapytać (*dk*) – pytać (*ndk*)

zobaczyć (*dk*) – widzieć (*ndk*)

sprzedać (*dk*) – sprzedawać (*ndk*)

zażądać (*dk*) – żądać (*ndk*)

trafić (*dk*) – trafiać (*ndk*)

wsiąść (*dk*) – wsiadać (*ndk*)

zacząć (*dk*) – zaczynać (*ndk*)

Ćwiczenie 102

Pieśni ma, tyś jest gwiazdą za granicą świata!

[Adam Mickiewicz *Dziady* cz. 3]

– Gdzieżeś ty bywał,

Czarny baranie?

We młynie, we młynie,

Mój miły panie.

– Cóżżeś tam robił,

Czarny baranie?

– Mąkę mełł, mąkę mełł,

Mój miły panie.

[.]

– Cóżeś tam jadał,

Czarny baranie?

– Gałeczki, kluseczki,

Mój miły panie.

– Jakżeś je jadał,

Czarny baranie?

– Łyk, łyk, łyk – łyk, łyk, łyk,

Mój miły panie.

– Cóżeś tam pijał,

Czarny baranie?

– Pomyje, pomyje,

Mój miły panie.

[.]

[piosenka *O czarnym baranie*]

Ćwiczenie 103

Coście zrobili bez nas?

U kogoście byli wczoraj?

Dlaczegoś nie przyszedł wczoraj?

Tyś to napisał?

Komuś dał samochód?

Czyś późno wrócił wczoraj do domu?

Łatwośmy porozumiewali się z Anglikami.

Od wczorajśmy nic nie jedli.

Przyjemnieśmy spędzili wakacje.

Ileście wydali pieniędzy?

Iluś znajomych spotkał?

Od kogoście dostały kwiaty?

Ćwiczenie 104

Ilu mieliście studentów w tym roku?

Czy zapomnieliście o tym?

Długo jeszcze dyskutowaliście?

Ile dostałeś pieniędzy?

Jaka była pogoda, gdy jechaliście do Krakowa?

Kiedy się ostatni raz widzieliśmy?

Dlaczego mu o tym nie powiedziałeś?

Dawno o tym wiedzieliście?

Kogo zaprosiliście na obiad?

Było wam smutno, że o was zapomnieliśmy?

Ćwiczenie 105 (przykładowe rozwiązanie)

Coś chciał?

język angielski	What did he want? // Did he want something?
język niemiecki	Was wolltest du?
język hiszpański	¿Qué querías?
język włoski	Voleva qualcosa?
język rosyjski	Что / чего ты хотел?
język ukraiński	Ти щось хотів?
język koreański	그가무엇인가를원했습니까?

Chciałeś coś powiedzieć?

język angielski	Did you want to say something?
język niemiecki	Wolltest du etwas sagen?
język hiszpański	¿Querías decir algo?
język włoski	Volevi dire qualcosa?
język rosyjski	Ты хотел что-то сказать?
język ukraiński	Ти хотів щось сказати?
język koreański	당신은무엇인가를말하고싶었습니까?

Komusь podała mój adres?

język angielski	Whom have you given my address to? // Did she give my address to someone?
język niemiecki	Wem hast du meine Adresse gegeben?
język hiszpański	¿A quién diste / has dado mi dirección?
język włoski	Ha dato il mio indirizzo a qualcuno?
język rosyjski	Кому ты дала мой адрес?
język ukraiński	Кому ти дала мою адресу?
język koreański	그녀가나의주소를누군가에게주었습니까?

Podiała komusь mój adres?

język angielski	Have you given my address to anyone?
język niemiecki	Hast du meine Adresse jemandem gegeben?
język hiszpański	¿Has dado / diste mi dirección a alguien?
język włoski	Hai dato il mio indirizzo a qualcuno?
język rosyjski	Ты дала кому-то мой адрес?
język ukraiński	Ти дала комусь мою адресу?
język koreański	당신은나의주소를누군가에게주었습니까?

Czemuś tak się przyglądał?

język angielski	What have you been looking at?
język niemiecki	Warum hast du so hingeguckt?
język hiszpański	¿Por qué lo mirabas tan atentamente?
język włoski	Cosa stava fissando in quel modo?
język rosyjski	Что ты рассматривал?
język ukraiński	Що ти розглядав?
język koreański	왜그렇게살펴봤습니까?

Przeglądałeś się czemuś tak uważnie, że nie chciałam ci przeszkadzać.

język angielski	You were looking at something so intensely that I didn't want to interrupt you.
język niemiecki	Du hast etwas so aufmerksam beobachtet, dass ich dich nicht stören wollte.
język hiszpański	Mirabas algo tan atentamente que no quería molestarte. // Lo mirabas tan atentamente que no quería molestarte.
język włoski	Lo stavi guardando così attentamente, che non ho voluto disturbarti.
język rosyjski	Ты что-то так внимательно рассматривал, что я не хотела тебе мешать.
język ukraiński	Ти щось так уважно розглядав, що я не хотіла тобі заважати.
język koreański	당신이무엇인가를주의깊게살펴봐서나는방해하고싶지않았습니다.

Ktoś ty?

język angielski	Who are you?
język niemiecki	Wer bist du?
język hiszpański	¿Y quién eres tú?
język włoski	Tu chi sei?
język rosyjski	Кто ты?
język ukraiński	Хто ти?
język koreański	당신은누구입니까?

Ktoś pytał o ciebie.

język angielski	Someone has been asking for you.
język niemiecki	Irgendjemand fragte nach dir.
język hiszpański	Alguien ha preguntado por ti.
język włoski	Qualcuno ha chiesto di te.
język rosyjski	Кто-то спрашивал о тебе.
język ukraiński	Хтось запитував про тебе.
język koreański	누군가가당신에대해질문했습니다.

Czymś poplamiała sukienkę?

język angielski	What have you stained your dress with?
język niemiecki	Womit hast du dir das Kleid bekleckert?
język hiszpański	¿Con qué has manchado el vestido?
język włoski	Con cosa si è macchiato il vestito?
język rosyjski	Чем ты испачкала платье?
język ukraiński	Чим ти забруднила сукню?
język koreański	무엇인가가드레스에얼룩을냈습니까?

Zajmij się czymś i nie przeszkadzaj mi.

język angielski	Do / Find something to do and don't interrupt me.
język niemiecki	Beschäftige dich mit irgendwas und störe mich nicht.
język hiszpański	Dedícate a / ocúpate de algo y no me molestes.
język włoski	Fa' qualcos'altro e non disturbarmi.
język rosyjski	Займись чем-то и не мешай мне.
język ukraiński	Займись чимось і не заважай мені.
język koreański	무엇인가다른일을하고나를방해하지마십시오.

Czegoś się dowiedziała?

język angielski	What have you found out?
język niemiecki	Was hast du erfahren?
język hiszpański	¿Y de qué te has enterado?
język włoski	È venuta a sapere qualcosa?
język rosyjski	Что ты узнала?
język ukraiński	Що ти дізналася?
język koreański	무엇인가를 알게 되었습니까?

Piotr dowiedział się czegoś dziwnego.

język angielski	Peter has found out something strange.
język niemiecki	Piotr hat etwas Merkwürdiges erfahren.
język hiszpański	Piotr se ha enterado de algo extraño.
język włoski	Piotr è venuto a sapere qualcosa di strano.
język rosyjski	Петр узнал что-то странное.
język ukraiński	Петро дізнався щось дивне.
język koreański	표트르는무엇인가이상한것을알게되었습니다.

U kogoś był?

język angielski	Who(m) have you been to? // Where were you? // Whose house (place) were you at?
język niemiecki	Bei wem warst du?
język hiszpański	¿Y a quién visitaste? // ¿Y a quién has visitado?
język włoski	Era da qualcuno?
język rosyjski	У кого ты был?
język ukraiński	У кого ти був?
język koreański	그는누군가의집에갔었습니까?

Spotkałam kogoś, kto mi przypomniał Piotra.

język angielski	I have met someone who resembles Peter. // I met someone who reminded me of Peter.
język niemiecki	Ich bin jemandem begegnet, der mich an Piotr erinnerte.
język hiszpański	Me he encontrado a alguien quien me hizo recordar a Piotr.
język włoski	Ho incontrato una persona che mi ricorda Piotr.
język rosyjski	Я встретила человека, который напомнил мне Петра.
język ukraiński	Я зустріла когось, хто нагадав мені Петра.
język koreański	나는표트르를떠올리게하는누군가와만났습니다.

Ćwiczenie 106

Uwaga: Przyjmujemy, że w trybie oznajmującym w czasie teraźniejszym oraz przyszłym prostym, a także w trybie rozkazującym nie można określić czasu.

ja minę
 ty miniesz
 on minie
mijamy
mijamy
 woda liście umyła olszynie
 nad wodą olszyna
 czerwona
zmarzła moknie
mijam
mijas
mija
 a zawsze tak samotnie
minąłeś
minęłam
 już nas nie ma
 a ten szum wyżej
 to wiatr
 on tak będzie jeszcze wieczność wiał
 nad nami
 nad wodą
 [Halina Poświatowska *Koniugacja*]

czasownik	osoba	liczba	tryb	czas	rodzaj	strona	aspekt
minę	1.	lp	oznajmujący	przyszły	—	czynna	dk
miniesz	2.	lp	oznajmujący	przyszły	—	czynna	dk
minie	3.	lp	oznajmujący	przyszły	—	czynna	dk
mijamy	1.	lm	oznajmujący	teraźniejszy	—	czynna	ndk
mijamy	1.	lm	oznajmujący	teraźniejszy	—	czynna	ndk
umyła	3.	lp	oznajmujący	przeszły	żeński	czynna	dk
zmarzła	3.	lp	oznajmujący	przeszły	żeński	czynna	dk
moknie	3.	lp	oznajmujący	teraźniejszy	—	czynna	ndk
mijam	1.	lp	oznajmujący	teraźniejszy	—	czynna	ndk
mijas	2.	lp	oznajmujący	teraźniejszy	—	czynna	ndk
mija	3.	lp	oznajmujący	teraźniejszy	—	czynna	ndk
minąłeś	2.	lp	oznajmujący	przeszły	męski	czynna	dk
minęłam	1.	lp	oznajmujący	przeszły	żeński	czynna	dk
(nie) ma	3.	lp	oznajmujący	teraźniejszy	—	czynna	ndk
będzie wiał	3.	lp	oznajmujący	przyszły	męski	czynna	ndk

Uwaga: Formę gramatyczną *zmarzła* można interpretować również jako imiesłów przymiotnikowy przeszły od czasownika *zmarznąć* lub jako przymiotnik.

Nosimy używane słowa, wzniosłość i rozpacz
 zjedzone przez cudze usta,
chodzimy po zapadniach cudzego przerażenia,
 w encyklopedii odczuwamy starość,
 wieczorem udajemy, że wybuchła wojna,
rozmawiamy z Baczyńskim,
pakujemy się w pośpiechu,
przypominamy sobie dawnych poetów,
wychodzimy na dworzec, potępiamy faszyzm,
 po czym triumfalnie,
 w przedziale pierwszej klasy,
 w pierwszej osobie liczby mnogiej,
dajemy wyraz naszej przenikliwości,
 tak jakbyśmy nie zostali obdarzeni
 absolutnym słuchem milczenia.

[Adam Zagajewski *W pierwszej osobie liczby mnogiej*]

czasownik	osoba	liczba	tryb	czas	rodzaj	strona	aspekt
nosimy	1.	lm	oznajmujący	teraźniejszy	—	czynna	ndk
chodzimy	1.	lm	oznajmujący	teraźniejszy	—	czynna	ndk
odczuwamy	1.	lm	oznajmujący	teraźniejszy	—	czynna	ndk
udajemy	1.	lm	oznajmujący	teraźniejszy	—	czynna	ndk
rozmawiamy	1.	lm	oznajmujący	teraźniejszy	—	czynna	ndk
pakujemy się	1.	lm	oznajmujący	teraźniejszy	—	czynna	ndk
przypominamy	1.	lm	oznajmujący	teraźniejszy	—	czynna	ndk
wychodzimy	1.	lm	oznajmujący	teraźniejszy	—	czynna	ndk
potępiamy	1.	lm	oznajmujący	teraźniejszy	—	czynna	ndk
dajemy	1.	lm	oznajmujący	teraźniejszy	—	czynna	ndk
(nie) zostaliśmy obdarzeni	1.	lm	oznajmujący	przeszły	mos.	bierna	dk

Imiesłowy

Ćwiczenie 107

Tekst 1. [Mieczysława Buczkówna *Wyrqb lasu*]

zarzynany – imiesłów przymiotnikowy bierny od czasownika *zarzynać*

chwycony – imiesłów przymiotnikowy bierny od czasownika *chwycić*

zamierający – imiesłów przymiotnikowy czynny od czasownika *zamierać*

powalone – imiesłów przymiotnikowy bierny od czasownika *powalić*

mrucząc – imiesłów przysłówkowy współczesny od czasownika *mruczeć*

zwabiony – imiesłów przymiotnikowy bierny od czasownika *zwabić*

Tekst 2. [Tadeusz Różewicz *Od jakiegoś czasu*]

przyspieszony – imiesłów przymiotnikowy bierny od czasownika *przyspieszyć*

ogłaszane – imiesłów przymiotnikowy bierny od czasownika *ogłaszać*

Ćwiczenie 108

Uwaga: W podanych w ćwiczeniu tekstach nie występują w ogóle imiesłowy przysłówkowe.

Tekst 1. [Tadeusz Borowski *Dziewczyna ze spalonego domu*]

imiesłów przymiotnikowy				
czynny	bierny	przypadek	liczba	rodzaj
	wypalony	mianownik	pojedyncza	męski
	podbrązowiony	mianownik	pojedyncza	męski
	pokryte	mianownik	mnoga	niemęskoosobowy
	wyjedzonym	miejscownik	pojedyncza	nijaki
	splecione	mianownik	pojedyncza	nijaki
odgradzająca		mianownik	pojedyncza	żeński
	postrzępiona	mianownik	pojedyncza	żeński
	przełamana	mianownik	pojedyncza	żeński
	ogładana	mianownik	pojedyncza	żeński

Uwaga: W tekście pojawiają się ponadto dwa imiesłowy przymiotnikowe przeszłe: *zgniłe* (M. lm r.nmos.) oraz *zardzewiała* (M. lp r.ż.).

Tekst 2. [Juliusz Kaden-Bandrowski *Miasto mojej matki*]

imiesłów przymiotnikowy				
czynny	bierny	przypadek	liczba	rodzaj
uczące się		biernik	mnoga	niemęskoosobowy
	zrobione	biernik	mnoga	niemęskoosobowy
	zakończono	dopełniacz	pojedyncza	męski
	rzucane	mianownik	mnoga	niemęskoosobowy

Tekst 3. [Melchior Wańkowicz *Język*]

imiesłów przymiotnikowy				
czynny	bierny	przypadek	liczba	rodzaj
rozstrzygającą		narzędnik	pojedyncza	żeński
siedzącym		narzędnik	pojedyncza	męski
	obcięta	biernik	pojedyncza	żeński
	rozpromieniony	mianownik	pojedyncza	męski
	domytym	narzędnik	pojedyncza	nijaki
	zasmarkaną	narzędnik	pojedyncza	żeński
	przechowywanym	narzędnik	pojedyncza	nijaki
	wydobyty	narzędnik	pojedyncza	nijaki
pachnącym		narzędnik	pojedyncza	nijaki

Uwaga: W tekście pojawia się ponadto jeden imiesłów przymiotnikowy przeszły *zardzewiały* (M. lp r.m.)

Tekst 4. [Maria Pawlikowska-Jasnorzewska *La Précieuse*]

imiesłów przymiotnikowy				
czynny	bierny	przypadek	liczba	rodzaj
	wtuloną	biernik	pojedyncza	żeński
wahającą się		biernik	pojedyncza	żeński

Ćwiczenie 109

czasownik	imiesłów przymiotnikowy czynny	imiesłów przymiotnikowy bierny	imiesłów przysłówkowy współczesny	imiesłów przysłówkowy uprzedni
<i>napisać</i>	—	<i>napisany</i>	—	<i>napisawszy</i>
pisać	piszący	pisany	pisząc	—
sprzedać	—	sprzedany	—	sprzedawszy
czytać	czytający	czytany	czytając	—
brać	biorący	brany	biorąc	—
iść	idący	—	idąc	—
kochać	kochający	kochany	kochając	—
pać	palący	palony	paląc	—
opanować	—	opanowany	—	opanowawszy
malować	malujący	malowany	malując	—
czuć	czujący	—	czując	—
zakochać się	—	—	—	zakochawszy się
kłaść	kładący	kładziony	kładąc	—
kupić	—	kupiony	—	kupiwszy
nakarmić	—	nakarmiony	—	nakarmiwszy
uspokoić się	—	—	—	uspokoiwszy się
mówić	mówiący	mówiony	mówiąc	—
powiedzieć	—	powiedziany	—	powiedziawszy
posiedzieć	—	—	—	posiedziawszy
rozumieć	rozumiejący	rozumiany	rozumiejąc	—
wieźć	wiozący	wieziony	wioząc	—
siedzieć	siedzący	—	siedząc	—
dać	—	dany	—	dawszy
przyjść	—	—	—	przyszedłszy

Ćwiczenie 110

Człowiek **prowadzący** samochód nie może pić alkoholu.

Rozmawiam teraz z chłopcami **grającymi** w piłkę.

Podziwiam piosenkarzy **śpiewających** wczoraj u nas.

Trzeba porozmawiać z tym panem **stojącym** koło samochodu.

Mam przyjaciela **znającego** dziesięć języków.

Dziecko **biegające** po trawniku jest już bardzo zmęczone.

Piotr przegrał pieniądze **otrzymane** w spadku.

Mieszkamy w domu **wybudowanym** przez mojego pradziadka.

Nie zgadzam się z opinią **wygłoszoną** przez Adama.

Pokażę ci obraz **namalowany** przez mojego przyjaciela.

Piotr opowiadał o filmie **nakręconym** ostatnio przez Jana.

Ćwiczenie I I I

Czekając na autobus, opowiadaliśmy sobie dowcipy.

Czekaliśmy na autobus, **opowiadając** sobie dowcipy.

Idąc obok siebie, milczeli.

Szli obok siebie, **milcząc**.

Przesyłając wam pozdrowienia, myśleliśmy o was.

Przesyłaliśmy wam pozdrowienia, **myśląc** o was.

Pracując w banku, studiował jednocześnie historię.

Pracował w banku, **studiując** jednocześnie historię.

Ćwiczenie I I 2

Umawiając się z nią, miał w tym swój cel.

Mając dużo kłopotów, nie zajmowali się dziećmi.

Przeglądając czasopismo, zauważyłem ciekawy artykuł.

Nie **rozumiejąc** sensu zdania, poprosiłem o jego powtórzenie.

Wracając z kina, spotkał brata.

Chorując na żołądek, musiał przestrzegać diety.

Czytając powieść, słuchaliśmy jednocześnie radia.

Nie **znając** języka, nie możesz poznać kultury narodu.

Ćwiczenie I I 3

Przeczekawszy deszcz, poszedł na spacer.

Obejrzawszy książkę, postanowił ją kupić.

Przeprowadziwszy się do innego miasta, zmienili styl życia.

Anna, **zaoszczędziwszy** pieniądze, mogła nareszcie kupić samochód.

Rozglądnąwszy się dookoła, wyszedł z pokoju bez słowa.

Kiedy **odprowadził** ją na dworzec, czekał na odjazd pociągu.

Po **odprowadzeniu** jej na dworzec czekał na odjazd pociągu.

Kiedy **stracił** pracę, załamał się psychicznie.

Po **stracie** pracy załamał się psychicznie.

Kiedy **powiedział** to głośno, czekał na reakcję kolegów.

Po **powiedzeniu** tego głośno czekał na reakcję kolegów.

Literatura

- BAŃKO M., 2004, *Wykłady z fleksji polskiej*, Warszawa.
- BĄK P., 1984, *Gramatyka języka polskiego. Zarys popularny*, Warszawa.
- GRZEGORCZYKOWA R., LASKOWSKI R., WRÓBEL H., red., 1998, *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*, Warszawa.
- HUSZCZA R., 1980, *O gramatyce grzeczności*, „Pamiętnik Literacki”, nr 71/1, s. 185–186.
- JAWORSKI M., 1987, *Podręczna gramatyka języka polskiego*, Warszawa.
- JĘDRZEJKO E., KITA M., 2000, *Gramatyka polska. Podstawy wiedzy o budowie języka polskiego*, Warszawa.
- KALETA Z., 1995, *Gramatyka języka polskiego dla cudzoziemców*, Kraków.
- KARPOWICZ T., 1999, *Gramatyka języka polskiego. Zarys*, Warszawa.
- KLEMENSIEWICZ Z., 1984, *Podstawowe wiadomości z gramatyki języka polskiego*, Warszawa.
- LEWIŃSKI P., 2023, *Gramatyka funkcjonalna języka polskiego. Fleksja*, Kraków.
- MACIOŁEK M., 2016, *Tęczowa gramatyka języka polskiego w tabelach*, Katowice.
- NAGÓRKO A., 1996, *Zarys gramatyki polskiej*, Warszawa.
- NAGÓRKO A., 2010, *Podręczna gramatyka języka polskiego*, Warszawa.
- POLAŃSKI E., NOWAK T., 2011, *Najnowszy podręcznik gramatyki języka polskiego*, Kraków.
- STRUTYŃSKI J., 1994, *Zarys gramatyki polskiej. Cz. 2. Morfologia*, Kraków.
- TOKARSKI J., 2001, *Fleksja polska*, Warszawa.

Odpowiedzi i komentarze autorstwa Marcina Maciołka to doskonałe dopełnienie merytoryczne i (glotto)dydaktyczne książki *Wybieram gramatykę!*, nieocenione wsparcie i pomoc dla osób poznających język polski jako obcy, w środowisku instytucjonalnym, jak i samodzielnie. Kompetentne, wyczerpujące i przystępne odpowiedzi na zadania pozwalają uczącemu kontrolować własną pracę, śledzić postępy w znajomości języka, pogłębiać umiejętności językowe, wiedzę o języku i jego gramatyce oraz o komunikacji językowej, czasem eksperymentować z językiem, bawić się nim – dzięki zdobywanej w trakcie rozwiązywania zadań wiedzy.

Wybieram gramatykę! zyskuje nową wartość, stanowiąc jednocześnie – dzięki *Odpowiedziom...* – merytoryczno-praktyczne wsparcie dla uczących i poręczne, dostosowane do potrzeb uczącego się narzędzie poznawania języka polskiego, doskonalenia go, jak i pogłębiania wiedzy o jego gramatyce.

Z opinii wydawniczej
prof. dr hab. Małgorzaty Kity

Egzemplarz bezpłatny

ISBN 978-83-226-4588-8

9 788322 645888

Więcej informacji

